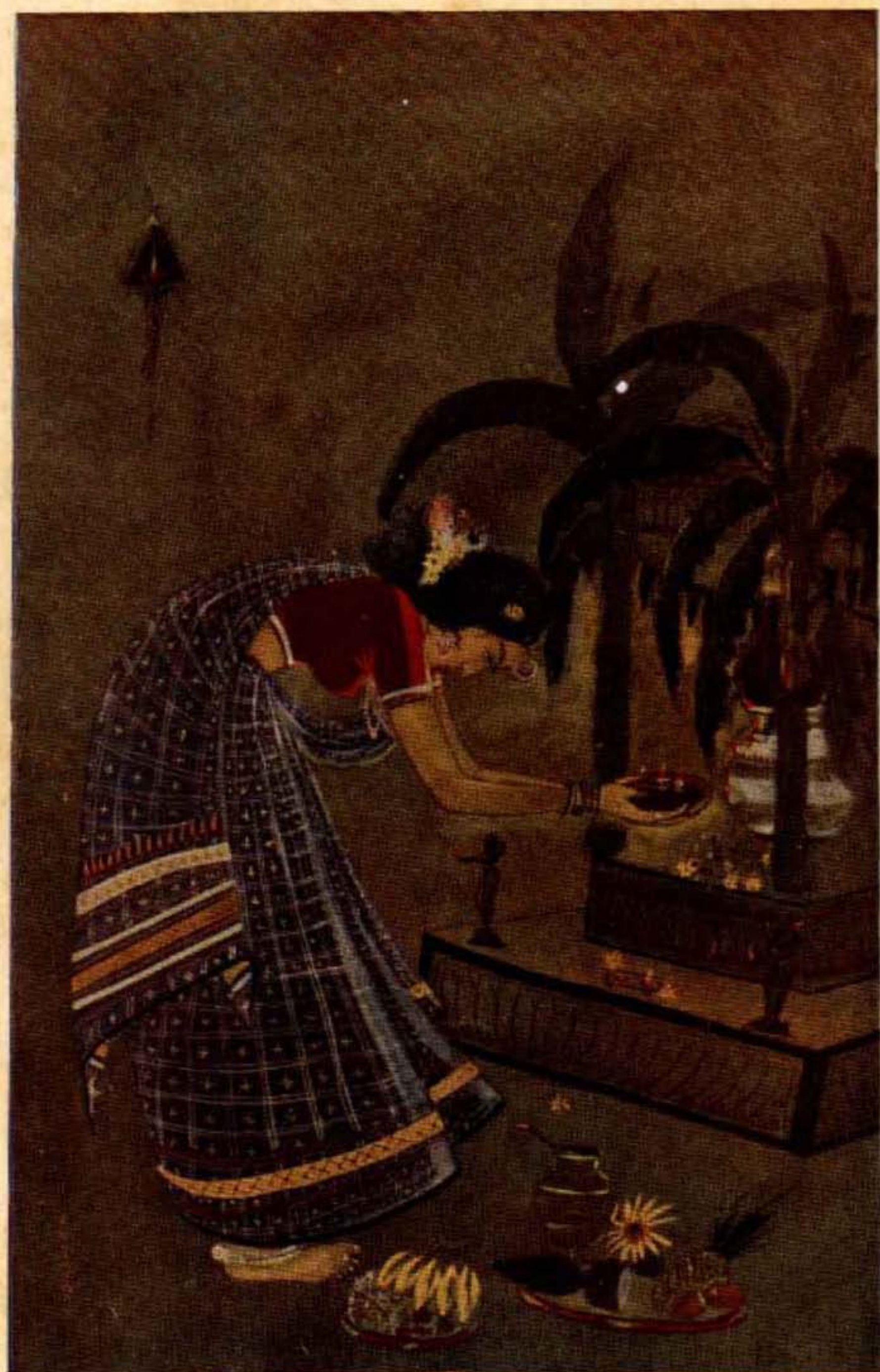

వరలక్ష్మీపూజ

వ్రతముల్ దేనికి ? పూజలెందులకు ? స్వా
ర్థత్యాగముల్ లేనిచో,
బ్రతుకే హీనముగాదె యంచుమదిలో
బాటించి యెల్లప్పుడున్
పతికో పట్టికో బంధుజాలమునకో
భద్రంబు గాంక్షించి వే
వ్రతముల్ సేసెడు పుణ్యమూర్తికి నమో
వాకంబు లర్పింపరే.

వర్ణాంతరవివాహ సక్రమత్వనిర్ణయ శాసనము

"చాతుర్వర్ణ్యమయాసృష్టం గుణకర్మ విభాగశః।
కర్మాణి ప్రవిభక్తాని స్వభావ ప్రభవైర్గుణైః."

(భగవద్గీత)

భారతశాసనసభయందు డాక్టరు భగవాన్దాసుగారు వర్ణాంతరవివాహ సక్రమత్వ శాసనమును ప్రతిపాదించిరి. దీని నిదివఱకే శ్రీయుత వి.జె. పటేలుగారు 1918 వ సంవత్సరమున ప్రతిపాదించియుండిరి కాని యది నిరుపయోగమై యంతరించెను. దానిని యున్నదున్నట్లుగానే భగవాన్దాసుగారిపుడు ప్రవేశపెట్టిరి. ఈ చిత్తుచట్టము 1935 వ సంవత్సరము సెప్టంబరుమాసమున ప్రవేశపెట్టబడినను 1936 వ సంవత్సరము జూలై 15వ తేదివరకు ప్రజాభిప్రాయ మెఱుంగగోరి నిల్పియుంచునటుల నపుడు తీర్మానింపబడెను. ఆకాలము ముగిసినది. ఇపు డిది శాసనమగునో మునుపటివలె యంతరించునో చూడవలసియున్నది.

ఈచట్టముయొక్క ప్రధానోద్దేశ్యమియ్యది. వధూవరు లిరువురు భిన్నవర్ణములకు సంబంధించినవారైనను వారి వివాహము సక్రమమైనదని — హిందూధర్మశాస్త్రము లంగీకరింపకపోయినను — పేర్కొనబడవలయును. ఆ వివాహానంతరము ఆస్తియందు హక్కు యథాప్రకారముగ నుండవల

యును. ఇష్టములేనిచో అంతర్వర్ణ వివాహములు నిర్బంధములని ఈశాసనము బాధింపదు.

అంతర్వర్ణ వివాహముల కాటంకములిపుడు కూడ లేవని కొంతమంది యనవచ్చును. సదుపాయము లున్న సంగతి సత్యమేయైనను, వివాహమాడువారు మతమునైన లేకున్న ఆస్తినైన విడువవలసి వచ్చుచున్నది. ఈచట్ట మట్టియాటంకముల నుండి తప్పించును. దీని యావశ్యకతను గూర్చి డా. భగవాన్దాసుగారు యభిప్రాయము లివి:—

ఆది మానవులలో వర్ణాశ్రమధర్మములు లేవు. నాగరికత పెంపొందిన పిదపనే సంఘమందు గలవ్యక్తులు పరస్పర సాహాయ్యముచే సంఘోద్ధరణకుఁ బూనుకొనుటకై వర్ణాశ్రమధర్మము లేర్పరుపఁబడినవి. ఇవియు మానవ ప్రకృతియొక్క సహజ మనస్తత్త్వ సూత్రముల ననుసరించియు, ఆహారవిహారాది వ్యాపార సూత్రములఁబట్టియు, ఆర్థికసూత్రములఁబరికించియు, మానవజాత్యభ్యుదయ సూత్రము నెడ శ్రద్ధవహించియు, విద్యాబోధనావిధానమును దిలకించియు నాచరణలోనికి దీసికొని రాఁబడినవి. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మముల నెలకొల్పుటలో నపారమైన ప్రకృతి, ధర్మ, లోకజ్ఞానము లిమిడియున్నవి. బ్రాహ్మణుఁడన బ్రహ్మమును — వేదమును — అభ్యసించువాఁడని యర్థము. ఆతఁడు శాస్త్రపఠన శాస్త్రబోధనలవలననే జీవితముఁ గడుపవలసియుండును. ఇది యాతని వృత్తి. క్షత్రియుఁడనఁగా "క్షతత్రాణ" వృత్తినే యవలంబించువాఁడు. అనఁగా నపాయమునుండి రక్షించువాఁడు. సంఘమునకు కవచమువలెనుండి కాపాడుటే వృత్తిగాఁగలవాఁడు. "వైశః" - ఆస్తి సొత్తులను సేకరించువాడు వైశ్యుఁడు. పాఁడిపంటలచే పరిశ్రమలచే దేశాభ్యుదయమునకుఁ దోడ్పడువాఁడు. ఇఁక శూద్రుఁడన్ననో సేవకావృత్తి నవలంబించి మనువాఁడు. "ఆశు ద్రావంతి" శీఘ్రముగా పరుగిడి ప్రతీహారుల వలె పనిచేయు సేవకుల వంటివాఁడు. ఇతర చిల్లరివర్ణములకును, వర్ణములందలి భేదములకు నిట్లే సార్థకనామము లుంచబడినవి.

ఇట్టి వర్ణములన్నియుఁ గాలక్రమమున వృత్తులందు గలుగు విభేదములచే శాఖోపశాఖలైనవి. వాని నావిధముగ ఆదిలో పేరులుబెట్టి వేరుచేయుటలో సంఘమును విడఁదీయు నుద్దేశము లేదు. పోటీలు లేక వారివారి వృత్తియందు వారభివృద్ధిజెంది పరస్పర సాహాయ్యముచే దేశాభ్యుదయమునకు మూలమగుదురను యుద్దేశ్యముచేతనే. మానవుఁడే వృత్తి యవలంబించువారి మధ్య జన్మించునో దాని ననుసరించియే యాతని చిత్తవృత్తి, స్వభావము యుండుటకలదు. అట్టివాఁ డా జాతివారినే వివాహమైనచో వీరివృత్తి వంశానుగతమై వృద్ధిబొందవచ్చును కాని మానవునికి జన్మముతోఁ గూడ వచ్చిన స్వభావమే జీవితమంతయు నుండుటరుదు. పరిసర ప్రభావము, సంస్కారావకాశములు వృత్తిని మార్పవచ్చును. ఇట్లు మారినచో

వృత్తినిబట్టి నిర్ణయింపఁబడిన కులముకూడ మారిపోవునుగదా! ఇపుడు తమ కులవృత్తి ననుసరించువారు హిందూమతమున చాల తక్కువ.

అదియునుఁగాక భారతదేశమున పట్టణములు పెరిగినతరువాత నందుండువారు కులవృత్తుల మాని పరిసరములను, అవసరములను, అవకాశములను బట్టి యిష్టము వచ్చిన వృత్తులఁ బ్రవేశించుచున్నారు. వారు పుట్టుకతో నొక కులమువారు; వృత్తిచే నింకొక కులమువారు. ఇట్టిచో కులస్థాపనయందు యంతరార్థ మెఱింగినవారిపుడు వర్ణాంతరవివాహముల కడ్డుచెప్పనేల?

నేడు హిందూమతమున సుమారు మూఁడువేల కులములున్నట్లంచనా వేయఁబడినది. ఈ మూఁడువేల కులములవారు మూఁడువేల వేర్వేరువృత్తుల నవలంబించుట లేదు. ఒకటేవృత్తిని పెక్కుమంది యవలంబించుట మాత్రము గాననగును. వర్ణోత్పత్తియందుఁగల ప్రధానోద్దేశ మీవిధముగ దూరముగాఁగ నీకులమువారలు తమ కులమర్యాదలను స్వాతంత్ర్యమును చలాయించుచు స్వార్థపరత్వముతో ప్రాకులాడుదురేగాని తాము తదితర కులములయెడఁ బ్రవర్తింపవలసిన బాధ్యతలను గమనింపరు. పైగా కులములందు న్యూనతాధిక్యతలు ప్రబలి సంఘమును చీలఁదీసి ఐకమత్యమునకు తీరని యంతరాయములైయున్నవి. ఐన నీ అంతర్వర్ణములనన్నిటి నిర్మూలనము చేయవలయునను యభిప్రాయమీ బిల్లు ప్రవేశపెట్టువారికి లేదు; ఆబిల్లుగూడ దాని కుపకరింపదు.

ఈ వర్ణవ్యవస్థ నేర్పరుచుటలోఁగల నంతరార్థ మెఱిఁగి యీ కులనియమముల నతికఠినముగాఁ గావింపకపోయినచో నే సంఘమైనను స్థిరముగాఁ చిరకాలము వృద్ధిఁబొందుచుండఁగలదు. ఈ కులభేదములు - జన్మముచే నిర్ణయింపఁబడునవి - లేకున్నను వృత్తినిబట్టి చేయఁబడిన విభజనలు లేక జాతులున్నట్టి దేశములిపుడును గలవు. అవి యతిత్వరితగతితో యభివృద్ధిఁబొందుటకు వారియందు_జాతిబేధములున్నను_సంబంధబాంధవ్యములందు కఠిననియమములు లేమియు, జాతులలో న్యూనతాధిక్యతలు గానరామియు కారణములు.

వ్యాపారాదులఁ జేయవలసిన వైశ్యుఁడు రాజకీయరంగములందు ప్రవేశించి నేతయై దేశాభ్యుదయమున పాటుబడుట కాతని కులవృత్తి యంగీకరించునా? కృషియే ముఖ్యముగా నెంచు రైతుసోదరుఁడు ప్రభుత్వాధికారము వహించి దేశము పరిపాలింప నాతని కుల మొప్పుకొనునా? దీనికి హిందూధర్మశాస్త్రము లొప్పుకొనునా? దీని నిట్లాక్షేపించుటే హాస్యాస్పదముగ లేదా? కుల మంగీకరించక పోనిండు. ధర్మశాస్త్రములు వెలివేయనిండు. వారు తమ చిత్తవృత్తి ననుసరించి కులమర్యాదను లెక్కింపక యిష్టమైన వృత్తి నవలంబించినందుననే మానవాభ్యుదయమునకు తోడ్పడు మహాత్ములైరి.

వారు వృత్తిచే నిపు డింకొక కులమునకు సంబంధించినవారైరి గదా! జన్మముచే భిన్నకులములకు సంబంధించియుండి, జీవితమం దొకే వృత్తి ననుసరించు వా రిరువురు వివాహమాడ దలంచుచో కులమర్యాదలు, మతము, ధర్మశాస్త్రములు అడికూడదని యనుటెందులకు? కులమర్యాదల నతిక్రమించి యిష్టము వచ్చిన వృత్తులందు ప్రవేశించువారిని ధర్మశాస్త్రములు, సంఘము, మతము వలదనజాలక యూరకుండి — వివాహవిషయములందు మాత్ర మంత పట్టింపు జూపుటెందులకు?

వర్ణభేదములను, కులవృత్తులను నిర్ణయించినవన్న మన ధర్మశాస్త్రములు వర్ణాంతర వివాహముల కంగీకరించుట లేదా? బ్రాహ్మణులు తమకంటె తక్కువ వర్ణములవారని తలంపఁబడిన క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రుల వివాహ మాడవచ్చుననియు, తక్కువవారుకూడ క్రమము ననుసరించి యట్లు గావింపవచ్చుననియు ధర్మశాస్త్రము లంగీకరించుచు, నది యంద రవలంబింతు రేమోయను భయముచే నట్లు గావించిన వా రధోగతులగుదురని వచించినవి. నాఁడు గూడ వారు మానవమానసప్రవృత్తుల నెఱిగియే యిట్టి యనుకూలము గల్పించిరి.

వర్ణాశ్రమధర్మముల సుస్థిరముగ నెలకొల్పినను అవి కాల దేశ పాత్రలఁబట్టి మారక యెల్లకాల మొకేరీతి యుండవలయునని పెద్దల యుద్దేశమైనట్లు గానరాదు. భారతము శాంతి పర్వము చూడుడు: "ధర్మములు, ఆచారములు దేశ కాల పాత్రానుసారముగ మారుచుండవలెను. సర్వత్ర శ్రేయోదాయకమైన యాచార ధర్మము లెవ్వియు నుండవు. కావున నొక సంప్రదాయమువలనఁ గలిగెడు మేలుకంటె కీడెక్కువగానున్న ఆ సంప్రదాయము మారి మరొక సంప్రదాయము రావలెను. ఇదికూడ కొంతకాలమైన పిదప మార్పు చెందవలసియుండును. కాబట్టి సర్వకాల సర్వావస్థలందు నొకే రీతిగా వర్తింపఁగల ఆచారధర్మము లుండఁజాలవు." కావున లోకాచార వ్యవహార నియమములైన శాసనములు సజీవముగ నుండుటకుకూడ నిదియే మూలసూత్రము. సందర్భశుద్ధి, ధర్మసమన్వయము, దేశకాల పాత్రానుగుణ్యము ప్రధానలక్ష్యములుగా మన మూహించు ధర్మశాస్త్రకారులచే నూహింపఁబడెను. ధర్మములనునవి యుగలక్షణము ననుసరించి మారుచుండునని మనువుకూడ చెప్పియున్నాడు.

నేఁడు మన సంఘమున నెంతవఱకు సవర్ణవివాహములు జరుగుచున్నవి? సమాన చిత్తప్రవృత్తి గలవారే, సమాన కర్మలయం దభిమానముగలవారే సవర్ణులనదగియుందురు గదా! అట్టి సమాన ప్రవృత్తికలవారి వివాహమే దంపతులకును సంఘమునకును శ్రేయస్సును గూర్చునని పెద్దలు నిర్ణయించిరి. కాని నేఁడు జరుగు వివాహములందు చిత్తప్రవృత్తికి గాని మరె దానికిగాని ప్రవేశములేదు. పై పెచ్చుగ

వారు భిన్నవృత్తులందున్నను వృత్తి ననుసరించి నియమింపబడిన కులములను మార్చుకొనక జన్మించిన కులముల పేరుతోడే వ్యవహరింపఁబడుదురు. అట్టివారు వివాహమాడినచో నది సవర్ణవివాహ మెట్లగును?

భగవద్గీతయందలి శ్లోకార్థ మొకపరి గమనింపుడు. "జన్మతః ఏర్పడునది స్వభావము; స్వభావము ననుసరించి గుణ మేర్పడును; గుణము ననుసరించి వృత్తికర్మ యేర్పడును; కర్మ ననుసరించి చాతుర్వర్ణము లేర్పడుచున్నవి." పై సిద్ధాంతమునకు కేవలము వ్యతిరేకమై, విరుద్ధమై, మన సంఘమందలి వ్యవహారములు నడచుచున్నంత మాత్రముననే సమాన చిత్తప్రవృత్తియందేకీభవించి, జన్మించిన కులములు వేరైన యువతీయువకుల వివాహము సవర్ణము గాకపోవుచున్నదా?

హిందూమతమున వర్ణములలో శాఖలు, అంతశ్శాఖలు వెఱ్ఱిగాఁ బెరిగిపోవుచున్నవి. ఏడుగురు కనూజీ బ్రాహ్మణు లొకచోఁ జేరిన వారికి తొమ్మిదియును, పదుముగ్గురు గుజరాతీ బ్రాహ్మ లొకచోఁ జేరిన వారికి ముప్పదిమూడును, వంట పొయ్యిలుగావలసి యుండునని చెప్పఁబడు చున్నది. దీనివలన వర్ణవ్యవస్థ ఎంత సంస్కారమును గోరుచున్నదో సహృదయు లెఱుంగకపోరు. ఈ విభజనలవలన న్యూనాధిక్యతాభిప్రాయము లెక్కువై పరస్పరవైషమ్యములు హెచ్చి సంఘము క్షీణదశ జెందుట కవకాశముగలదు. ఒక్కొకమారు స్వశాఖయందు వరులు దొరకపోవుటయు, దానిమూలమున వరశుల్కపిశాచ మావిర్భవించుటయు, నంతట కుటుంబము లధోగతికి బాల్పడుటయు ననుభవజ్ఞులకు విదితము. ఈ పరిస్థితులలో తమ వివాహముల విషయమై కష్టపడుచున్న తలిదండ్రుల స్థితినిగాంచి భరింపజాలక వివాహోచితలైన కన్యలాత్మహత్యలకు బాల్పడుటయు నూతనము గాదు. వర్ణాంతర శాఖాంతర వివాహములు సక్రమమైనవని శాసనమున్నచో నిట్టి యనర్థములకు చోటు దొరకకపోవుటయుగాక యువతీ యువకులమధ్య వర్ణభేదము లెఱుఁగక యభివృద్ధిపొందు ప్రేమకు దోహదము గల్గి సంఘము వృద్ధిబొందును.

పై భగవాన్దాసుగారి యభిప్రాయము లన్నియు, నిష్పక్షపాతదృష్టితోఁ బరికించి, ప్రపంచానుభవము దాని కనుసంధించి చూచినచో నవియన్నియు ససంగతములని యెవ్వరు ననఁజాలరు. కాని యీ విషయములు కనులారఁగనికూడ "అవన్నియు సరే! వర్ణాంతరవివాహములు మాత్రము హిందూమతమున కూడవు" అని యందరనుచుందురు. ఇదంతయు ప్రపంచ మేమనునోయను భీతిచేతనే. ప్రాఁతపద్ధతినివీడి నూతనత్రోవఁ ద్రొక్కునపుడే సంఘమైనను, చిరకాలపు వాడుకచే నొసలుముడివైచి కన్నుబుస్స నకమానదు. కాని అందలి లాభమును గుర్తెఱిఁగినపుడానందమును జూపును. ఇట్టి సంస్కరణములు తమ కభ్యుదయసూచకములని భారతీయులెల్ల నేఁడు గుర్తింతురేని అంతర్వర్ణవివాహ సక్రమత్వశాసనము గావించుకొని వృద్ధిబొందుదురుగాక!

వివాహచరిత్ర

"రాధ"

౨

ప్రధానోద్దేశముల మార్పు

వివాహారంభమునుగురించి వ్రాయుచు దానికి ప్రధానోద్దేశము సంతానాపేక్షయని తేల్చితిని. మానవులయందు వివాహ మారంభమగుట కిదియేకాక యితరోద్దేశములు కూడ గలవు. చరిత్రాంశములతో పరిశీలించి చూచిన నీయుద్దేశము లొకొక్కప్పుడు ప్రధానముగను ఒకొక్కప్పుడు అప్రధానముగను నున్నట్లు తెలియగలదు. ఆదియుగమునుండియు నేటివఱకు సంఘపరిస్థితులను గమనించిన వివాహపద్ధతి ప్రారంభమగుటకు స్త్రీపురుషుల పరస్పరసాహాయ్యము లేక స్త్రీవలన పురుషునకుగల్గు ఆదాయము, సంతానము, ప్రేమ కారణములై యున్నట్లు గనపడుచున్నది. నేడు ప్రపంచపరిస్థితులుమారి నాగరికత వ్యాపించి పూర్వాచారములుమారి యున్నవన్నను పై యుద్దేశ్యములు పలుదేశములలో స్థిరముగ నాటుకొనియుండుట జూడనగును. సాధారణముగా పాశ్చాత్యదేశములలో కేవలము ప్రేమయే వివాహమునకు పునాదియగుచున్నది. ప్రేమించిన స్త్రీపురుషు లితరవిషయము లంతగా గమనింపక వివాహ మాడుచున్నారు. ఈ ప్రేమయందు పవిత్రత తక్కువయగుటచే నీ వివాహములట్టె సంతోషప్రదములై సౌఖ్యదాయకములై చాలకాలము నిలువకయున్నవి. ఈ పాశ్చాత్యదేశములలోనే జర్మనీ ఇటలీమున్నగు దేశములందువివాహములు సంతానోద్దేశ్యమే ప్రధానముగాగోని నిర్వహింపబడుచున్నవి. ఇతర దేశములందు — ముఖ్యముగ మన భరతఖండమున — రైతులు పారిశ్రామికులాదిగాగలవారు వివాహమాడుట స్త్రీ తమ జీవయాత్రయందు, సంపాద్యమందు, కృషియందు నిరంతరము తోడ్పడునని యే. ఇవ్విధముగా నాదిలో ప్రధానకారణములని యెన్నబడిన విషయములు నేటి ప్రపంచమున గలవు — నేటి ప్రపంచము ప్రాచీనసంఘము యొక్క పరిణామమే గావున మానవనైజగుణములన్నియు ప్రపంచమునుండి మాయము గాజాలవు. ఒకొక్క యుగమున యొకొక్కచోట పై యుద్దేశములు ప్రాధాన్యత వహించియుండెనని తెలియవచ్చుచున్నది.

నీతి, నియమము, ధర్మము, పాపభీతి, మొదలగునవి తెలియని యాదియుగములో పురుషుడు భౌతికబలముచే లోబరుచుకొన్న వానినెల్ల తనయాస్తి వస్తువులగా గణించుకొనువాడు. నాడాతడు స్త్రీల స్వేచ్ఛాప్రవర్తనయెడ నీర్ష్యగాని వారిపై ప్రేమగాని జూపుటలో పట్టుదల గల్గియుండకపోయినను ఒకపరి తనకులోబడి తన యాస్తియైన స్త్రీ తన యిచ్చవచ్చినరీతి మెలగవలయునని యెక్కువపట్టుదలతో గమనించువాడు. స్త్రీ నాతడు తన బానిసయని భావించునేగాని జీవితమున కష్టసుఖముల తనతో పంచుకొను

భాగ స్వామియని తలంపడు. దీని కుదాహరణముగా, చిప్పవాస్ జాతులు స్త్రీలు పనిచేయుటకై సృష్టింపబడిరనియు స్త్రీలొకరే యిరువురు పురుషులు చేసినంతపని చేయగలరనియు దలంచుట నేటికి గాననగును. వారి గుడారములు స్త్రీలే నిర్మింతురు; దుస్తులను తయారుజేయుదురు; వారి సాయములేక ప్రయాణములు సాగవు; కావలసిన కార్యములన్నియు వారే జేయుదురు; పురుషుల కెక్కువ ఖర్చును గల్గింపరు.

ఇట్టి యభిప్రాయములతో నిండియుండిన పురుషమూర్తి నెదుర్కొన స్త్రీ యబలయై యుండుటచే సులభముగ లోబడియుండును. ఒకపరి తనకులో బడిన స్త్రీమూర్తి యితరుల యధికారమునకు లొంగియుండుటకు పురుషుడంగీకరింపనందుననే నాడు ప్రతిపురుషుడును నొక్కొక్క స్త్రీని తమయాస్తిగా స్వీకరింపుచు వచ్చెను. ఈ విధముగా స్త్రీ పురుషునికి భార్యయగుటకుమున్న దాసియైనది. ఇట్టిదాసిన లొకరికంటె యెక్కువమంది యావశ్యకమని పురుషుడెంచుచో, నిదేరీతి నెక్కువమంది స్త్రీలను వివాహము— ఇది సక్రమమైన వివాహమగుచో—చేసికొనువాడు. ఇపుడు మధ్యఆఫ్రికాఖండమందలి కొన్నిజాతులు పురుషు లెంతమంది స్త్రీలను వివాహమాడిన నంతమంచిదని తలంతురు. ఏలన వారు పురుషులను భరింతురు! కావలసిన వానినెల్ల సమకూర్చి వారిని సుఖపెట్టుదురు. 'ద్యూమెల్లా' జాతి భార్యయుండుట మూలధనమనియు, వారినుండి సంతానమును బడయుట వడ్డి సంపాదించుటనియు దలంచును. తనభార్య నాతడు తనకున్న వస్తువులలో నొకటిగ పరిగణించును గనుక నిష్టమున్న నింట నుండనిచ్చును; లేకున్న వెడల నంపును; లేక యితర వస్తువులకో మనుషులకో మార్చుకొనును — ఇట్టి విపరీతపద్ధతు లాదియుగమున విశేషము. వాని నింకొకవ్యాసమున వ్రాయుదును. ఆతడామె నేమిగావించినను తనలాభము, ఆదాయము చెడకుండ మాత్రము జూచుకొనుచుండును.

వివాహితలైన స్త్రీలకే నిర్బంధము లెక్కువగాని యవివాహితులైన కన్యలకట్టి నిర్బంధము లేనందున వారు స్వేచ్ఛావిహారులై యుండిరి. వీరిని పురుషులు, వస్తువులకు బదులుగా గాని, కొనిగాని, వివాహమాడుటకు మున్నామె గృహమున కొంతకాలము కృషిచేసిగాని, బడయుచుండిరి. సాధ్యమైనచో బలవంతముగ వారిని లోబరచుకొనుట సాధారణమైయుండెను. ఏవిధముగ వారు స్త్రీలనుబడసినను వారిచే సేవజేయించుకొనుటకే యనువిషయము స్ఫుటముగ తెలియుచున్నది.

వివాహమాడినవారికి సంతానప్రాప్తి గలిగెనేని వారిని పెద్దజేయు బాధ్యత స్త్రీపైననే యుండెడిది. నేటికిగూడ నంతియే. సంతానము పెరిగి పెద్దయైన కన్య లమ్ముడు వస్తువులుగను, కుమరులు కృషిచేయుట కుపయోగపడుచున్నందున సంతానమువలన లాభమును గ్రహించి పురుషుడు సంతానమునెడ నెక్కువశ్రద్ధ జూపదొడంగెను.

ఈయుగము మారినది. సంఘస్థితులు మారజొచ్చినవి. స్థిరనివాసము లేర్పడినవి. స్త్రీలు కృషి చేయుస్థలమును పురుషులు మెల్లగా నాక్రమించుకొనజొచ్చిరి — అనగా బానిసలుగా పురుషులు తయారైరి. ఇపుడు పురుషునకు తనవారు గావలసివచ్చినది. అన తన సంతానావశ్యకత హెచ్చినది. స్త్రీ గృహకృత్యముల నిర్వహించుటకును, సంతానము బడయుటకు ముఖ్యసాధనమని దలంపబడినది. ఈవిధముగ సంతానోద్దేశ్యము బలపడినది. ఈ యుగముకూడ మారినది. నవీనయుగ మారంభించినది. ఈ యుగములో పెక్కు దేశములందు — ఉన్నతస్థితి జెంది ప్రతి సంఘమందును — ఆదాయమును గాని, సంతానమునుగాని వివాహమాడువారు ఆరంభములో గణింపరు. పరస్పర ప్రేమ సౌఖ్యములే నిపుడు వివాహమునకు ప్రధానోద్దేశములైనవి.

వివాహోద్దేశ్యములు, మూడు విధములుగా — ఆదాయము, సంతానము, ప్రేమ — మూడు యుగములకును సంబంధించినవిగా దలంపవచ్చును. వాని స్థానము లీ క్రింది విధమున జూపవచ్చును.

మొదటియుగము	రెండవయుగము	మూడవయుగము
1. ఆదాయము	1. సంతానము	1. ప్రేమ
2. సంతానము	2 ఆదాయము	2. సంతానము
3. ప్రేమ	3. ప్రేమ	3. ఆదాయము

ఇందలి అంకెలు ప్రధానోద్దేశ్యముల ప్రాముఖ్యతను వరుసగా దెలుపును. ఈ విభజననుబట్టి చూచినచో నాదియుగమున వరుసగా వివాహమునకు ప్రధానోద్దేశ్యములైన ఆదాయము, సంతానము, ప్రేమ రెండవయుగమునమారి, సంతానము ప్రథమస్థాన మాక్రమించెననియు, మూడవ యుగమునగా ప్రకృత ప్రపంచమున ప్రేమ ప్రథమస్థాన మాక్రమించినట్లును దెలియగలదు.

ఆదినుండి యిప్పటివఱకుగల కాలము సౌకర్యార్థమై మూడుయుగములుగా భాగింపబడినది గాని, ఇంతవఱకు ఈ యుగమని గాని తరువాత నింకొక యుగమనిగాని విభజించుటకు సాధ్యముగాదు. ఒక యుగములోని యుద్దేశ్యము లెపుడు మారనారంభించెనో మఱుయుగములోని యుద్దేశము లెపుడు ప్రారంభింపబడియెనో వ్రాయుటకు దుర్ఘటము. కాని యుద్దేశముల స్థానమునుబట్టి మాత్రమె మనము యుగములుగా కాలమును విభాగింపవచ్చును.

ఒక హెచ్చరిక. ఈ విషయములన్నియు వివాహ మాదియుగమునుండియు పొందిన మార్పులను జూపుటకును, వివిధ సంఘములందలి విచిత్ర వాడుకలను వాని పరిణామమును మాత్రము పాఠకులకు తెలుపు నుద్దేశ్యముతో వ్రాయబడినవే గాని పూర్వమునుండి పురుషుడు స్త్రీ నిష్టమువచ్చిన ట్లుపయోగించెనని చూపుటకు గాదు. చదువరు లీ యుదాహరణములగొని స్త్రీలపై యాధిపత్యమును—యుక్తాయుక్తమును వీడి, మానవత్వమును పోనాడి — జేయుటకును గాదు.

ఆదర్శ ప్రపంచము

శ్రీమతి వెలిదండ చూడికుడుత్తమ్మగారు

అది జ్యేష్ఠమాసము మండువేసంగి. సూర్యభగవానుడు తన ప్రచండ తేజోమహిమనంతా, కడుపుకోసరం వీధులవెంబడి తిరిగే కూటకజనానికి చూపిస్తున్నాడు. సంపన్నులైన మహనీయులంతా, తమతమ సౌధరాజాల్లో పైన ఎలక్ట్రిక్ ఫానులు విసురుతూ ఉంటే, ఆపసోపాలుపడుతూ నిద్రపోబోతున్నారు. తెల్లవారుఝామున మూడుగంటలకే లేచి అరటికాయో, చేడో, పట్టి ఏఆకుకూరో, ఏనీళ్ల పెరుగో కొనుక్కొని దానివల్లవచ్చే లాభంతో ఆపూట బ్రతుకుదామనుకొని, కొన్ని మైళ్లదూరంలో ఉన్న పట్నాల్లోకివచ్చి ఇంట్లోనుండి వీధిలోకి అడుగుపెడితే తమ అడుగు కందిపోతుందనుకునే ధనవంతురాండ్ర పంచలంబడి దిమ్మతిరిగి, వారిచ్చే ఏరాళ్లనూకలో, ఏబిచ్చపోలెడు గింజలో గంపలోపోసికొని, పైనుండి మాడ్చే ఎండ వేడికి, లోపట్నించి కాల్చేఆకలివేడికి తాళుకోలేక గబాగబా పరుగెడుతున్నారు పల్లెటూరిజనం తమతమ పల్లెలకింకా. అంతకంటె నిర్భాగ్యులైన కొంతమంది, ఆమాత్రం అమ్ముడుపోనందున ఇంకా ఆ ఎండలో, "పెరుగో, కూరో" అని సత్తువచచ్చిన కంఠస్వరంతో వీధువెంబడి కేకలేస్తున్నారు. బిచ్చగాళ్లు లెక్కలేకుండానే ఎక్కడచూచిన ప్రతిగుమ్మంవెంబడి ప్రేలాడుతూనే ఉన్నారు. ప్రేమానందరావు ఇంకా భోజనంలేకుండానే ఏదో ఆలోచిస్తూ కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. లోపట్నించి అతనితల్లి భోజనానికి లెమ్మని రెండుమూడుసార్లువచ్చి పిల్చిందిగాని పరధ్యాన్నంగా ఉండటంచూచి తిరిగి లోనికి వెళ్లిపోయింది. అతడు తనచేతిలో దాదాభాయిగారు వ్రాసిన "హిందూదేశదారిద్ర్యము" అను పుస్తకాన్ని పుచ్చుకొని పేజీలు తిరగవేస్తున్నాడు. ఒక్కొక్కసారి వీధిలో దిక్కుమొక్కులేని గర్భదరిద్రులు ఎండలో పడేపాట్లను గమనించిచూస్తున్నాడు. కానీ తేరంకోసం గంటలకొద్దీ కటకటలాడించే గృహిణుల పామరత్వానికి మనస్సులోనే క్రుంగిపోతూ, తాను వెళ్లి స్వయంగా "అమ్మా చేతిది అణాడబ్బులుపెట్టుకొని దానిమీద ఏమైనా ఒక సోలెడుగింజలు ధారకం దొరుకుతుందేమో అనేఆశతో ఎంతోదూరంనుండి మీగుమ్మాలకాడికివచ్చే కటికదరిద్రుల్ని ఇంతవేధించడం ఏంధర్మం ఏంన్యాయం అమ్మా" అని అడుగుదామన్నంత ఉద్రేకుడైపోతూ తిరిగి తమాయించుకుంటున్నాడు. అతనిదృష్టి పుస్తకంమీద ఉందో, లేక ప్రొద్దుట్నించి ఆగాపులో అల్లాడే జనంమీద ఉందో మనం నిర్ణయించలేము.

ఒక్కొక్కసారి ప్రకృతిస్వభావాన్నిగురించి యోచించుకుంటూ "ఓ ఈశ్వరా! నీవు కరుణాస్వరూపుడవు. నీకరుణాదృష్టి ఈదీనులమీద ఎందుకు పడటంలేదు?

"ఇటువంటి అన్యాయ అంతరములను కొంతవరకైనా పోగొట్టడానికి నీపవిత్రమైన న్యాయశక్తిని నాకీయుము. పరమపవిత్రమైనటువంటిన్నీ మహాదుర్లభమైనటువంటిన్నీ మానవజన్మ ఎత్తికూడా ధర్మసాధనానికి సాధనభూతమైన తమ శరీరాన్ని పోషించుకొనే అవకాశంలేని ఈకటికదరిద్ర సోదరులకు, కొంచమైనా సహాయముచేయగలశక్తి, దీక్ష నాకిమ్ము" అని కంటివెంట నీరుకారుస్తూ ప్రార్థనానిమగ్నుడైనాడు. ఇంతట్లో తనగుమ్మానికి కొంచంప్రక్క-

గా దబీలుమని ఒకమనిషి పడిపోయినచప్పుడు, ఒక కుండ బద్దలైనచప్పుడూ రెండూ ఒకేసారి అతని చెవులో పడ్డాయి, చేతిలోపుస్తకం కిందపడేయడం. ఏమా!' అంటూ వీధిలోకి దౌడువెయ్యడం ఒకేసారి జరిగాయి. నిండా పాతికేళ్లుని దని ఒక కాపుకుఱ్ఱవాడు మొగంతిరిగి పడివున్నాడు. అమ్ముకుందామని తెచ్చుకున్న మజ్జిగ పెరుగుకుండ బద్దలై ఆ పెంకులు అక్కడక్కడా చెదరిపడివున్నాయి. ఈచప్పుడువిని చుట్టుపట్లఉండే జనం కొంతమంది అక్కడికి పోగయ్యారు. ప్రేమానందుని చూద్దామనేఉద్దేశంతో వినయభూషణరావు అప్పుడే అక్కడికి రావడం తటస్థించింది. వినయభూషణరావుకి తనస్నేహితుని మనస్సు కుసుమకోమలమైందనిన్నీ సాటిజీవులకష్టాల్ని చూచి తాను ఆకష్టాల్ని అనుభవించినదానికంటె ఎక్కువ ఆవేదనపడే స్వభావంగలవాడనిన్నీ బాగా తెలును. ఏంచెయ్యడానికితోచక కన్నీరుకారుస్తూ పిడుగుపడిన మనిషిలాగ నిర్ఘాంతపడిచూస్తూఉన్న స్నేహితుడికి స్పృర్శజ్ఞానం కలిగించేడు. స్నేహితుని చూడ్డంతోటే "వినయా! వచ్చావా? ఇక్కడ చూస్తుండు" అని అంటూ లోపలికెళ్లి ఒక పెద్ద చెంబుడుచన్నీళ్లు తెచ్చి కొన్ని మొగాన్నకొట్టి కొన్ని గొంతుకలోపోస్తూ విసనకఱ్ఱతో విసురుతూఉన్నాడు. ఐదునిమిషాలకల్లా ఆ కాపు కళ్లువిప్పిచూచి చేతులెత్తి దండంపెట్టాడు. కాని మాటాడడానికి శక్తిలేక పోయింది. లేవడానికి అంతకంటె శక్తిలేదు. ఆపడిపోవడంలో ప్రక్కనేవున్న ఒకరాయి పక్కలో గుచ్చుకుంది. ఉన్న నెత్తురుకాస్త బొటబొటా కారుతూఉంది. స్నేహితులిద్దరూకలిసి వాడిని తమహాల్లోకి తీసికెళ్లి ఒకప్రక్కమీద పడుకోబెట్టి ఇంత వేడివేడి కాఫీతెచ్చి నోట్లోపోసారు. డాక్టరు వినయభూషణుడు వెంటనే ఆగాయానికి అవసరమైనచికిత్స చేస్తూ,

"ప్రేమా! పోషణబాగుంటే ఈకుఱ్ఱవాడు చాలా బలంగానూ, అందంగాను ఉండతగ్గవాడు. నీభావిభావ పరిణామానికి శంఖుస్థాపనలాంటిదిగా ఉండగలదు. ఈనాటి ఈప్రదర్శనం."

"ఈశ్వరసంకల్పము నీసహాయము జతపడి మన వుద్దేశాలు భావంలోనే శీర్ణించిపోకుండా కార్యరూపంగా వచ్చినప్పుడు మనం అనుకోవచ్చు."

౨

"ఓసి... కూతురా, ఇంకారావేం, అంత పెళ్లినడకలునడుస్తూ పనిచేస్తావుంటే ఎవడచ్చివున్నాడు నీకూలివ్వడానికి. లేకుంటే నీఅబ్బైవడైనా మాదగ్గర ఆస్తిదాచిపెట్టాడనుకున్నావా? మధ్యాహ్నంనుంచి నీవిక కూల్లోకి రానక్కర్లేదు" అని కంట్రాక్టరు రుద్రయ్య ఒక ఆడకూలీని చెడతిడుతున్నాడు. పాపం ఆకూలిది గర్భంతోఉన్న మనిషి. అందులో ప్రతిరోజూ ఒకపూటకైనా కడుపునిండా గంజినీళ్లులేని చేవది. ఆలాగే ఆరాళ్లతట్టని నెత్తిమీదకి ఎత్తుకోలేక ఎత్తుకోలేక ఎత్తుకుంటూ "బాబూ వారలా కొప్పడితే నేనెలాబతకను బాబూ పిల్లల్తో. ఓపలేని దాన్ని. మధ్యాహ్నం నాకెక్కడినుండి కూలొత్తింది బాబూ. కూల్లేకుంటే ఇంట్లోపిల్లలు ఈగంజిబోటైనా లేక గిలగిలలాడుతూ మాడిపోతారు. తమలాంటి బాబులుకా ఇంతదయనూడాలి?"

"అట్టేమాట్టాడకు. ఇప్పుడే గెంటేస్తా, నీపిల్లలు చస్తేనాకేం, నువ్వు నీమగడు చస్తేనాకేం, లోకం ఏమైనా చిన్నబోతుందా."

ఆకూలిమనిషికి ఆమాటలు విషపుముల్లుతో పొడిచినట్టైంది. ఎంతచెడినా హిందూస్త్రీలకు సుమంగలీత్వముకన్న ఎక్కువైంది లేదనుకునేసిద్ధాంతం ఉగ్గుపాల్తో వచ్చిందిగదా. కొంచం కోపంవచ్చినస్వరంతో,

"బాబూ ప్రపంచంలో అందరికీ అంతేనండీ. చచ్చేవరకే ఈభేదాలండీ. దేవుడికాడికి అందరం సమానులమేనండి."

ఆమాటలు వినేటప్పటికల్లా రుద్రయ్యకు ఎక్కడ లేని రౌద్రంవచ్చింది. గుడ్లెఱ్ఱచేస్తూ,

"మాదర్చోద్! పో అవతలికి. హెచ్చుతక్కువ లేకుండా అలా వెళ్తావా?"

అనిఅంటూ ఒంగోని నెత్తిమీద కెత్తుకోబోతూ ఉన్నతట్టను ఒక్కతోపుతోసాడు. దానితో ఆ మనిషి తట్టతోసహా పక్కకు ఒరిగింది. దెబ్బ తగల్లేదు గాని నడుంలో కలుక్కుమంది కాబోలు నడుం ఒక చేత్తో రాసుకుంటూ ఒక చేత్తో కంటివెంట కారేనీటిని పైటచెరుగుతో తుడుచుకుంటూఉంది. ఈప్రదర్శనం జరుగుతూఉంటేనే ప్రేమానందరావు తనస్నేహితుడితోకూడా ఏదో పనిమీద అలాగువెళ్తూ ఇదంతా చూచి అక్కడికివెళ్లాడు. కంట్రాక్టరు రుద్రయ్య అటువంటిసమయంలో వచ్చిన వీళ్లిద్దరినిచూచి గతుక్కుమని సమాళించుకుంటూ,

"ఏమండీ పంతులుగారూ! ఇలాదయచేసారు." అని వంకరదండాలుపెట్టుకుంటూ వెంటబడ్డాడు.

ప్రేమానందుడు తిరిగైనాచూడకుండానే పక్కనొప్పితో బాధపడుతూఉన్న ఆ ఆడమనిషిదగ్గరికివెళ్లి "ఏమమ్మా! మీదేకులం? ఇక్కడికి ఎంతదూరంలో ఉంది నీబస? నీస్థితిగతులేమిటి?" అని దయతో ప్రశ్నించాడు.

ఆతనిప్రశ్నలోగల ఉదారం ఆతనిముఖంలోగల సానుభూతికనిపెట్టి "బాబూ! ఇక్కడికి రెండుకోసుల దూరంలోఉన్న రాంపల్లిఅగ్రహారం. మేం రాజులం. మా భూములు పుట్రలు అన్నికూడా అప్పులాళ్లపాలైనాయి. ఎంతకష్టపడిపండించినా కట్టుబళ్లు, మధ్యవర్తుల లంచాలు పోను మాకడుపుకు ఆవచ్చినపంట ఒక్కపూటకే చాలేదిగాదు. ఇక అప్పులుతీర్చుకునేదేమిటి. కుటుంబాలు పోషించుకునేదేమిటి. మాకుటుంబం చాలా కాలం అవిభక్తంగానే ఉండేది. అప్పట్లో ఉన్న ఆస్తిపాసఅంతా అమ్మి మాపెద్దమామ కొడుక్కి చెన్నపట్నంలో ఏదో చదువుచెప్పించే సాడు. ఆతడుమాత్రం మాకు సంబంధలేకుండానే ఎక్కడో ఉద్యోగం చేసుకుంటున్నాడు. అంతా పోయింతరవాత చెట్టుమీద పక్షుల్లాగ తలోదిక్కు ఇలా వచ్చాశాము. నాలుగునెలలైంది. నా పెనిమిటి ఎక్కడికో పిల్లల్ని నన్ను వదలేసి చెప్పకుండా లేచి పోయినాడు." అని కన్నీరువిడిచింది.

విచారస్వరంతో "పాపము అతనేమిచేస్తాడు. ఇంతకుటుంబాన్ని ఇంతదారిద్ర్యంలో భరించలేక ప్రాణంవిడవలేక తనఅవస్థనునిచి తనకు దారితెన్ను చూపించవలసిన బాధ్యతనువహించే సాధుల్లేక, తెగించి ఈపనిచేసాడు. ఈదేశంలో ఇటువంటి కుటుంబాలు కోటానుకోట్లుగా రోజురోజుకి పెరిగి పోతున్నాయి."

"నాకథ సాంతంగా వినండిబాబు. నాకు ఆరుగురు పిల్లలండీ. పెద్దవాడికి పదేళ్లుఉంటాయండి. నేను చీకటింటనే కోడికుయ్యకుండా లేచి ఇంత అంబలికాగి పిల్లలకోసం ఇక కుండెడుమూతెట్టి ఎండవేళకి ఇంత సంకటిచేసి, వాళ్లకింతవుంచి నాకింతపట్టుకుని పిల్లలు లేవకమునుపే బయల్దేరుతే ఇక్కడికి ఏడుగంటలకి చేరుకుంటాను బాబూ. తిరిగి సాయంత్రం ఆరుగంటలకి ఇక్కడ్నించి బయల్దేరితే అక్కడికి ఎనిమిదిగంటలకి చేరుతాను. అప్పుడే బజారు చేసుకోటం, పిల్లల్ని చూసుకోటం."

"అయితే ఇంటిదగ్గిర పిల్లలకి నీళ్లు బట్టలు ఇంకా తక్కినపనులు ఎప్పుడు చేసుకుంటావు?"

"ఏరోజారాకుంటే ఆరోజుకే గంజిలేనప్పుడు ఇక నీళ్లేమిటి పాతేమిటి. ఆపెద్దవాడే తక్కిన చిన్నాళ్లని చూచినా కొట్టినా."

ఆమాటలువిన్న ప్రేమానందుడు స్నేహితునితో

"అయ్యో కుక్కలనక్కల జన్మలకంటె తక్కువై పోయిందికదా మానవజన్మ ఈదేశంలో" అని అను

కుంటూ జేబులోంచి రెండురూపాయలు తీసి చేతిలో పెట్టి, "అమ్మా! బండిచేయించుకొని మరీ ఇంటికెళ్ళు. ఇదిగో ఈ ఎనిమిదణాలు తీసికో బండిఅద్దెకు" అని చెప్పిపోతుండగా అక్కడే కూలిచేస్తూఉన్న పదేళ్ల కుఱ్ఱవాడొకడు తనదృష్టిని ఆకర్షించాడు. వాడినిచూచి

"ఆడుకోని, పాడుకోని, చదువుకోని ఖుషాసగా ఉండవలసిన ఇంత చిన్నవయస్సులో తన కడుపునైనా పూర్తిగానింపలేని, ఈకూలిడబ్బులకు ఈఎండలో వానలో ఆవిధంగా కష్టపడి జీవింపవలసి వచ్చిందిగదా. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో పెరిగినవాళ్లే భవిష్యద్భారత పౌరులుగాఉండి దేశసౌభాగ్యాన్ని రక్షించవలసినవాళ్లు" అని అనుకుంటూ ఎండలో మాడిపోయిన మొగంతో గుంటలుకట్టినకళ్లతో పని చేస్తూఉన్న ఆఅబ్బాయిదగ్గరగా వెళ్లి,

"అబ్బాయీ! మీ అమ్మ నాన్న ఎక్కడు న్నారు?"

"మానాయన నిరుటి వేసంగిలో ఇక్కడే పనిచేస్తూ వడొట్టి సచ్చిపోయినాడండీ. మాఅమ్మకు కాళ్లు చేతులు పట్లు, వగిరుపు ఆయాసమండీ. కూర్చుంటే లెగలేదు. నాకు పదిసంవత్సరా లుంటాయండీ. మా కులం కాపుకులం."

"అయితే మీకెవరు గంజికాచిపోయడానికి దిక్కెవరు? గంజి ఎలాగొస్తుంది?"

"మాయమ్మ అలాగే నాలిగిళ్లకువెళ్లి బిచ్చమెత్తుకొ వత్తుందండి. నాచెల్లెలు ఎనిమిదేళ్లది గంజికాచిపోస్తుం దండీ. అదే మాకాదరువండీ"

వినయునివైపుతిరిగి "వినయా! ఈ కుఱ్ఱవాడి కథ ఎంత దీనంగాఉందో విన్నావా? మానవజీవిత పరిణామానికి పునాదువంటిదైన ఈ బాల్యావస్థ ఈవిధంగా ఏవికాసానికి అవకాశంలేకుండా ఎండి రాలిపోతున్నది. పరమేశ్వరుడు శాంతిసౌఖ్యాలని ఎప్పుడు ఇస్తాడో?"

3

"వినయా! మనం మొదలుపెట్టిన పని కొంతవరకు జయప్రదంగా జరుగుతూఉన్నట్లేసుమా. ఇన్నాళ్లు ఈవికలాంగులంతా ఏమూలుండేవాళ్లో, ఎన్నెన్ని కష్టాలుపడుతుఉండేవాళ్లో కదా పాపము. వాళ్లందరికి తగిన సదుపాయాలుచేస్తూ, ఆరోగ్యనియమాలను గూర్చి చెప్పుతున్నావుకదా? ఆదిక్కుమాలిన వాళ్లం దరిపూచీ నీదేసుమా."

"నీవు మాడకుండా, నీవు లేకుండానే చూచే దంతమాత్రం. మొన్న మనంకొని రిజిష్టరీచేయించిన భూమి చాలా సారవంతమైనదని దానిని సాగుబడి చేస్తూఉన్న రైతుబిడ్డలు చెబుతున్నారు."

ఇలాగు వీళ్లు మాటాడుతూఉంటే వీధిలోనుంచి కొంతమంది పేదజనంవచ్చి కాళ్లమీదబడి,

"బాబూ! ఇల్లువాకిళ్లు కాలిపోయి మాదేసుట్టం మొక్కదైవం లేకుండాఉన్న దిక్కుమాలినవాళ్లమండీ. అందరికీ తమరు ఆశ్రయమిచ్చి రక్షిస్తున్నారు. మే మందరం మీకాళ్లబడ్డాం. ఏంచెయ్యమంటే అది చేత్తాం. దుక్కెడుగంజికి ఆదరువుచూపిస్తే అదే పదివేలు మాకు."

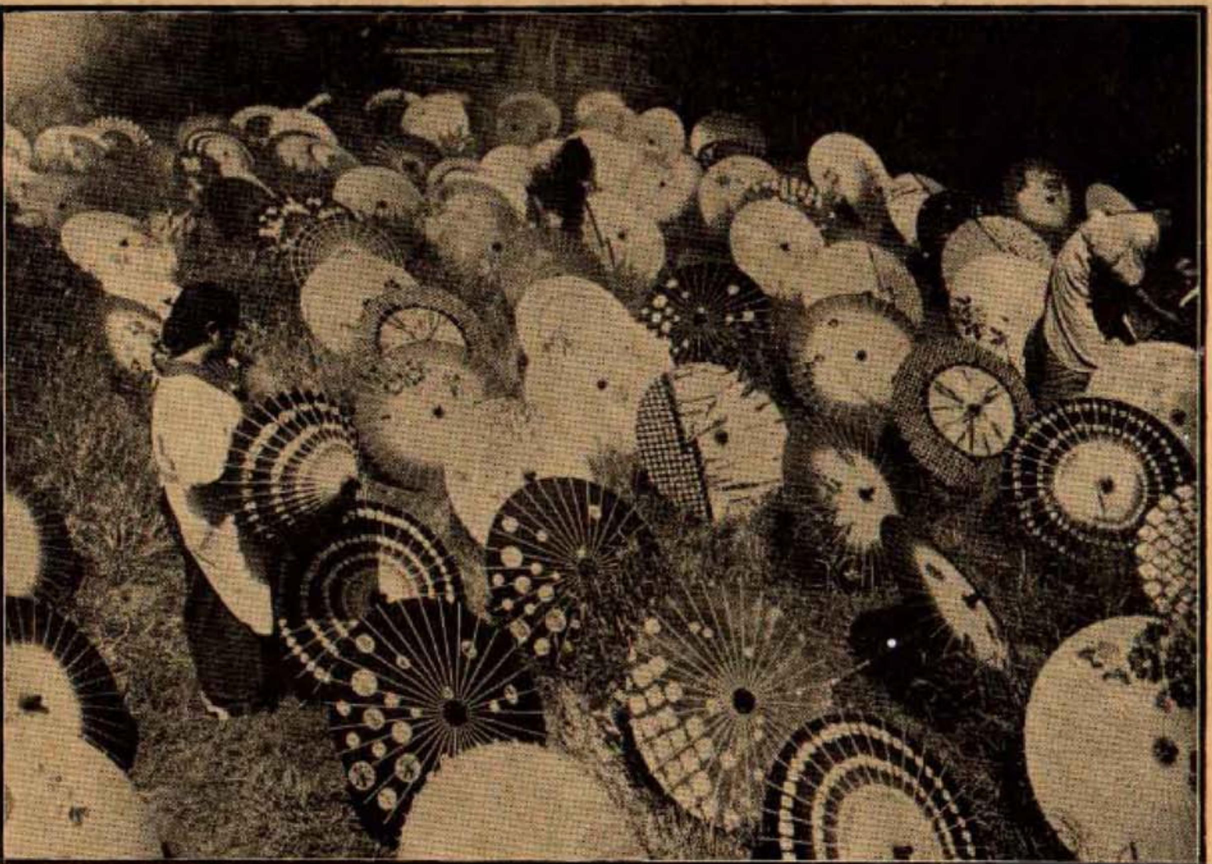
"అయ్యో! మీకెవ్వరూ సహాయం రాలేదా?"

"ఏంసహాయం ఎక్కడిసహాయం బాబూ, తాగడానికే గ్రుక్కెడు నీళ్లులేక సచ్చిపోతున్నాము. మా అయిదారువందల గడపకీ మాగ్రాంపొలిమేరలో ఉన్న నుయ్యి ఒక్కటే మాఅందరికీ నీటికాధారం. ఇక మేము సేసేదేటుంది బాబు. గుడిసెలన్నీ అగ్గి దేవుడు మింగుస్తూఉంటే, గుడ్డప్పచెప్పేసి ఏటుకెరిస్తూ పిల్లల్తో పాపల్తో బయలుకొచ్చాం. మాగోల కాకి గోలండి."

"మీరందరూ ఇంతవరకూ ఏమేమిపనులు చేసు కుంటూ జీవిస్తున్నారు."

కీ॥ శే॥ సమయమంత్రుల వందేమాతరముగారు.
గృహలక్ష్మి పాఠకుల కీమెరచనలు పరిచితములే.
ఉన్నతవిద్య లభ్యసింపకున్నను పత్రికాపఠనము
నందును, వానికి వ్యాసములు వ్రాయుటయందును
చాల యభిరుచి గల యిల్లాలు.

జపానుదేశీయులు చేతిపనులందును చిత్రకళలందును సుప్రసిద్ధులు. వారు గొడుగులను వెదురు కాగితము పట్టు వీనితో నతిసుందరముగ చేయుదురు. వివిధరంగులతో గొడుగుల తయారుచేయుచుండు టిందు గాననగును.

"ఇదని ఏంచెప్పంబాబూ. పోయినాళ్లు పట్నాలెంబడిపోయి ఒకపావల్దబ్బులు తెచ్చుకొని అకోజా కాకోజా కాలక్షేపం చేసుకోవడం. లేనివాళ్లు, కొండలెంటవెళ్లి, ఏసింతకూరో, ఏకర్వేపాకో, ఏ ఆకుకూరో ఇంతకోసి పట్నాలెంబడివెళ్లి అమ్ముకొని అవచ్చినదాంతో జీవిత్తున్నామండీ. ఆ ఆకులైనా రుసుంకట్టందే కోసుకోనియ్యరుబాబూ అక్కడున్న బాబులు."

"మీరందరూ ఇక్కడుండవచ్చును. మీకందరికీ కొన్నికొన్ని పనులు నేర్పుతాం. ఆపనులు చేస్తూ మేం చెప్పినట్టుగా మాత్రం ఉండాలి. ఇప్పటిమట్టుకు నూలుతీయడం, బట్టలు నేయడం, సులభమైనమార్గాలతో వ్యవసాయంచెయ్యడం, తోటలుపెంచడం, బియ్యం దంచడం, ఈమొదలైనవన్నీ ఇక్కడ మేము చేయిస్తూ ఉన్నపనులు. మీ అనవసరపు అలవాట్లన్నీ క్రమంగా వదలెయ్యాలి. త్రాగుడు, నిషావస్తువులు వేసుకోవడం పూర్తిగా వదలెయ్యాలి. ఆరోగ్యవిషయాల్లోకూడా, మేచెప్పిన సలహాలను మీ రనుసరించాలి. ఇటువంటి వన్నీ మీ మంచికోసరం నియమింపబడ్డ నియమాలని మీకందరికీ క్రమంగా వాటంతటవే బోధపడతాయి."

"సత్తెంబాబూ! మమ్మల్ని కాపాడ్డానికి మీ రిన్నిచమలు పడుతూఉంటే తమరిమాటని కాదనడం ఉంటుందా. నిప్పులోదూకమన్నా దూకుతాం, బాబూ."

ఒక ముసలివానివైపుచూస్తూ "ఏం తాత! మా గ్రామంలో ఉండేవాడవు ఎందుకిక్కడికి ఈలాగు వచ్చావు? అక్కడ నీఇళ్లు వాకిళ్లు ఏమిచేశావు"

"అంతా తెలిసిన ప్రభువులు తమరు. నన్నీలాగున అడిగితే నే నేంచెప్పను. తమవంటి బుదతలందరూ మాగ్రామాల్ని వదలివేసి ఈలాగువచ్చేస్తే మమ్మల్ని పోషించేవాళ్లింకెవరు? ఆ వున్నవాళ్లైనా మా గుడ్డలు కట్టుకుని మా కాకూలి డబ్బులు ఇచ్చే బుదతలు కారు. ఇక మాకు కడుపుగడిచే దేలాగండి. ఉన్నఊరిని వదల్లేక ఇల్లువాకిళ్లు అమ్ముడుపోయేవరకు అప్పుసప్పులు చేసుకుంటూ, అలాగే ఉన్నాము. ఇక ముందు దారిలేక పెళ్లాంబిడ్డలతో కూడా తెగబడి ఒక ఏడాదిబట్టి ఈఊళ్లో కూలిచేసుకుంటూ, ఒక్కొనాడు ఇంతగంజితాగుతూ లేన్నాడు పడుకుంటూ రోజులు వెళ్లబుచ్చుకుంటున్నాం. వీళ్లందరూ ఇలావస్తూఉంటే నేనుకూడా వచ్చాను. వచ్చినందుకు తమరిదర్శనమే అయింది."

"అయ్యో! చాలావిచారము. పల్లెటూళ్లు పట్నవాస సౌకర్యాలతో నిండనంతకాలము(అనగా మనిషి జీవితానికిఅవసరమైనంతమట్టుకు) ఈకష్టములు తప్పవు. కోర్టు పనులొచ్చినా, ఆసుపత్రిసౌకర్యాలు కావలసివచ్చినా, చివరకు సామాన్యవిద్య కావలసివచ్చినా పట్నాల్లోకివస్తేనేగాని వీలులేదు. అంతకంతకూ చివరకు నీటికికూడా వాడిపోవలసినంత దురవస్థవచ్చినది పల్లెటూళ్లలో. అందువల్ల ఈ అల్లరులు పడలేక అందరూ పట్నాల్లోనే నివసించవలసిన అవసరం ఏర్పడ్డది. నన్ను నిందిస్తే ఏమిప్రయోజనం. ఒకసారి మాఇంటికి నీకొడుకును తీసికొనిరా."

"ఏంరాను. లేమితో డొమ్ములాటలాగు ఇక్కడికి వచ్చినప్పటినుండీ, సహవాసాలు వాడికి జాస్తిఅయినాయి. తల్లితండ్రులం అయిన మామీద మునుపు చూపించే గౌరవము లేదు సరిగదా, ఒకొక్కొక్కనాడు కొట్టడానికికూడా వస్తాడు. వాడు తెచ్చుకొన్న కూలి డబ్బులు, వాడితాగడానికి, వాడి సినీమాలకి, వాడి పేకాట్లకి ఖర్చుపెట్టేసుకుని మమ్మల్ని ఇంకా ఇమ్మని వేధిస్తున్నాడు. ఇంట్లోపెళ్లాం, మేము, బ్రతికున్నామోలేదోకూడా వాడి కక్కర్లేదు. బాబూ! నా దుఃఖం ఎవరితో చెప్పుకోను."

"రామయ్య ఇలా మారిపోతాడని కల్లోకూడా అనుకోలేదు సుమా. నీకేద సారం కొడుకు ఏమైనా చేర్చుకుంటున్నాడా? వాడిపేరు పైడిగాదూ?"

"అవును బాబూ! వాడి పేరు పైడిగాడే. నేనేం చదువు చెప్పించగలను బాబూ జ్ఞానం వచ్చేటంత చదువు చెప్పించడానికైనా దగ్గర డబ్బు లేదు. ఏదో కష్టపడి ఇంత చెప్పించినా వాడి కెందుకూ పనికిరాదు. ఈ కూలినాలి పనులా చేయడు. గుమాస్తా గిరులా దొరకవు. నేను పెద్దవాణ్ణై చాలా ప్రపంచానుభవం పొందాను. మీ రెంత చదువుకున్న వారైనా ఒక్క మాట నాది వినండి. మన బాగోగులు మన మంచిచెడ్డలు అన్నీ విచారించి తీర్పవలసిన బాధ్యతగల ప్రభువుల చిత్తం మారాలి. మారేటట్టు చేయాలి. ఒక్క సంగతి. దేశంయావత్తూ ఎన్ని గ్రామాలున్నాయో, ఎంతెంత భూమి ఏఏవిధంగా సాగుబడి అవుతున్నదో, ఎంతెంతశిస్తు వసూలవుతున్నదో, ఎంతెంతవసూలు కావలసియున్నదో, ఈ మొదలైన వైనాలన్నీ తెలుసుకుంటూ ఉన్న అధికారులు, ఏఏ గ్రామాల్లో నీటి సదుపాయం పొలాలకు, మనుష్యులకు పశువులకు ఏమాత్రం సదుపాయంలో ఉందో, గ్రామస్థులకు వారిబిడ్డలకు విద్య ఏమాత్రం అందుబాట్లో ఉందో, వారి నికరాదాయం, వారిఖర్చులు, వారిజీవితవిధానం ఏమాత్రం సరీగా ఉందో ఈ మొదలైన వైనాలన్నీ కనుక్కోవలసిన బాధ్యత ఆ అధికారులదే కదా. ఇంతకూ విధివిధానం అంతే పేదవాళ్లనే చుట్టిచుట్టి కొడుతూ ఉన్నది."

"అకాటికి ఈవిచారం అంతా ఎందుకు. రేపట్నుండి నీవు నీపిల్లలుకూడా ఇక్కడికే వచ్చి పని పాటలు చేస్తూబతకండి. మీరందరూ ఇక వెళ్లండి."

వినయభూషణుని చూచి "వినయా! వీళ్లందర్నీ చూచావా ఎంతదీనంగా కనబడుతున్నారో. ఈ కార్మికసమస్య పెద్దసమస్యగా నన్ను వేధిస్తున్నది. రేపు తెరవబోయే అసెంబ్లీలో నే నొకతీర్మానం కార్మికసంఘం తరఫున ఉపాదించాలని అనుకుంటున్నాను. ఇప్పుడు సాధారణంగా కూలీలందరూ ప్రొద్దున్న ఏడుగంటలనుండి పన్నెండుగంటలవరకూ అనగా తొమ్మిదిగంటలకాలం పూర్తిగా పనిచేస్తున్నారు. ఇది చాల అన్యాయం. అక్రమం. వారి దేహారోగ్యానికి భంగంలేకుండా ఎంతసేపు చేయవచ్చునని వైద్యులు చెబుతారో అంతకాలమే ఆపనివాళ్ల వలన పనిని పుచ్చుకోవాలి. ఇంకో అన్యాయంకూడా యోచించాలి. పనిని పుచ్చుకునేవాళ్లు తమకిష్టం లేకుంటే ఆపనివాళ్లని అప్పటికప్పుడు తప్పించిస్తున్నారు. ఆ కూలివాడికి ఆపూట కూలినష్టం అవుతూ ఉంది. కాబట్టి పని మొదలుపెట్టకముందే ఇన్నాళ్లు ఈపనిపట్టునని అంచనా వేసుకోవాలి. ఇన్నాళ్లు నెల జీతం మాదిరిగానే వాళ్లకు జీతాలఇచ్చి పని పుచ్చుకొనితీరాలి. న్యాయంగా అందరూ అనుభవించే సెలవులు ఈకూలీలక్కూడా అనుభవంలో ఉండాలి. ఏమి మాటాడకుండా అలాచూస్తున్నావు. ఇటువంటి తీర్మానంఒకటి ఉండాలంటావా? లేదంటావా?"

"తప్పకుండా ఉండాలనే నాఉద్దేశం. పౌరుల బాగోగులకు బాధ్యతవహింపవలసిన ప్రభుత్వమువారు తమంతటతామే ఇటువంటి ఆక్టులను ప్యాసుచేసిఉండాలి. ఇప్పటికైనా ఇటువంటివాటికి సహాయవాదాలు కనబరిస్తేనే ప్రజాశాంతి ఏర్పడుతుంది. అయినట్టు మరచిపోయినాము. సాయంకాలం అయిపోతున్నాది. కలెక్టరు డేవిడ్సుగారిని కలుసుకోవాలనుకున్నాంగదూ?"

(ఇంకావుంది.)

ఇంటికి మించిన ఆదరణ—ఈవికిమించిన భోజనము

ఆంధ్రులరుచులను కనుగొని మృష్టాన్నమిడు ఆంధ్రబ్రాహ్మణహోటలు బెంగుళూరులో నిదియొక్కటియే. ఈహోటలు యాభై వేలరూప్యముల మూలధనముతో యస్. జి. శాస్త్రిగారిచే స్థాపింపబడినది. నవీననాగరికత యేర్పాటులతో ఈ భవనము అలంకరించబడియున్నది. ఆంధ్రులకు కావలసిన పచ్చళ్లు, (గోంగూర చింతకాయ పచ్చళ్లు వగైరా) ముద్దపప్పు, వెన్నకాచిన నెయ్యి, ఆవకాయ, వేపుడు కూరలు మొదలగువాటితో భోజనము పెట్టబడును. భోజనము, రెండువేళల కాఫీ ఫలహారములు గదితోకూడ దినముకు 2 రు. మొదలు రు. 5 వరకు రేట్లుగలవు. మరియు యిక్కడ ప్రతిపదార్థము వెన్నకాచిన నేయితోనే తయారుకాగలదు. క్రిందవివరించిన మిఠాయి దినుసులను చక్కని ప్యాకింగుతో రైలుపార్శిలు ద్వారాగా బైటవూర్లకు పంపబడును. శుభకార్యములకు ధరలు తగ్గించి యివ్వబడును.

తీపు				బాదంపూరి	„	1	9	కాజై	„	1	9
గీవార్	వీశె	2	8	సోహన్ పప్డీ	„	1	9	అక్బర్షా	„	1	9
చిరోటి	„	2	8	చంద్రకళా	„	1	9	కర్జిబలూషి	„	1	9
ఫేణీ	„	2	8	శార్బీజ	„	1	9	మోహన్ తాల్	„	2	8
బాదంహల్వా	„	2	8	జామూన్	„	1	9	కారము			
సోహన్ హల్వా	„	2	8	దబ్రోట్	„	1	14				
పిస్తాబర్ఫీ	„	2	8	బాసుంది	„	1	14	వోంపుడి	„	1	9
బాదంబర్ఫీ	„	2	8	మైసూరుపాక్	„	2	8	కారాసేవ్	„	1	9
కేసరిపేడా	„	2	8	„ సాదా	„	1	9	కారాబూంది	„	1	9
దూద్పేడా	„	1	9	జాంగీర్	„	1	4	అటుకులు	„	1	9
ఖజ్జూర్	„	1	9	జిలేబీ	„	0	15	మురుకు	„	1	9
బాదూషా	„	1	9	లాడు	„	0	15	పకోడా	„	1	9
బాసీలాడు	„	1	9	బూంది	„	0	15	ఉప్పేరి	„	1	14
రవాలాడు	„	1	9	పూరన్పూరి	„	1	9	గోడంబి	„	1	14

ప్యాకింగు పోస్టేజి ప్రత్యేకము

జాస్తికావలసిన వివరములకు వ్రాయుడు

శాస్త్రి హోటల్ అండ్ రెస్టారెంట్

89 చిక్ పేట :: బెంగుళూరు సిటీ

భారతనారి—ప్రేమ

స్వామి వివేకానందగారు

ప్రేమ కర్తవ్యచక్రమును స్నేహోక్తమొనరించిన నది మసృణగతి చాలితమగును. కానిచో, ఘర్షణ తప్పనిసరి—స్త్రీ పురుషులొండొరులపట్ల తమ కర్తవ్యముల నెట్లు నిర్వహించుకొనగలరు? మనము మన జీవితములో ప్రతిదినము సంఘర్షణను కనుగొనుచుండుట లేదా? ప్రేమసిక్తమైనచో కర్తవ్యము మధురమగును. ప్రేమ స్వాతంత్ర్యముననే ప్రకాశమునందును. కాని ఇంద్రియదాసుడు, క్రోధదాసుడు, ఈర్ష్యాదాసుడు, క్షుద్రక్షుద్ర సంసారికఘటనలకు దాసుండును అగుటయే స్వాతంత్ర్యమా? మన జీవితమున సంఘటిల్లు చిన్న చిన్న కర్కశఘటనల సహించియుండుటే స్వాతంత్ర్యముయొక్క అభివ్యక్తి. స్త్రీలు సహజముగా నుత్తేజితులగుదురు. ఈసునుదాల్తురు. తాల్చి భర్తలపై చులకనగా దోషముల నారోపింతురు. వారు తమ్ము స్వతంత్రలుగా చెప్పుకొందురు. అట్లే తలతురు. కాని వారిద్దానివలననే తమ్ము ప్రతిపదమున బంధించుకొనుచున్నారని ఎఱుంగరు. ఎల్లప్పుడును తమ భార్యలపై దోషారోపణఁజేయు పురుషుల సంబంధమై ఇదే మాట చెల్లును.

మనుష్యుడొకానొక విషయమును ఎప్పుడు తీవ్రముగా వాంఛించుచున్నాడో అప్పుడా అతడు తన స్వాతంత్ర్యమును పోగొట్టుకొనుచున్నాడు. అతడు దాసుడై పోతున్నాడు. ఒకానొకరమణి మరొక పురుషునివైపు ఆకృష్ట అయినంతనే వానిదాసి అయిపోవుచున్నది. పురుషుడుగూడ ఇట్లే కాని, దాసత్వమునువహించు అవసరమేమియు లేదు.

స్వార్థరహితమైన దానినే ప్రేమయని వక్కాణింపనగును. ప్రతిరమణియు తాను ప్రేమనిధినని వచించును. కాని స్వల్పసమయములోనే ఆపె ప్రేమించుశక్తి తనకు లేదని గ్రహించును. ఈ ప్రపంచమంతయు ప్రేమను గుఱించిన కబుర్లతో నిండియున్నది. కాని ప్రేమించుట చాల కష్టము. ప్రేమయెచ్చట? ప్రేమయున్నదని గుర్తించుటెట్లు? మొదటి లక్షణము ప్రేమయందు ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటలు లేవు. ఒకవ్యక్తి మరొకనిని దేనినైన పొందగోరి ప్రేమించుచున్నచో అది ప్రేమగాదనియు, వర్తకమనియు గ్రహింపనగును. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటలున్నచోట ప్రేమకు తావులేదు. ప్రేమ ఎల్లవేళల ఇచ్చుచునే యుండును. ప్రేమదాత, గ్రహీత కాదు.

ప్రేమయొక్క ద్వితీయలక్షణము భయరహితత్వము. భయపెట్టి ప్రేమించునట్లొనర్పగలమా? ప్రేమయున్నచోట భయమునకు తావులేదు. ఒక న్యాయమూర్తి మాట మాత్రము—ఆయనపని ముగించి ఇంటికి వచ్చినప్పుడాతని భార్య అతనిని ఏదృష్టితో గాంచును? తన భర్తయని, తన ప్రేమనిధియని.

ప్రేమయొక్క తృతీయలక్షణము దీనికంటె మహత్తరమైనది. ప్రేమ మహాదాదర్శము. మనుష్యుఁడు పైన చెప్పిన సోపానద్వయమును దాటి వ్యాపారము, భయముల వదలిపెట్టినప్పుడు ఈప్రేమయే మన మహాదాదర్శమై వెలుఁగుచున్నదని గ్రహింపగలఁడు.

ప్రేమికునకు మఱి రెండవవస్తువుండదు. ప్రేమించునదె అన్నిటికంటె గొప్పదగు ఆదర్శము. మన ప్రేమవస్తువు సర్వోచ్చ ఆదర్శము కానంతవఱకు అసలైనప్రేమయే జనింపదు. ప్రేమ ఒకానొకప్పుడు నీచవస్తువులపై ప్రసరింపవచ్చును; కాని ఆవస్తువే ప్రేమికుని మహాదాదర్శము. ఒకఁడు తన ఆదర్శమును ఒకానొక కుత్సితజనునియందు కనుఁగొనవచ్చును. మఱొకఁడు మంచివానియందే గ్రహింపవచ్చును. కాని, సర్వత్ర ప్రేమించునది ఆదర్శమునే.

కురూపియగు యువకుని సౌందర్యవతియగు యువతి ప్రేమించుచుండుటయు, సౌందర్యవిహీనుఁడగు పురుషుని అందగత్తెయగుపడఁతి వలచుచుండుటయు మనము కనుగొనుచున్నాము. వారెందువల్ల ఆకర్షింపబడుచున్నారు. ఇతరులకు ఆయా స్త్రీపురుషులు రూపవిహీనులుగా కన్పట్టవచ్చును, కాని ప్రేమికున కట్లగపడదు. ప్రేమికుని నయనములకు ఆ ప్రేమాస్పద వస్తువుకంటె అన్యసౌందర్యవస్తు వగుపించదు. ఇదేమి? ఇదెట్లు? రూపహీనుఁడగు యువకుని ప్రేమించు యువతి తన హృన్మధ్యమున నున్న సౌందర్యాదర్శమును తాను ప్రేమించు యువకునిపై ప్రక్షేపించుచున్నది. ఆమె ఆ కురూపియగు యువకుని ప్రేమించుటలేదు. పూజించుటలేదు. ఆమె తనఆదర్శమునే పూజించుచున్నది.

పతికొఱకే పతినెవరును ప్రేమించుచుండుటలేదు, పతియందున్న ఆత్మకొఱకే పతిని ప్రేమించుచున్నారు; భార్యకొఱకుగాను భార్యనెవరును ప్రేమించుచుండుటలేదు, భార్యయందున్న ఆత్మకొఱకు భార్యను ప్రేమించుచున్నారు. ఆయావస్తువుల ఆయావస్తువులకొఱకును ప్రేమించుటలేదు, ఆత్మకొఱకే ప్రేమించుచున్నారు. మన మనుదినము నిందించు స్వార్థపరత్వముగూడ ప్రేమయొక్క అవాంతరరూపమే. అతినీచమగు స్వార్థపరత్వమందుగూడ ఈ 'స్వ' 'అహం' భావములు క్రమముగా విస్తరిల్లుచుండును. ఈ ఒక 'అహం'భావమే వివాహమైన రెండగును. పిల్లలుపుట్టిన మఱి రెండగును. ఇట్లే ఈఅహంకారము విస్తరిల్లుచుండును. తుదకు జగత్తంతయు ఆత్మ అయిపోవును. ఇదియు క్రమముగా వ్యాపిల్లి విశ్వజనీనప్రేమ— అనంతప్రేమగా పరిణమించును. ఈప్రేమయే ఈశ్వరుఁడు.

మహాశక్తి మన వెనుకనుండి ప్రేమింప ప్రేరేపించుచున్నది. ఆప్రేమవస్తువు నెచ్చట వెదుకవలయునో మన మెఱుంగము. కాని ఈప్రేమయే మనల నావస్తువును వెదుక ముందున కడుగిడున ట్లొనర్చుచున్నది.

జగత్తునందు ఆకర్షణశక్తి ఒక్కటిమాత్రమే యున్నదని శాస్త్రము ప్రవచించు

చున్నది. అయ్యది ఈశ్వరుడు. పతిజీవని యగు యువతి తనభర్తయందీ శక్తియున్న దని యెఱుగదు. అదియే ఆమెను భర్తవైపున కీడ్చుచున్నది.

మనుష్యుడు తన ప్రేమవస్తువు ఐహికము కానప్పుడే యదార్థముగా ప్రేమింప గలుగుచున్నాడు. ప్రేమవస్తువు భూఖండముకాదు. ఈశ్వరుడు. అప్పుడా మనుజుడు యదార్థ ప్రేమికుడగుచున్నాడు. భార్యాభర్తలిర్వురు తాము బ్రహ్మస్వరూపులమని గ్రహింప గలిగినప్పుడే ఒండొరులనధికముగా ప్రేమించుకొన గల్గుచున్నారు. అతడే భార్యాభర్తల యందు వెలుంగుచున్నాడు. నీకు భార్య యుండనీ తంటాలేదు. వదలి లేచిపోవలె ననుదాని కర్థములేదు. కాని, నీభార్యయందు నీవీశ్వరదర్శన మొనరింపవలెను.

భార్యాభర్తలు పరస్పరమే ప్రేమను ఒసంగికొని ప్రేమించుకొనుచుందురో ఆప్రేమను ఈశ్వరున కర్పించవలెను.

ఈశ్వరప్రాప్తికై సాయపడు భార్యయే సతి. సతీత్వము జాతియొక్క జీవనశక్తి. సతీత్వనాశనమే జాతియొక్క మృత్యుచిహ్నమని చరిత్రయందు కనుగొని యుండలేదా?

(అనువాదకుడు— పూర్ణానంద.)

నివేదనము

నందివాడ వెంకటచలపతి రావుగారు

గీ॥ "ఎట్టిదుకఠోర వ్రతదీక్ష లేనిసరిమె
పూనిచరియింతుగాని నాభుజబలమ్ము
స్వార్థమునకమ్ముకొనెనొల్ల నరులకెపుడు
జన్మజన్మాంతరముల నిశ్చయము సుమ్ము॥

గీ॥ "ప్రాణవాయుసంచారము మేనియందుఁ
గలుగునంతకు—చేతిలో గత్తియుండు
నంతకును తేరిచూడగా నలవియగునె
రాచబిడ్డను నాహవరంగమందు?

గీ॥ "అట్టి సుక్షాత్రజన్మంబునంది, చేతఁ
బట్టి యరిశిరఃఖండన పటిమఁ గ్రాలు
కత్తి, జంపుటో జచ్చుటో గాఁదదన్య
మెరుగనట్టి నన్నిట్లు శోధింతువేల?

గీ॥ "ఘనస్వతంత్రాభిలాషమై గ్రాలునాదు
హృదయరక్తాభిషేకమే నీవుగోర
నిండునిబ్బరమున నేను నిశ్చయముగ
యిట్టిదుష్కరశోధన లేటికమ్మ?

గీ॥ "ఎడతెగనికష్టముల సదాపడుచునుంట
యేనునైరాశ్యమును జెంది బానిసగను
బోదునని యెంచితేమొ? యెప్పుడునుకల్ల
నాకు స్వాతంత్ర్యతృష్ణ ప్రాణాధికమ్ము.

గీ॥ "నీ శుభాశీర్బలంబున నగ్గదేని
ధన్యుఁడనె–దైవమన్య ధాతలఁ జెనేని
పోటుబంటులకుచితమా పోల్కి మాతృ
దేశముక్తికై గత్యవశేషుఁడయ్యె
నను చిరస్థాయియగా యశంబందువాఁడ.

గీ॥ "పావనంబగు నీ పాదపద్మములను
కదనవిజయేందిరంగొని కదలులోఁగ
యేను స్పృశియింపఁజాలనుయావు తదను
కూలసాధన సంపత్తిఁ గూర్చవమ్మ
స్వర్గమునుమించునట్టిదో జన్మభూమి."

గ్రంథాలయములు

యార్లగడ్డ శ్రీ కృష్ణదొరగారు

ఒకనాడు సర్వప్రపంచమునకు జ్ఞానభిక్ష బెట్టిన భారతదేశము—పశ్చిమదేశము లన్నియు గాఢాంధకారములో మునిగియున్నపుడు జ్ఞానజ్యోతిని ప్రకాశింపజేసిన భారతదేశము—అనాగరికులై గొడ్డుమాంసము దినుచున్న జాతికిసహితము జ్ఞానోదయము గలుగజేసిన భారతదేశము—ఋషీశ్వరులకును, త్యాగులకును, వీరులకును ఆవాసమైన భారతదేశము—పతివ్రతాతిలకములకును, వీరనారీమణులకును పుట్టినిల్లని కీర్తిగడించిన భారతదేశము—యేమైనది? తారుమారైనది. తలక్రిందులైనది. బానిసత్వమనుభవించుచున్నది. దీనికి విమోచనమెట్లు? మార్గమెద్ది? గమ్యస్థానమెక్కడ? అని విచారించగా రెండే మార్గములు. పాఠశాలలు — గ్రంథాలయములు. జాతీయభావములు, స్వదేశభక్తి హృత్కమలమున జీర్ణించిపోయిన ఉపాధ్యాయబృందము పాఠశాలలకు సంప్రాప్తము గావలెను. శాంతస్వభావము, వినయనమ్రతలు, విద్యాసంపన్నత, దాస్యవిమోచనకు మార్గాన్వేషులగు యువకరత్నములు గ్రంథాలయములకు గావలెను. ఏనాడు యిట్టియోగ్యులట్టిస్థానముల నాక్రమించెదరో యాప్రదేశమున స్వాతంత్ర్యవాయువులు వీచుచుండును. పాఠశాలలు, పౌరాణికపు గురుకులాశ్రమముల విద్యావిధానమును స్మరణకు దెచ్చునట్లుగా నుండవలెనను నొక్కమాటతో యీవిషయమును విరమించుచున్నాను. రెండవది గ్రంథాలయములు వాటి యుపయోగములు మనము ముఖ్యముగా గమనింపవలెను.

మనపూర్వులు అజ్ఞానులకు భక్తిని పురికొల్పుటకై యెన్నియో శివ, విష్ణాలయములనిర్మించి, నిత్యనైవేద్య, దీపారాధనలకునై, మడిమాన్యములు (దేవాదాయములు) సమర్పించి శాశ్వతధర్మముల నెలకొల్పి కీర్తికాములైరి. అట్టి పుణ్యమూర్తుల సంతతివారమగు మనము కొరతపడిన, విద్యాదేవతయగు శారదాంబకు భవనములునిర్మించి ఆలయసంరక్షణకు గాను కానుకలుసమర్పించి యందు నుత్సాహపూరితులగు భాండాగారాధిపతులను నియమింపవలెను. ఈ భాండాగారాధిపతులు విద్యావంతులుగను, శాంతచిత్తులుగను, సుగుణవంతులుగను, జనాకర్షణపరులుగను యుండవలెను. ఇట్టి సుగుణములు గలిగియుండిన గ్రంథాలయములు, సర్వజనాదరణీయములై, దినదినవర్ధమానములై తేజరిల్లగలవు. యీగ్రంథాలయములను వృద్ధిబరుపవలెనన్న, నాగరికాగ్రేసరులగు యమెరికాదేశస్థులవలె, మనగ్రంథాలయములు జనుల నాకర్షించునవిగా జేయవలెను. సర్వస్వాతంత్ర్యంబులలవడుటకు, విజ్ఞానధనంబునొందుటకు, ప్రకృతి ఆధ్యాత్మికము దెలిసికొనుటకును, సూక్ష్మములో మోక్షమనునట్లు యీగ్రంథాలయములె సాక్షీభూతములగును. ఇట్టి సర్వోత్కృష్ట గుణాతిశయములను బట్టియె మనపౌరాణికులు దేవాలయములకుతోడు పెక్కుచోట్ల నీగ్రంథాలయములను స్థాపించియుండిరి. ఒక్కదేవాలయమున నాముష్మికసాధనంబు దెలుపునుగాని, గ్రంథాలయమున విజ్ఞానసంపత్తితోగూడుకొని ఐహికాముష్మిక సుఖసాధనము గలుగజేయును. నాగరికతవ్యాపించిన ప్రతిదేశమందును, గ్రంథాలయములు మిక్కిలి యభివృద్ధి జెందినవి. యూరఫ్ఖండము అత్యున్నతస్థితి నందినదన్న గ్రంథాలయములె చాల వరకు కారణమని దలంపవలెను. పూర్వమువలెనే మనదేశ మభివృద్ధి బొందవలెనన్న, మన పూర్వుల హృదయసీమలందు దేవళము లెంత గౌరవనీయములుగ నెలకొల్పబడినవో మన హృదయసీమలందీ గ్రంథాలయములంత గౌరవముగా నెలకొల్పవల

యును. మనపూర్వులచే వ్రాయబడిన దేశచరిత్రలు గాని, మతగ్రంథములుగాని, పరహస్తగతంబగుట చేతనేమి, క్రిమిభక్ష్యంబుననేమి, అగ్నిదగ్ధంబుననేమి, యంతరించగా నున్నవాటినైన తాళపత్రాది గ్రంథంబులుగూడ సేకరించి, రక్షించి, భాండాగారమునవనింపి మాతృభాషాపోషకులై యభివృద్ధిగాంచువారు ధన్యులు. ఈగ్రంథాలయాభివృద్ధియే మన కార్యార్థము లోనగుసాధనము సౌఖ్యప్రదము. ఇంగ్లండు జర్మనీ మున్నగుదేశంబులందు, గ్రంథాలయములేని గ్రామముసహితము లేదగిరియే జెప్పవచ్చును. వెలకు వందలకొలది గ్రంథములు సంపాదించి గ్రంథాలయములనింపి కుతూహలులగుచున్నారు. ఆదేశమందు ధనికులెంతయు ధనసహాయము చేయుచుందురు. గ్రంథాలయోద్యమమునకు జనకతుల్యులని సువర్ణాక్షరములతో లెక్కనబడుచున్న ఒక "అండ్రూకార్నీజీ" యను ధనికుడెన్నియో గ్రంథాలయములనిల్పి ప్రోత్సాహపరచెను. అట్టి మహనీయుడీదేశమున కొరతపడుట మన దురదృష్టమని తలచవలెను. గ్రంథాలయములసంఖ్యగూడ మన దేశంబున స్వల్పముగ గోచరించుచున్నవి. ఒక్క బరోడారాజ్యములోమాత్రము శారదాదేవి రాజుయొక్క యాదరణ బొందగలిగినది. ఆరాజ్యములో ప్రతియొక్క పాఠశాలలో గ్రంథాలయమున్నట్లు తెలియుచున్నది. పాఠశాలకు సంబంధములేని యితర గ్రంథాలయముల నెన్నియో రాజాగారు పోషించుచున్నారు. అటనున్న కేంద్రగ్రంథాలయములనుండి జిల్లా తాలూకా గ్రామగ్రంథాలయములకెంతయు సహాయసంపత్తిగలదు. మ్యాజిక్ లాంతర్లవల్లనేమి, చిత్రలేఖనమువల్లనేమి, యీగ్రంథాలయములు ప్రజలనాకర్షించుచుండును. స్త్రీశాఖ, బాలశాఖయను విభజనలుగూడ ప్రతిగ్రంథాలయమందు బొడగట్టుచుండును. ఇట్టి సత్సంకల్పముతో గ్రంథాలయోద్యమమునకు దోడ్పడుచున్న బరోడా మహారాజును శ్రీ "శాయాజీగయక్వార్" మహాశయులెంతయు ధన్యులు. మరపురాని సచ్చరిత్రలో శ్రీవారినామము సువర్ణాక్షరములతో విలసిల్లుచుండును. బరోడారాజ్యమును తిలకించిరో శ్రీ తిరువాన్కూరు మహారాజాగారుగూడ తమరాజ్యమందు గ్రంథాలయోద్యమము విస్తరింపజేయుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. ప్రతిరాష్ట్రమునందును గ్రంథాలయోద్యమమునకు తమ జీవితసర్వస్వమునుగూడ ధారవోసిన మహామహులు కొందఱుండబట్టిరో శారదాదేవి సజీవముతో నుండగలిగినది. 1910-11 లో మన యాంధ్రరాష్ట్రమున, గ్రంథాలయోద్యమము ప్రారంభింపబడి, దినదినప్రవర్ధమానము బొందినదంటే దానికి చిరస్మరణీయులగు యిద్దరువ్యక్తులు గలరు. ఒకరు కీర్తిశేషులైన మారి వెంకటనృసింహశాస్త్రిగారు; రెండవవారు నాటినుండి నేటివరకుగూడ యెడతెరిపిలేని గ్రంథాలయ సేవజేయుచున్న శ్రీయుత అయ్యంకి వెంకటరమణయ్య పంతులుగారు. ఆంధ్రరాష్ట్రమున గ్రంథాలయోద్యమము చిరస్మరణీయము బొందవలెనన్న మనమెల్లర ముపేక్షాపరులమై యూరకొనక ప్రతిమానవుడు, స్వకుటుంబాభివృద్ధి, స్వశరీరారోగ్యము నెట్లుగోరుచు పాటుపడునో, గ్రంథాలయోద్యమమునకుగూడ నట్లు పాటుబడుట, తనపరమావధి యని దలచవలెను. దేశారాధన ప్రతివ్యక్తికి యమూల్యాభరణము. దేశోద్ధరణకు కృషిచేయవలెనన్న, దేశసేవచే జీవయాత్రనడుపుచు పాశ్చాత్యదేశములతోబాటు మనదేశమును పోటీకి నిలుపి, పురాతన మహోన్నత్య నిత్యసామ్రాజ్య సౌభాగ్యములు తిరిగి ప్రసాదించి, తద్దేశవాసుల యార్థికవృత్తులు సంపాదించి వారి సౌభాగ్యములు పాలు బంచుకొనవలెనన్న, మన దేశము తొల్లింటియౌన్నత్యము, సిరిసంపదలు సత్కళాభివృద్ధిబొంది, మన భావికాలాభివృద్ధికి, మూలకారణులగు విద్యార్థులగు యువకులకు నీతిమార్గములు ప్రసాదించవలెనన్న, మన బాలబాలి

కల విద్యావ్యాసంగములు అభివృద్ధి, దేశబాంధవుల భావోదయముల ప్రకాశింపజేయుట, దేశము యొక్క ప్రాభవప్రతిష్ఠలను, కీర్తిగౌరవములను గాపాడుట, మానవహక్కులకును, స్వాతంత్ర్యములకును శాశ్వతమైన పునాదులు వేయుట, జ్ఞానులయు, త్యాగులయు, వీరులయు సచ్చరిత్రలు మరపురానట్లు చేయుట, ఇయ్యవి చేయవలెనన్న గ్రంథాలయములే సాక్షీభూతములని గ్రహింపవలెను. వేలకొలది గ్రంథాలయములు స్థాపింపజేసి యందున్న జ్ఞానామృతమును ప్రజలు గ్రోలునట్లు చేయవలసిన బాధ్యత, గ్రంథాలయసేవకులయం దున్నదనుమాట మరువగూడదు.

భారతదేశీయ మహాజనసభాధ్యక్షులగు పండిత జవహర్‌లాల్ నెహ్రూగారు అలహాబాదులో ఆనంద భవనము నొక పెద్ద గ్రంథాలయమును స్థాపింపకల్పించి యుండుటలో గ్రంథాలయోద్యమమందు శ్రీవారికెట్టి యాదరణాభిమానములు గలవో గ్రహింపుడు. ఆంధ్ర సోదరులీ సుప్రయత్నమును, జారవిడువక తగుసహాయ సంపత్తులతో గ్రంథాలయోద్యమమున కెంతయు తోడ్పడెదరుగాక యనియు, భగవానుడీ సత్సంకల్ప మచిర కాలములో నెరవేర్చుగాక యనియు ప్రార్థింపబడి రొడిని.

మాల

మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్యగారు

దేవళంబు మాల దివ్యంబుగాగట్టు
అందుగొల్వహక్కు నందలేదు;
బావిత్రవ్వ మాల పగలెల్లపనిచేసి
దానినీరువాడు త్రాగలేడు;
మేడగట్టిమిగుల మేలొనరించును
మాలదానియందు మసలలేడు;
రోడ్డువేయమాల రుధిరంబుజిమ్మును
అందునడువహక్కు పొందలేడు
చేనుదున్నుమాల చెమటనుగార్చుచు
గంజికైనలేక గింజుకొనును;
పాఠశాలమాల పరమభక్తినిగట్టు
అందుచదువలేడు డెందవలర;
వస్త్రయంత్రమెల్ల వానిచేసాగును
భార్యకైనబట్ట బడయలేడు;
కర్మనెల్లనీవు కౌతుకమొప్పార
పంచినామభువిని పాల్లుచేసి (?)
సుఖమదెల్లనీది దుఃఖముమాలది
బుద్ధియున్ననీదె బుద్ధియార!
ఫలమదెల్లనీది పనియెల్లవానిది
శక్తియున్నమాల భుక్తిగనడు
అన్నియున్న పెద్దఅన్నయ్య వేసుమ్మ
ఆర్యుననుచు దెల్పు నధముడీవు.
మాలవానికిలను మైలనుమాత్రమే
అనుభవింపగల్గు హక్కుగలదు
పేదవానికుర్వి వేదనయొక్కటే
యూవదాస్తియగునె నార్యపుత్ర!
ఆర్యధర్మమన్న నర్థంబునిదియెనా
చాలుచాలునీదు స్వార్థబుద్ధి!
వేదమతముయొక్క విధియిట్టిదైనచో
వందనంబుబాబు వద్దుమాకు.

అపజయము

శ్రీమతి రాణీ చాకుంట సరస్వతీబాయిగారు

గత సంచిక తరువాయి

[లలిత భాస్కరరావు సోదరి. పద్మ వీరికి స్నేహితురాలు. లలితకు సహపాఠి. మాతాపితలు లేనిది. లలితా భాస్కరులతో కూడి ఆడుకొంటూ వుండేది. భాస్కరరావు బార్ అట్ లా చదవడానికి ఇంగ్లండు వెళ్లేడు. లలితా పద్మలు మెట్రికులేషను పరీక్ష ముగించారు. లలితకు వివాహనిర్ణయమైంది. చిన్నప్పటినుండీ మగవాళ్లంటే గిట్టని పద్మ కది రుచించిందిగాదు. మగవారి దౌర్జన్యాలు ఏకరువు పెడుతూ లలితను పెళ్లి మానేయమంది. కాని లలిత ఆశయాలు వేరు. పెళ్లి చేసుకొంది. పద్మకు కోపం వచ్చింది. ఆడువారి అబలత్వాన్ని నిందించింది. ఆ ఆశయాలతోనే బి. ఎ. ప్యాసయింది. స్త్రీలు పెళ్లాడి బాధ లెందు కనుభవించాలి అనే ధోరణిలోనే ఎపుడూ వుండేది. తరువాతి కథ చదవండి.]

౪

“లలితా! బి.ఏ. ప్యాసయాను. నీవలెనే తిన్నతిన్నగా మిత్రురాండ్రందరు నన్ను వదలిపోయినారు. అనగా వివాహాలు చేసుకొని అత్తవారిండ్లకు వెళ్లారు. నామాట లొక్కరికైన చెవుల కెక్కలేదుగదా అన్న విచారం. మన జాతిలో ఇంత దుర్బల ముండకం వల్లనే పురుషస్వాములు మన నిలా బాధిస్తున్నారు.

ఇక నాస్థితి. మాట్లాడ్డానికి కెవరూ లేరు. దినమంతా గ్రంథాలు, వార్తాపత్రికలు చదువుతుంటాను. చదువుతూ చదువుతూ విసిగినప్పుడు మాత్రం ఎవరైన మాట్లాడ్డానికి, సాయంత్రం షికారుకు వెళ్లడానికి ఉంటే బాగుంటుం దనిపిస్తుంది. మా వదినెకు యింటిపనులవల్ల తీరికే లేదు పాపం. ఏంచేయాలీ తోచదు. రాత్రిళ్లు గూడా ఏదో ఆవేదనగా ఉంటుంది. త్వరగా నిద్రపట్టదు. పట్టినాకలత నిద్ర.

మన మిత్రులలో ఒకళ్లైన ఉత్తరం వ్రాయరు. వాళ్లు ప్రస్తుతం తమ యానందంలో నన్ను మరచుంటారు. ముందుముం దెన్నటికైనా జ్ఞాపకానికి వస్తాను. వారి యీ ఆనందం అస్థిరమైందనే నాకింకా నమ్మకం. కాబట్టి నామాట లెన్నటికైనా నిజం గాకుండాపోవు.

“సోదరీ! నీవైన మరచిపోవనుకుంటాను నన్ను. వారంరోజుల కొకకైన ఉత్తరం వ్రాయుచుండుము. నే నెల్లప్పుడూ మీ శ్రేయమే కోరుచుండును. కాబట్టి శంకించక నీ కష్టసుఖములను తెల్పుచుండుము. ముందేమి రానున్నా యిప్పుడు మాత్రం సుఖస్తూనే ఉన్నారు. అదే పదివేలు.

ఇట్లు

పద్మ.”

ఈ ఉత్తరంవల్ల నాకు కొంత విచారం గలిగినప్పటికీ, పద్మహృదయ మొక కోరి

కతో బాధపడుచున్నది. ఆబాధ నివారించు మందు, దాని అన్న నిర్బంధము వల్లనైనా పుచ్చుకొనక తప్పదు.

పద్మ ఉత్తరానికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చాను. దానిబాధ నుపశమింపజేయునది, జీవితానంద మొసంగునది, వివాహమేనని దాని నిర్వహణార్థము తగినవరుని తానే చూచుకొనుట మంచిదనిగూడా వ్రాశాను.

నే నీ ఉత్తరం వ్రాసిన కొలదికాలానికే మా పద్మను చూడడం తటస్థించింది. మా అన్నయ్య బ్యారిస్టరీ పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడై యింటికి వస్తున్నాడు. మా దంపతుల కాహ్వానం వచ్చింది. ఇద్దరం వెళ్లాం మా పుట్టింటికి.

పద్మ బొత్తుగా మారిపోయింది. ముఖం పాలిపోయింది. ఇపు డా ఉత్సాహం, ఆ చిరునవ్వు, ఆకాంతి పద్మముఖంలో కనబడడంలేదు. దాని ముఖం ఎండి నవ్యత నొందడానికి సుధావర్షము కోరుతున్నట్లుంది. ఎప్పు డేదో ఆలోచిస్తూనే ఉంటుంది. ఎవరితోగూడ ఎక్కువ మాట్లాడదు. దాని మనస్సులో ఏదో బాధపడుతూ న్నట్లనిపించింది నాకు. ఆ బాధకు కారణం దానికిగల రెండు వ్యతిరేకాభిప్రాయములే. వివాహం చేసుకోవడమా? చేసుకోకపోవడమా? మాటపట్టుదలగల పద్మ త్వరగా తన పరాజయాన్ని ఒప్పుకోవడంలేదు. తనకు గలిగిన కోరిక నణచివేయడానికే విశ్వప్రయత్నం చేస్తోంది.

పద్మను చూడడానికి వెళ్లాను. కుశల ప్రశ్నలైనయి. దాని యీస్థితికి కారణమడిగాను. చెప్పలేదు. రాత్రిళ్లు ఎక్కువగా చదవడంవల్ల యిలాంటి మార్పు గల్గిందన్నది. కాని నన్ను చూడ్డంతోటే అవమానం గల్గింది దానికి. దాన్ని కప్పిపుచ్చే ప్రయత్నం చేసింది. లేని నవ్వు తెచ్చిపెట్టుకుంది. దాని యవస్థచూచి నాకు జాలిగల్గింది. మా అన్నయ్య "రేపు వస్తున్నాడు, నీ బాల్యస్నేహితుడు స్టేషనుకు వస్తావా" అని అడిగాను. "నమ్మకంలేదు. రేపు చూద్దాంలే" అన్నది. నేను లేచి ఇంటికి వెళ్లాను.

౨

మా ఇల్లంతా మహానందంలో మునిగి తేలుతోంది. మా అన్నయ్య బొంబాయి నుండి టెలిగ్రా మిచ్చాడు. నిర్దేశింపబడిన వేళకు మా నాన్న, నేను, మావారు స్టేషను చేరుకున్నాం. అన్నయ్య నెదుర్కోవడానికి పద్మను రమ్మని మళ్లీ కబురు చేశాను. శరీరం స్వస్థతగాలేదని రానంది. ఇలాంటి సంతోషాల్లో అందరికన్న ముందు దూకే పద్మ ఇప్పుడు అందరికంటె వెనుకబడ్డది. తా నేదో గొప్ప అపరాధం చేస్తున్నట్లు భయపడుతుంది మాతో సంచరించడానికి.

రైలు రాగానే రెండవ తరగతి బండి వద్దకి వెళ్లాం. మా అన్నయ్యదిగాడు. మా మనుష్యులు ఆయన సామాన్లు తీస్తున్నారు. ఎంతోకాలానికి చూచాడు స్వజనాన్ని అన్నయ్య. మాకందరి కొకేసారి

ఆనందబాష్పాలురాలినై. అందరితో కల్సి ఇటూ అటూ చూస్తున్నాడు. "మన పద్మ రాలేదేం? పాపం భర్తతో కాపురం చేస్తుంటే రావడాని కెలాతీరుతుంది" అన్నాడు నిరాసతో. "ఆమె శరీరంలో అస్వస్థతగా ఉందిట. అందువల్ల రాలేదన్నయ్యా!" అన్నాను నేను. మేమంతా ఇల్లు చేరుకున్నాం సంతోషంగా.

మరుసటి రోజు పద్మవద్దకి వెళ్లాను అన్నయ్య రమ్మన్నాడని చెప్పడానికి. నేను వెళ్లేవరకు పద్మ తనలో తా నేదో ఆలోచించుకొని ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటోంది. దాని యీసిథి నన్నూ సంతోషపెట్టింది. కాని దీనికి కారణం? నన్ను తాహంతోటే ఎదురుకొని కూర్చోమంది. అన్నయ్యను గురించి కుశలప్రశ్న లడిగింది. ఆయన్ను గురించి క్లుప్తంగా కొన్ని విషయాలు చెప్పి, తన్ను చూడ్డానికి రమ్మన్నాడని చెప్పాను.

పద్మ:—సరే! ఇన్ని సంగతులు చెప్పావు గాని మీ అన్నయ్య ఒక లేడీని మెడకు గట్టుకొచ్చాడా? మన బ్యారిస్టర్ గార్ల కది మొదటి క్వాలిఫికేషన్.

నేను:—చెప్ప మరిచాను. తెచ్చుకున్నాడు. అహాహా! ఆమె అందం చెప్పడానికి నా తరంకాదు. ఆమెను చూపడానికే ఇప్పుడు రమ్మనడం.

ఈమాట విన్నంతోనే ఒకనిట్టూర్పువిడిచింది పద్మ. "మన భారతీయయువకులు తమశీలాన్ని పాడుచేసుకుంటున్నారు గదా" అంది విచారంతో. పద్మ నాకు వదినైతే బాగుండే దనిపించింది. వారి దాంపత్యం అనన్యసామాన్యంగా ఉంటుంది. దైవేచ్ఛ ఎలాఉందో.

"పద్మా? లేవేం! వెళదాం! పాపం అన్నయ్య నిరీక్షిస్తుంటాడు" అన్నాను.

పద్మ:—నన్నాట్టే నిర్బంధపెట్టబోకు. తొందరేంవచ్చింది. చూద్దాంలే. అయినా యౌవనమందున్న పురుషులను చూడాలన్నా, మాట్లాడాలన్నా భయమేస్తుంది. కాబట్టి ఇప్పటికి "క్షమించ ప్రార్థించితి"నని చెప్పుమీఅన్నతో. ఇన్నాళ్లైనా పద్మ జ్ఞాపకం ఉన్నందులకు నాకృతజ్ఞతావందనము నీవే వారి కందచేయి.

"యీదొంగవేషాలన్నీ కట్టిపెట్టు, నీవు రాకతప్పదు" అని పద్మను చేయిబట్టిలాగాను. లేచి "సరేపద" అని బయల్దేరింది.

దారిలో "సరేగాని లలితా! నిజంగా భాస్కరరావుగా రొక ఆంగ్లస్త్రీని వివాహం చేసుకున్నాడా? మీనాన్న ఆమెనింటి కెలా రానిచ్చాడు. మీఅమ్మ గోలపెట్టడం లేదూ?" అంది.

నాకు నవ్వొచ్చింది "తొందరపడతావేం? అన్నీ తెలుస్తాయిగా!" అన్నాను నవ్వుతూనే.

మాయిల్లు ప్రవేశించాం. మాఅన్నయ్య మా యల్.యల్.బి. గారూ ఏదో మాట్లాడుతూకూర్చున్నారు. అక్కడికే వెళ్లాం. "అన్నయ్యా! పాపం పద్మ మీఇంగ్లీషులేడీ

గార్ని చూడాలనొచ్చింది. చూపింపరేం" అన్నాను నవ్వుతో. వారిద్దరూ నవ్వారు. పద్మకు కోపంవచ్చింది. పరాజయం లభించింది పాపం!

భా:—పద్మం! కూర్చో. నీవింతదనుక వివాహం చేసుకోకుండా ఉండి బి.ఏ. చదివావంటే చాలసంతోషించాను. ముఖమంతా పాలిపోయింది. జబ్బేమన్నా చేసిందా? లేక ఎక్కువగా చదవడంవల్ల ఇలా మారిపోయినావా?

పద్మ:—జబ్బేంలేదు. చదవడంవల్లనే ఇలా అయిందనుకుంటాను.

నేను:—అదీకాదన్నయ్యా! మీ పురుషుల నందరినీ ఒక మహాసముద్రంలో ముంచి, తాను మహారాజ్ఞిగా, తనప్రజలంతా స్త్రీలుగా, యీ ప్రపంచా న్నేలుకోవడానికి మార్గాలాలోచిస్తోంది. ఆ ఆలోచనల్లోనే నిద్రాహారాలుగూడ మానేసిందేమో?

భా:—ఇప్పుడుగూడ నీవు మాఅందరికీ మహారాణివే. మేము నీఆజ్ఞలకు బద్ధులమే. దాని కింతప్రయాసం ఎందుకు పద్మా!

పద్మ:—లలితా! వేళాకోళంచేయడానికా నన్నిక్కడికి రమ్మన్నావు?

నేను:—నిజంచెప్తే నీకింతకోపం ఎందుకు?

భా:—పద్మా! పోనీ ఆసంగతి డ్రాప్ చేద్దాం! గాని చిన్నప్పటికళాకాంతులు లేవేం నీముఖంలో? అదిగాక నాముందు సిగ్గుగూడ పడుతున్నావు. కారణం?

పద్మ:—సిగ్గెందుకు? అయినా బాల్యావస్థే ఎల్లకాలం ఉంటుందా?

భా:—ఏండ్లు వచ్చినయి. అంతేగాని నాకు నిన్ను చూస్తే మళ్లీ ఒకపరియాయం నీతో ఆడుకోవా లనిపిస్తుంది.

నేను:—అబ్బో! చాలా పెద్దకోరికే కోరావు అన్నయ్యా!

భా:—ఇందులో తప్పేముంది. చదువుకున్న వాళ్లల్లోగూడ పూర్వపుభావా లుండవనుకుంటాను.

నేను:—అలాకాదు. పద్మాదేవిగార్కి అసలు పురుషులంటేనే గిట్టదంటే నీతో ఎలా ఆడుకుంటుంది. నీవు పురుషుడవు కావా?

పద్మ:—తిర్గి నీఉపన్యాసం మొదలెట్టావు లలితా! నిన్ను మాట్లాడించిం దెవరు?

"మీరే మాట్లాడుకోండి నేను వెడతాను" అని లేచి లోపలికి వెళ్లాను. మా యల్.యల్.బి.గా రిదివరకే స్నానానికి వెళ్లారు.

వారిద్దరూ సుమారొకగంటసేపు మాట్లాడుకొన్నారు. ఇంగ్లాండువిషయాలు కొన్ని మాఅన్నయ్య చెప్తూంటే లోపల ఉండి విన్నాను.

౬

నేనూ అన్నయ్యా, పద్మ షికారుకు వెడుతుండేవాళ్లం సాయంత్రం. పద్మముఖంలో జీవం కనబడుతుంది. ఇది భాస్కరసందర్శన

మహాత్మ్యమేమో ననుకున్నాను. అది ప్రకృతి సిద్ధమేగా!

పద్మ ఇంట్లోనే ఆగిపోయినాను నిర్బంధం వల్ల సాయంత్రం వి.కారునుండివస్తూ. లోపలికి వెళ్ళగానే పరధ్యానంగా అన్నట్లుగా అన్నాను. "పాపం! పద్మం శీతకరకిరణ ప్రసాదమున కృషించి ముకుళించి యిప్పుడిపుడే భాస్కరోదయమున ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతోంది."

"ఏం లలితా! నీకేం మతిపోయిందా? రాత్రిపూట భాస్కరోదయమేమిటి? పద్మం వికసించడమేమిటి" అని నవ్వింది పద్మ.

నేనూ:—నవ్వుతూ "ప్రియసందర్శనం పద్మాని కెంతసంతోషం కలిగించింది. ప్రకృతిలో భగవంతుడొక ప్రత్యేకవ్యక్తికి, మరొక ప్రత్యేకవ్యక్తితో ప్రేమబంధమేర్పచి యుంచాడుగదా" అన్నాను.

"ఎప్పుడూ నీకు ప్రేమ, ప్రియులముచ్చటలే. బ్రహ్మచారిణి ముందలాంటిమాటలు ముందెన్నడూ మాట్లాడుబోకు" అన్నది చిరునవ్వుతో.

నేను:—అలాగేం! తమరుకూడ గృహిణులైతే ఇంతకన్న ఎక్కువేకావాలి. తొందరెందుకు. కొద్దిలోనేఉంది.

పద్మ:—అయితే! నేను వివాహం చేసుకుంటాననే నీయభిప్రాయం? ఎన్నటికీ చేసుకోను.

ఆమాటల్లో పూర్వపు పట్టుదల కనబడ లేదు.

పద్మ:—అదంతా ఏమోగాని, పురుషులతో ఆపవిత్రదాంపత్యసంబంధంకంటే స్నేహభావంతో నిర్మలంగా సంచరిస్తే బాగనిపిస్తుంది.

నేను:—అవు నలాగే తోస్తుందిపుడు. ముందు —

పద్మ:—ముందు? ముందేమైతుంది?

నేను:—ఏమైతుందో నేను చెప్పను, గాని నిన్న మీ అన్నయ్య మాఇంటికివచ్చి మానాన్నతో ఏమో మాట్లాడుతున్నారు.

పద్మ:—(ఆత్రంతో) ఏమిమాట్లాడారు? నీకేమైనా తెలుస్తే చెప్పు!

"నాకేంతెల్సు. మీఅన్నయ్యనే అడగగూడదూ!" అని లేచాను వెళ్ళడానికి. పద్మ యింకా కూర్చొమన్నది కాని రాత్రైనందున వేళైందని బయల్దేరేను.

"వదినా! తిర్గిరేపు దర్శనం చేసుకుంటారు" అని అంటూ పరుగెత్తాను. పద్మ లోనికి వెళ్ళిపోయిందనుకుంటాను.

మాయింట్లో అందరం భోజనాలు చేస్తున్నాం. పద్మసోదరుడు మాట్లాడినవిషయం చెప్పారునాన్న. భాస్కర్రావుకు పద్మతో వివాహంచేయాలని ఉందన్నాడు. మానాన్న వరదక్షిణపక్షమువాడు కాడు. లేకుంటే అన్నయ్య ఇంగ్లాండుకువెళ్లిన ఖర్చులైన నంపాదించేవాడే. భాస్కరునడిగి చెప్తానన్నాట్ట. అన్నయ్య తలవంచుకొని లోలోననవ్వుకుంటున్నాడు.

"ఏం! భాస్కర్! పద్మతో వివాహం నీకిష్టమేనా?" అన్నాడు నాన్న.

భాస్క:— నాన్నా! ఆ పిల్ల అసలే వివాహం చేసుకోకుండా జీవితం సాంతం బ్రహ్మచర్యంగా గడుప దలచిందటగా?

మాఅమ్మ నవ్వుతూ "ఏమోనండి మహా గడుసుపిల్ల. చదువుకున్నాళ్ల కిదోరోగం" అంది.

మేమంతా నవ్వాం. "కోడలిమీద హుకుమ్ చలాయించడానికి వీల్లేదనా? అత్తే విస్తున్నావు" అన్నాడు నాన్న.

నేను:— అసలు పద్మ మీకు కోడలు కావడ మెలా? వివాహం చేసుకోదుట నాన్నా!

నాన్న:— అదంతా వాండ్ల అన్నయ్య ఏర్పాటు చేసుకోండే నాతో ఎలా మాట్లాడుతాడు.

నేను:— పద్మకిష్టమైతే అన్నయ్యనొప్పించే పూచీ నాది.

భోజనాలు పూర్తిఅయినవి లేచాం.

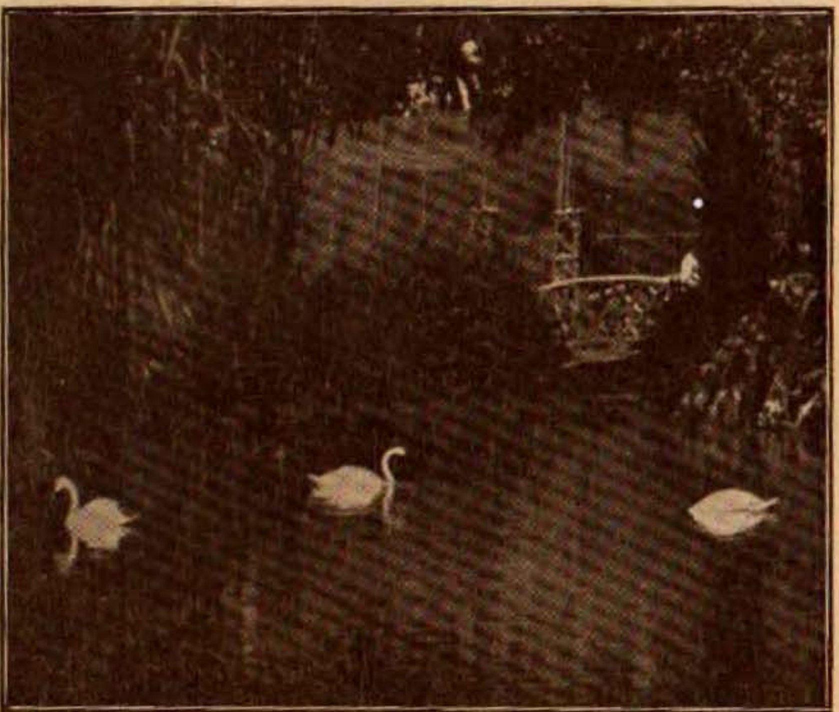
అంతా నిశ్చయమైంది. ముహూర్తంగూడ పెట్టుకున్నారు. పద్మ, వాళ్ల అన్న వదిన ఒకటేతీరుగా నిర్బంధపెట్టడంవల్ల ఎలాగో ఒప్పుకుందిట! అయినా లోకులంతా దంపతులుగా భావించినా తానుమాత్రం అలా ఉండదట. ముడిపడ్డాక ఏలాఉన్నసరే నను కున్నాను.

బంధువులంతా వచ్చారు. ఎంతోమంది మిత్రులువచ్చిరి. వివాహం మహావైభవంగా జర్గింది. తగుమూకలులేవు. బ్రాహ్మణ సంతర్పణలులేవు ఒక్కదినముతప్ప. తక్కిన నాల్గుదినములు బీదలకు పెట్టించాం. చూచిన వారు, విన్నవారుగూడ ఆనందించారు వీరి దాంపత్యానికి. వధువు 18 సంవత్సరముల కన్య బి. ఏ. ప్యాసైంది. వరుడు బ్యారిస్టర్ 25 సంవత్సరముల బ్రహ్మచారి. ఇద్దరు బాల్యమిత్రులు. ఒకరినొకరు వరించుకున్నారు. ఈ మధ్యకాలంలో బాల్యవివాహములు ప్రబలి మనసంఘాన్ని పాడుచేసినయి గాని పూర్వం ఆర్యుల్లో యిలాంటి వివాహాలే జరుగుతుండేవట.

వివాహం పూర్తిఅయింది. ఆరవనాడు సాయంత్రం మాఅన్నయ్యా, పద్మా, తోటలో తిర్గుతున్నారు. చిన్నగా నేను వారిని వెంబడించాను కానరాకుండా, నాచేతులో క్యామరాఉంది. వా రొకచోట కూర్చున్నారు. పద్మభుజంమీద అన్నయ్య చేయివుంది. పద్మ తనతల అన్నయ్య భుజంమీదపెట్టి అధోవదనముఖం చూస్తోంది. ఇదే సమయమని స్నాప్ కొట్టాను. నా కోరిక నెరవేరింది.

మర్నాటివరకు ఫోటో తయారైంది నా కోరికప్రకారం. దానిక్రింద "అపజయము" అని వ్రాశాను.

ఈపటం తీసుకొని అన్నయ్య గది ముందుకు వెళ్లాను. లోపల నూతన దంపతులున్నారు. 'నేను లోనికి రావచ్చునా?'

బొంబాయి, విక్టోరియా గార్డెనునందు హంసలుండు కొలను దృశ్యము.

తన్మయత

అన్నాను. "సంతోషంగా" అన్నా డన్నయ్య. లోనికి వెళ్లాను. "అన్నయ్యా! నీ ఫోటో చూపిస్తాను. మహా చిత్రమైంది, గాని వదినతో మాత్రం దానిసంగతి చెప్పకు" అన్నాను పద్మవైపు చూస్తూ. పద్మ ముఖం వాల్చుకుంది తనకుగూడా చూపలేదన్న కోపంతో. అన్నయ్య ఫోటో చూచి ఒక్క పెట్టున నవ్వాడు, పద్మవైపు చూస్తూ.

పద్మ:—ఏమిటా సంతోషం, పట్టలేకుండా ఉన్నారు?

"వదినా! నీ కెందుకు కోపం! పోనీ, నీవుకూడ చూడు" అంటూ చూపించాను చిత్రాన్ని. కోపంవచ్చింది, తన పరాజయాన్ని చిత్రించానని. 'అబ్బా! ఏం [illegible] వేషాలు!' అన్నది.

నేను:—వదినా! యీదంపతులు ప్రపంచంలోకల్లా అద్వితీయులు, కాబట్టి యిలాంటి చిత్రాన్ని ఏదైన పత్రికకు పంపిస్తాను మీ పేర్లుగూడ వ్రాసి. అనుజ్ఞ యిస్తావా?

"ఏమో? ఏమన్నా చేసుకో! నా కెందుకు? నాఅనుజ్ఞ తీసుకొనే ఈపని చేశావా? ఇప్పుడుమాత్రం నాఅనుజ్ఞ ఏల?" అంటూ కోపంతో బైటకు వెళ్లింది ఆ పటం గుంజుకొని.

గమనింపు

రాబోవు అక్టోబరు మాసారంభమున యథాప్రకారము గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక వెలువడును. దానిలో స్త్రీలచే మాత్రము రచియింపబడు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్య గద్య వ్యాసములు ప్రకటింపబడును. దీనికాంధ్ర విద్వత్సోదరీమణుల సాహాయ్య మత్యంతావశ్యకము. కావున సోదరీమణులెల్ల తమ పద్య గద్య వ్యాసములను సాధ్యమైనంత త్వరగా బంపి దసరా గృహలక్ష్మి సర్వాంగ సుందరిగా వెలువడునట్లు తోడ్పడుదురని మనవి. రచయితలు తమ ఛాయాచిత్రములనుగూడ పంప ప్రార్థన.

సంపాదకుడు.

ఈ హత్యానేర మెవరిది?

గర్భాశయరోగాలను పారద్రోలుటకు

మార్గము వెతుకని ఆమెదే

అని సత్యము ప్రతిధ్వనిస్తున్నది.

ఆమె అశ్రద్ధవల్ల సహజసంతానము—
యేదో లోలోపనే గొంతు నొక్కి—
చంపినట్లుగా లేకపోతున్నది.

గర్భాశయరోగాలను పారద్రోలి ఆరో
గ్యము సంపాదించుకొన్న స్త్రీకి సహజ
మైన సంతానసౌఖ్యము లభిస్తున్నది.

గర్భాశయరోగ నివారణమునకు
"లోధ్ర" పెట్టినది పేరు.

సంతానసంజీవి — ఆరోగ్యప్రదాయిని
"లోధ్ర."

కేసరికుటీరం — మదరాసు

ఏజంట్లు : శీతారాం జనరల్‌స్టోర్సు — బెజవాడ

కుసుమ

"శ్రీ ప్రేమచంద్ జీ"

ఆధునిక హిందీకథాలేఖకుల్లో ప్రేమచంద్ జీ సర్వశ్రేష్ఠుడు. ఆయన వ్రాసే కథలు భావపూరితోనూ, మనోవిజ్ఞానంతోనూ కూడివుంటై. ఆయన 'సేవా సదనం, ప్రేమాశ్రమం, రంగభూమి' మొదలైన నవలలుకూడ చాలా వ్రాశాడు. ఆ నవలలు రవిబాబు, శరత్ బాబు వ్రాసే నవలలకు తీసిపోవు. ఆయన వ్రాసిన కథలు చదువుతూవుంటే రష్యాదేశపు టాల్‌స్టాయి జ్ఞాపకం వస్తూవుంటాడు. అందువల్లే ప్రేమచంద్ జీ 'నవలాచక్రవర్తి' అను బిరుదాన్ని గ్రహించగలిగాడు. 'హంస' మాసపత్రికకు సంపాదకుడు.

ఆయన వ్రాసిన కథలు భారతీయభాషలలోనేకాక విదేశీయభాషలలోగూడ అనువాదం అవుతూవున్నై. మన భాషలోకూడ ఆ ప్రతిభాశాలి వ్రాసిన కథలు, నవలలు అనువాదంచేస్తే చాలా బాగుంటుంది. కొన్ని గ్రంథాలు మన భాషలో కూడ అనువాదం అయినట్లు తెలుస్తూంది. అవి అంత ప్రసిద్ధిలోనికి వచ్చినట్లు తోచడంలేదు. ప్రస్తుతం ఆంధ్రదేశంలో హిందీ చదువుకున్నవారి సంఖ్య జాస్తిగానేవుంది. కాని రత్నపరీక్షకులం కాలేకపోయాం మనం. మాతృభాషాభండారాన్ని రత్నాలతో నింపడానికే వివిధభాషలను నేర్చుకో ప్రయత్నించాలి మన ఆంధ్ర సోదరసోదరీమణులు [అనువాదకుడు.]

సంవత్సరం నాటిమాట. రోజూలా షికారు వెళ్లుతుండగా నవీనుడు కనుపించాడు. అతను చిన్ననాటి నుండి నా స్నేహితుడు. అతని వాసస్థలం ఆగ్రాపట్టణం. మంచి కవికూడాను. నేను అతని కవిసమాజానికి చాలా పర్యాయాలు వెళ్లాను. ఇటువంటి కవితో పోసనుల్ని నేనెప్పుడూ చూడలేదు. వృత్తివకాలతు కాని యెప్పుడూ కావ్యచింతనలోనే మునిగివుంటాడు. అతనికి వాదనాశక్తి బాగావుండటంవల్ల తరచుగా కేసులు వస్తూనే వుంటై. కోర్టువిలువల కోర్టువిషయంగాని, కేసులవిషయంగాని అతనికి నిషేధం. కోర్టులోవుండే ఆ అయిదారుగంటలే వకీలు. మిగతాసమయమంతా ఆపాదమస్తకం కవి. ఎప్పుడుచూచినా కవిబృందం అతన్ని అంటిగట్టుకొనేవుంటుంది. అతని పదాలు బాణంవలె సరుగా తిన్నగా హృదయంలో నాటుకుపోతై. అతని స్వరమాధుర్యం దానికి ముఖ్యకారణం. అతను లక్నో వచ్చేముందు నాకు తెలియజేస్తూవుండేవాడు. ఈదినం అతన్ని లక్నోలో చూడగానే ఆశ్చర్యంగలిగి "నీవెప్పుడు వచ్చావు? కుశలమా? నీవువచ్చేముందు నాకు తెలియజేయలేదేమి?" అని అడిగాను నవీనుణ్ణి.

"కొన్నివిపత్తుల్లో చిక్కుకొనివున్నా. నీకు తెలియజేయడానికి సమయంలేకపోయింది. నీ సహాయాన్ని వాగ్దానంగానే కలుస్తా. నేనే ప్రయత్నాలు చేయడ మనవసరం. ఇప్పుడు నిన్ను కష్టపెట్టడానికి వచ్చా. షికారువెళ్ళడం మానేయి. ఇంటికివెళ్లిన తర్వాత నా విపత్కథంతా చెపుతా" అని నవీనుడు జవాబిచ్చాడు.

నేను భయంతో "నన్ను చింతానిమగ్నుణ్ణి చేశావు. నీకేమిటి విపత్కథేమిటి! నాకేమితోచడంలేదు" అని అన్నా.

"ఇంటికి పద. మనస్సు కుదుటపడిన తర్వాత చెప్తా."

"పిల్లలంతా కుశలమా?"

"ఆ. అటువంటిదేమీ కాదు."

"రెస్టారెంటులో ఫలహారం తీసుకుందువు గానిరా."

"ఇప్పుడు కాదు."

మేమిద్దరం యింటికి బయలుదేరి వెళ్లాం. ఇంటికి వచ్చిన తర్వాత పాదాలకు నీళ్లు, త్రాగడానికి షర్బతు యిచ్చా. కొంతసేపయిన తర్వాత తన విపత్కథంతా చెప్ప ప్రారంభించాడు వసీనుడు.

"కుసుమ వివాహానికి నీవూ వచ్చావు. అంతకు ముందే కుసుమను అనేకపర్యాయాలు చూశావు. పరవశ్యభావులైన యువకుల్ని ఆకర్షించే గుణాలు ఆమెలో వున్నవనుకుంటా. దాన్ని నీవు వొప్పుకుంటావా?"

"నీకంటే కుసుమను యెక్కువ ప్రశంసించుతా. అట్లాంటి స్వభావం గల పిల్లని యెక్కడా చూడలేదు నేను" అని జవాబిచ్చా.

వసీనుడు కరుణాస్వరంతో దీనంగా అన్నాడు. "ఆకుసుమ నేత్రాలనుండి యీదినం కన్నీళ్లు కాల్వలై ప్రవహిస్తున్నై. తనభర్త చూపించే నిర్దయే దీనికి కారణం. పునస్సంధానమై వొకసంవత్సరం కావస్తూవుంది. ఈమధ్యలో మూడు పర్యాయాలు అత్తగారింటికి పోయింది కుసుమ. కాని వొకపర్యాయమైనా ఆమె భర్త ఆమెను పలకరించలేదు. ఆమెముఖం చూస్తేనే అసహ్యించుకుంటాడు. అతన్ని పిలవనంపి నాదగ్గరికి పద్ధతిగూర్చి ప్రశ్నించా. రాకపోగా వుత్తరాలకైనా జవాబు యివ్వలేదు అతను. అతను తనభార్యను ప్రేమించకపోవడానికి కారణమేమిటో నాకు తెలియదు. రెండో వివాహం చేసుకోబోతున్నాడని తెలుస్తూవుంది. నీవు గుర్తుపట్టలేనంతమార్పు చెందింది కుసుమ. రాత్రింబవళ్లు యేడ్వడంతప్ప రెండోపనిలేదు. నాదుఃఖం నీకే తెలియాలి. భాగ్యాలన్నీ మట్టిపాలైనా, కొడుకులు లేకపోయినా, కుసుమను చూసుకునే ధన్యతచెందానుకునే వాణ్ణి. లోటులేకుండా విద్య చెప్పించా. బి. ఎ. చదువుకోకపోయినా బాగా చదువుకున్న స్త్రీకి విచారాల్లో గాని జ్ఞానంలో గాని తీసిపోదు. నీవు కుసుమ వ్రాసిన వ్యాసాలు చాలా చూశావు. ఆమాదిరి వ్యాసాలు యే కొద్దిమంది స్త్రీలో వ్రాయగలుగుతారని తెలుస్తూ. వాగ్వాదంలో ఆమెను యెవరూ జయించలేరు. గృహకృత్యాల్లో బహు నేర్పరి. కాని తనభర్త దృష్టిలో పాదధూళికైనా సరిపోదు. నీకేమైనా అతన్ని అనరానిమాట అని వుండాలి. లేకపోతే నీతో వుదాసీనంగా యెందుకు వుంటాడని అనేకపర్యాయాలు కుసుమను ప్రశ్నించా. 'నాతో మాట్లాడేదెన్నడుగనక యెప్పుడు' అని జవాబిచ్చేది కుసుమ. ప్రథమదినమే వారిద్దరికీ పరస్పర విరోధం కలిగిందని తెలుస్తూ. కుసుమను ఆమెభర్త యేమైనా అడిగి వుంటాడు. సిగ్గుచే జవాబియ్యకపోతే యింకొన్ని మాటలు అడిగివుండవచ్చు. ఏమైనా రెట్టించక పోవచ్చు కుసుమ. కుసుమకు సిగ్గు పుట్టుకతోనే వచ్చిన సంగతి నీకూ తెలుసు. ఆమెభర్త వుదాసీనంగా వుండడానికి కారణం అదేననుకుంటా. కుసుమవంటి బాలికతో యెప్పుడుగాని వుదాసీనంగా వుంటాడని నేను కలలోనైనా అనుకోలేదు. ఇదంతా నాదురదృష్టం. కుసుమ భర్తకు చాలా వుత్తరాలు వ్రాసింది. కాని ఆనిర్దయుడు వొక్క వుత్తరానికైనా జవాబు యిచ్చిన పాపాన పోలేదు. వుత్తరాలన్నీ చింపేశాడు. ఆపాపాత్ముని హృదయాన్ని కరిగించే వుపాయం నాకేమీ తోచడంలేదు. నేనా వానికి వుత్తరం వ్రాయదలచుకొని వున్నా. నీవే కుసుమని రక్షించాలి. లేకుంటే ఆప్రాణం కాస్త యెప్పుడో యెగిరిపోతుంది. చెప్పుతుంటా వా

రెండు ప్రాణాలుకూడ కుసుమను అనుసరిస్తై. ఆవ్యథ మేము చూడలేకుండావున్నాం."

వసీనుని నేత్రాలు అశ్రుపూరితములైనై. నాక్కూడా దుఃఖంకలిగింది. అతన్ని ఓదారుస్తూ "నీ చిన్ననాటి నుండీ దుఃఖమనుభవిస్తూకూడా నాకు తెలియజేయలేదేమి? నే నీకోసమే మురాదాబాదు వెళ్తా. అతన్ని లాక్కొచ్చి కుసుమపాదాలమీద పడవేస్తా" అన్నా.

"నీవతనితో చెప్పేదేమి?"

"అది నన్నడగవద్దు. వశీకరణమంత్రాలన్నిటినీ పరీక్షిస్తా."

"నీవు సఫలుడవుకాలేవు. అతనిలోనుండి వానికి వుండవలసిన గుణాలేమీలేవు. నీవు అక్కడినుండి వానిపై క్రుద్ధుడై తిరిగి వస్తావు" అతను చెప్పుతూ నా ఎదుట చేతులు జోడించుకొని నిలబడ్డాడు. నీకోసర మంతా శాంతిస్తూంది. నీవు చేయగల సాధనొకటే. నీకలంలో మంత్రంవుంది. దానిద్వారా చాలామంది యువకుల్ని మంచిదారికి రప్పించావు. హృదయంలో నిద్రించే మానవత్వాన్ని మేల్కొల్పవలసినది. కుసుమ వ్రాసినట్టుగా శోకపూరితమైన వుత్తరంవ్రాసి కుసుమ హృదయాన్ని కలవరపర్చు. దానితో మంచి దారికి వస్తాడు అతను. నేను జీవితపర్యంతం నీకు కృతజ్ఞుడినైవుంటా."

వసీనుడు వెళ్ళగా. ఆపనికి కవిత్వపు ప్రాధాన్య ముండాలి. అలానికంటే నేను బాగా వ్రాయలేక పోయినా అతన్ని నిరాశ కలిగించడం నా ఇష్టంలేదు. అందువల్ల యీవిధంగా అన్నా—"వుత్తరం వ్రాసి కల్పించలేని ఆలోచనల్ని మార్చ ప్రయత్నిస్తా. కాని అనుచితంగాని పక్షాన కుసుమ తనస్వహస్తంతో వ్రాసిన వుత్తరాల్ని నాకు ఒకపర్యాయం చూపించు. అలాగా వుత్తరాల్ని తిరుగగొట్టకుండాగా చింపివేసిందేమోనండా వుండే కుసుమవద్ద తప్పక వుంటై. ఆవుత్తరాల్లో వ్రాయక మిగిలినసంగతులేమైనావుంటే నేను వ్రాస్తా."

"నీవు చూడగోరతావనే పూర్వకాలంలోనే ఆవుత్తరాలను నాతో తీసుకువచ్చా. ఇదిగో వీటిని చదువు. నీవు చదువకూడని సంగతు లేమీవుండవు" అని వసీనుడు వుత్తరాలకట్ట కోటుదాన్ని జేబులోంచితీసి నాముందుంచాడు.

ఆవుత్తరాలు సుగంధంతోకూడి వున్న గులాబి కాగితంమీద సుందర అక్షరాలతో వ్రాయబడివున్నై. వాటిని చదువ ప్రారంభించాను.

మొదటివుత్తరం

నా స్వామీ,

నేను యిక్కడకువచ్చి వారంరోజులైంది. కాని తప్పపాటుకాలమైనా కండ్లుమూసి రెరుగ. ప్రక్కలు మార్చడంలోనే గడచిపోతున్నరాత్రులు. ఏమితెప్పిదం చేసినందుకిలా యీశిక్ష అనుభవిస్తున్నానని మాటిమాటికి ఆలోచించుకుంటున్నా. మీరు నన్ను కోప్పడి తిట్టండి బుద్ధిపుడితే చెవుకూడ పట్టుకోండి. శిక్షల నన్నిటినీ సహర్షంగా అనుభవిస్తా. కాని యీనిష్ఠురత్వాన్ని సహించలేకుండావున్నా. నేను మీగృహంలో వారంరోజులున్నా. నాహృదయంలోని కోరికలు ఆ భగవంతునికే తెలియాలి. మీతో మాట్లాడకలందా, నా అపరాధాలను క్షమించ వేడుకుంటామనుకున్నా. కాని మీరు నావీడనుచూచే దాకాముందే పరుగెత్తారు. అందువల్ల నాకు ధైర్యం చెందలేదు. రెండు రోజులవరకు మీయింట్లో వారందరూ నిద్రించేవారు. ఆసమయాన నేను మీగదిలోనికివచ్చి: శిరస్సు వంచుకుని కొన్నిగంటలవరకు నిలబడివుండేదాన్ని. మీరు ఒకపర్యాయమైనా కన్ను తెరచిచూచేవారు కాదు. ఇది మీకోరికైతేనేమయింది. అప్పటి నామనో దుఃఖం బహుశ మీకు అర్థంకాదు. దాన్ని అర్థం చేసుకోవాడు నాలోకి అభాగినులే. నాన్నగారింద్ర వల్ల ప్రతిమారాత్రి మీలవపు కలలుదని నేను నరకాల వర్ణాన్ని కల్పించుకున్నా. దాన్ని నన్నుపరిచారు మీరు నిర్దయతో.

మీమీద నాకే అధికారంలేదా? నేరస్థుల్ని శిక్షించడానికి కోర్టుకూడ యేదో కొంత అధికారాన్ని కల్పిస్తుంది. సాక్ష్యాన్ని అడుగుతుంది. నేరస్థుడు చెప్పేదంతా వింటుంది. కాని నన్నేమి అడగలేదు మీరు. నాతప్పు నాకుతెలిస్తే ముందుజాగ్రత్తగా తొలిగేదాన్ని. పాదాల మీదపడి క్షమాపణ అడిగేదాన్ని. మీరు క్రోధంగా వుండడానికి కారణం నాకేమీ తెలియదని ఒట్టువేసుకుని చెపుతున్నాను. మీరు మీభార్యలో చూడదలంచిన గుణాలు నాలో లేకపోవచ్చు. నాకు యింగ్లీషురాదు. ఇంగ్లీషు ఆచారవ్యవహారాలు నాకు తెలియవు. ఇంగ్లీషు ఆటలుకూడ నాకు ఆడను చేతగాదు. ఇంకా యెన్నో లోపాలు నాలోవుండవచ్చు. మీకుతగిన భార్యను కానని నేను ఒప్పుకుంటున్నా. మీకు నా కంటె రూపవతి, గుణవతి, తెలివిగలభార్య దొరికి వుండవలసింది. కాని స్వామీ, శిక్ష అపరాధాలకు గాని లోపాలకుగాదు. మీరు చెప్పినవిధంగా నడుస్తా. మీరు నన్ను ప్రేమించండి. ఆతర్వాత నేను నాలో పాలను యెంతత్వరగా పూర్తిచేసుకో గలిగేది మీకే తెలుస్తుంది. మీప్రేమకటాక్షం నారూపాన్ని ప్రశస్తంగాను, నాబుద్ధిని తీవ్రంగాను, నా అదృష్టాన్ని బల వంతురాలనుగాను చేసివేస్తుంది. దానితో పూర్తిగా మారిపోతాను నేను.

స్వామీ మీరు కోపించే ఇవకొన్నా ఆలోచించు కున్నారా? మీపాదాలమీదపడి క్షమాపణ అడిగే ఒక అబలను. అమృతజన్మాంతరాలకు మీదాసి. మీ కోపాన్ని సహించగలదా? నాహృదయం చాలా దుర్బలమైంది. నన్ను యేడ్పించితే మీకు పశ్చాత్తాపం కంటె వేరేలాభం కలుగదు. ఆక్రోధాగ్నికణమొకటే నన్ను భస్మంచేసి వేస్తుంది. నామరణమే మీరుకోరే శిక్షయైన మరణించడానికి తయారు నేను. కేవలం మీఆజ్ఞకావలె. నామరణంవల్ల మీకు శాంతికలిగితే సహర్షంగా నన్ను మీపాదాలమీద సమర్పించుకుంటా. నాలో వుండ దుర్గుణాలున్నప్పటికీ ఒక సుగుణంకూడావుంది. మీకు సేవ చేయగలిగేటంత యింకో స్త్రీ చేయలేదని చెప్పగలను. మీరు విద్వాంసులు, ఉదారవంతులు, మనోవైజ్ఞానికులు. మీయెదుట నిలబడి దయాభిక్ష అడుగుతూవుంది మీదాసి. దాన్ని మీద్వారంనుండి తన్ని వెళ్ళగొడతారా?

మీ అపరాధిని,

కుసుమ.

ఆవుత్తరం చదవగానే నాశరీరం గగుర్పొడిచింది. ఏ స్త్రీ అయినా యింతగా హద్దుమీరి తనభర్తను పొగడడం నాకు అసహ్యమనిపించింది. పురుషుడు తన భార్యతో ఉదాసీనంగావుంటే స్త్రీమాత్రం అతన్ని యెందుకు నిర్లక్ష్యభావంతో చూడగూడదు? వివాహం స్త్రీని తనదాసీగా చేసిందని తలుస్తాడు దుష్టుడు. ఆ అబలను యెన్ని అత్యాచారాలపాలు చేసినా అతని చేతిని యెవరూ పట్టుకోజాలరు. ఏమీ అనకూడ అనలేరు. పురుషుడు నాలుగైదు వివాహాలుకూడ చేసుకోవచ్చు. తాను సంబంధంవదలిన భార్యనుకూడ కఠోరంగా శాసించవచ్చు. స్త్రీలు మర్యాదయొక్క బంధనాల్లో కట్టుబడివుందని, యేమనుష్యునివాదంకంటె వేరేఉపాయంలేదని పురుషునికి తెలుసు. పదిమాటలకు ఒకమాటైనా స్త్రీ యెదురు చెప్పగలదనే భయంవుంటే అతనికి దుర్మార్గంచేయడానికి సాహసంవుండదు. పాపం స్త్రీ యెంత వివశురాలు. నేనే కుసుమనైతే ఆనిర్దయుని పదిశిట్లు నిర్దయారూపించేదాన్ని. కష్టాల పాలుచేసేదాన్ని. సమాజం నవ్వుతుందనే భయం నాకుం జడిగాదు. అబలలమీదజరిగే అత్యాచారాలుచూచి కూడ యేమీ అనలేని సమాజం యేడ్చినా, నవ్వినా నాకు లెక్కాపుండేదిగాదు. ఓ అభాగ్యయువతులారా! మిమ్ము కట్టుత్రాళ్లు మీరే పెన్నుకొంటున్నారని మీకు తెలియడంలేదు. పురుషుడు ప్రణయభండారంతో భార్యా తల్లిదండ్రులను, పోషకపోషకులను, స్నేహితు రాండ్రను అంతో పట్టించవలసిన దినాలివి. ఆ సమస్త

తెలివాడు స్త్రీ మృదుతరహృదయాన్ని దుర్మార్గంతో న
లిప్పాలడు? కావలసిన పరిణామం అయితీరుతుంది.
అబలకృశించిదిక్కులేక మరణిస్తుంది. భర్త స్నేహాన్ని
పొందని తన జన్మ వ్యర్థమని ఎంచిందని తెలుస్తుంది స్త్రీ.
ఆ ప్రేమను ఆధారం చేసుకుని తానుపొందే కష్టాలన్ని
టినీ సంతోషంతో అనుభవిస్తూవుంటుంది. పురుషుని
హృదయంలో ప్రేమవసంతమునకు ప్రవేశించినపుడు
స్త్రీ లోకోత్తమోత్త ఆశాపల్లవాలు బయలుదేరేవస
యం కోసమయింది. కొందరు పురుషులో ఆవృక్షాన్ని గొడ్డలితో
నరికే నిర్దయులెవరుంటారు? నేను రెండో వుత్తరం
చదువ ప్రారంభించా.

సు

రెండో వుత్తరం

నాజీవనధనమా,

నేను రెండువారాలవరకు మీజవాబుకు ప్రతీ
క్షించి యీదినం మరల మిమ్ము కష్టపెట్టదలంచా.
నేనావుత్తరం వ్రాసినసమయాన మీరు నాకు తప్పక
జవాబు యిస్తారని నాహృదయం సాక్ష్యమిచ్చింది.
ఆశకువిరుద్ధంగా ఆశపెట్టుకునివున్నా. అవకాశం
లేకగాని అస్వస్థులుగావుండిగాని నావుత్తరానికి
జవాబు వ్రాసియుండరని తలుస్తున్నా. భగవంతుని
దయవల్ల మీరు అస్వస్థులు కాకుందురుగాక. ఎవర్ని
అడగడం? ఈవిచారంతోనే నా హృదయం కంపించి
పోతూవుంది. మీరు ప్రసన్నులుగా ఆరోగ్యవంతు
లుగా వుండాలని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నా. మీరు
నావుత్తరానికి జవాబు వ్రాయకపోయినా సరే.
రోజు పూజిస్తుంటా. మీరే నా దైవస్వరూపులు.
మీకు కష్టంగలిగినపుడు నాకు వుత్తరం వ్రాయండి.
ఎవరికైనా తెలియనుని మీవద్దకు వస్తా. మర్యాదస్తు
లకు లోబడివుండటం నాకు కష్టంగావుంది. ఆస్థితిలో
గూడ నాసేవను మీరు కోరకపోతే నాజీవితంలోని
అమూల్యవస్తువును మీరు లాక్కుంటున్నారనితలుస్తా.
తినటానికి యింత గంజో, అంబలో, కట్టుకోవటానికి
యే పెండ్లిగుడ్డో యివ్వమని అడుగుతున్నా. ఇంకా
కేమీయివ్వమని కష్టపెట్టను. ఘోరవిపత్తులలోగూడ
మీతోవుండి సంతోషంగా కాలంగడుపుతా. నాకు
ఆభూషణాలకోరికగాని, మేడల్లోనివసించే కోరిక
గాని, ధనోపార్జన కోరికగాని, పట్టణాలకుపోయే
కోరికగాని లేదు. నాజీవనోద్దేశ్యం మీసేవ చేయ
డమే. ఇదేనా ధ్యేయం.

నాకీప్రపంచంలో దేవతలు, గురువులు, రాజులు
ఎవరూ లేరు. నా దేవతలు, నా గురువులు, నా
రాజులు మీరే. మీరు మీపాదాలనుండి నన్ను త్రోసి
వేయవద్దు. నేను నీచా పుష్పాల్ని, కర్తవ్యనైవేద్యాన్ని
నామనసులో భద్రపరచుకుని మీ సేవచేయడానికి
వచ్చా. నా యీనైవేద్యాన్ని, పుష్పాల్ని మీపాదాల
మీద వుంచనివ్వండి. పూజచేయడం వుపాసకునిపని.
దేవత ఆపూజను స్వీకరించినా, స్వీకరించకపోయినా
ఆలసించడం అతని ధర్మం కాదు.

నాకేలోముసటమా, నాయిప్పటిదశ మీకు తెలి
యదు. తెలిస్తే యింతనిర్దయగా ప్రవర్తించరు. మీరు
పురుషులు. మీహృదయంలో దయ, సానుభూతి,
వుదారతలున్నై. మీరు నావంటిఅభాగ్యవస్తువును
క్రోధంగా చూస్తారని నేననమ్మను. నేను దయా
పాత్రురాలను. మీరు సూర్యులు; నేను అణువును,
మీరు అగ్ని; నేను తృణాన్ని, మీరు రాజులు;
నేను భిక్షకురాల్ని. క్రోధం సమానులమీద చూపిం
చాలి. నేను మీక్రోధాఘాతాన్ని యేవిధంగా సహిం
చటం? మీసేవకు నేను అర్హురాలనుగాదని తలంచితే
మీరు నాకు విషపుగిన్నెను యివ్వండి. అమృతంగా
భావించి నేత్రాలకద్దుకుని త్రాగివేస్తా. నామరణంవల్ల
మీరు నిశ్చింతులైనారనే సంతోషం చాలునాకు. నేను
మీదాన్ని. ఎల్లప్పుడూ మీదాన్నిగా వుంటా. ఈ
జీవితంలోనేగాదు. అనంతంవరకు. ఇదే నాకోరిక.

అభాగిని,
కుసుమ.

మీ వుత్తరం చదవగానే నాకు కుసుమమీద కోపం వచ్చింది. ఆగాడిదమీద అసహ్యమేసింది. నీవు స్త్రీవి కనుక ప్రస్తుత ఆచార ప్రకారం పురుషునికి నీమీద అన్నివిధాల అధికారంవుంది. కాని వ్యక్తిగత కూడ హద్దువుండాలి. స్త్రీకి అభిమానం, కనీసత కొంచెం వుండాలి. పురుషుడు స్త్రీని ఒత్తిడిచేస్తే స్త్రీకూడా అతన్ని లెక్కచేయకూడదు. మనం స్త్రీలకు ధర్మశాస్త్రాలపాఠం చెప్పి వారి ఆత్మసమ్మానాన్ని, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని అంతమొందించాం. పురుషుడు స్త్రీని ఆశ్రయించుకొని వుండనపుడు స్త్రీ మాత్రం ఎందుకు ఆశ్రయించుకొనివుండాలి? భగవంతుడు పురుషునికియిచ్చిన శక్తులు స్త్రీకి యివ్వలేదా? పురుషులు తెలివిగలవారైతే స్త్రీలు అవివేకులా? పురుషులకు కండ్లు నెత్తిమీదికి రావడానికి కారణం అజ్ఞానమే. పురుషుడుకోపించితే స్త్రీ ప్రళయం సంభవించిందనే తలంచాలి. కుసుమగాడు దయాపాత్రుడు. కుసుమవంటి భార్యారత్నాన్ని గౌరవించని ఆ మెంథ త్రయే దయాపాత్రుడు. అతను ఎవ్వతెతోనైనా కాలంగడుపుతూ వుండవచ్చునని నాకు సందేహం.

సరే, మూడోవుత్తరం తెరిచాను.

మూడవవుత్తరం

ప్రియతమా,

నాజీవితం నిరుద్దేశ్యమని తోస్తూవుంది. చూచేవాడు, చేయూతనిచ్చేవాడు లేనప్పుడు పుష్పంవికసించి లాభం? వాడి భూమిమీదపడి కాళ్లతో త్రొక్కబడడానికేనా? నేను మీగృహంలో నెలరోజులుండి రెండోపర్యాయంవచ్చా. మామగారే నన్నిక్కడకు పంపించారు. ఇన్నిదినాలలో వొకపర్యాయమైనా మీరు నాకు దర్శనం యివ్వలేదు. ప్రతిదినం మీరు గృహంలోనికి కనీసం యిరవైపర్యాయాలైనావచ్చి మావారితో నవ్వుతూ మాట్లాడుతూ వుండేవారు. కాని మీరు నావద్దకు రాకూడదని వొట్టువేసుకున్నారు. అనేకపర్యాయాలు పిలవనంపాను. అనేక పర్యాయాలు సిగ్గువదలి మీగదిలోకి వచ్చాను. కాని నావైపు కన్నెత్తికూడా చూడలేదు. ఇంత హృదయహీనులువుంటారని తలంచనైనా తలంచలేదు. నేను ప్రేమించడానికి, నమ్మడానికి, సేవచేయడానికి యోగ్యురాలను కాకపోవచ్చు. కానినయను యోగ్యురాలనుగానా? నేనాదినం ఎంతో ప్రయాసపడి మీకొరకు గులాబ్ జామూన్లు తయారుచేశాను? మీరు వాటిని చేత్తో ముట్టనైనాముట్టలేదు. మీరు నాయందు అంతనిర్దయలైనపుడు నేనుజీవించి ప్రయోజనమేమిటో నాకే తెలియడంలేదు. అపరాధం చెప్పకుండా శిక్షిస్తున్నారు. ఇది మీ అన్యాయంగాదూ? ఇదేమినీతి? నేను మాసంలో పదిరోజులే మీయింట్లో భోంచేశాను. ఆసంగతి మీకుకూడజ్ఞాపకమే. నేను నడవలేనంత బలహీనురాలనై పోయాను. నేత్రాల్లో జ్యోతిలేదు. సరే, మీయిష్టంవచ్చినట్లు కష్టపెట్టి యేడ్పించండి. ఒకదినం యీ అనీతికి అంతంవుంటుంది. ఇప్పుడు అన్ని ఆశలూ మృత్యువుమీదనే నిర్భరమై వున్నై. నామరణవార్తవినికూడ సంతోషంతో గంతు వేస్తారని, కన్నీటిబిందువు వొకటైనా రాల్చరని నేను అనుకుంటున్నా. ఇది మీదోషంగాదు. నాదౌర్భాగ్యం. క్రిందటిజన్మలో యేదో పాపంచేసివుంటా. మీ మీదస్తిరంగా నేను మిమ్మల్ని ప్రేమించకుండా వుండే శక్తి నాలోలేదు. వృక్షంమీదిరలత నిలబడివుంటుందా? వృక్షానికి యేమీ ఆధారం అవసరంలేదు. ఆశక్తిలతకు యెక్కడినుండి వస్తుంది? అది వృక్షాన్ని పెనవేసుకొనుటకొరకే పుట్టించబడినది. దాన్ని వృక్షం నుండి వేరుచేస్తే యెండిపోతుంది. వస్తులాకారమైన నాజీవితానికి కేంద్రం మీరు. నేను హారాన్ని. దాని దారం మీరు. ఆ హారపు ప్రత్యేకపుష్పం ఆదారాన్ని ఆధారంచేసుకొని వుంది. ఆ దారంలేనిది హారపు పుష్పాలు విడిపోయి ధూళిలో మిళితమౌతై.

నాకు 'శశో్న' అనే స్నేహితురాలు వుంది. ఈ సంవత్సరం ఆమెకు వివాహమైంది. ఆమె భర్త అత్తగారింటికి వచ్చినపుడు శశో్న పాదాలు భూమిమీద నిలవవు. ప్రతిదినం అనేక పర్యాయాలు శృంగారాన్ని మారుస్తూవుంటుంది. ముఖకమలం వికసించివుంటుంది. తనఉల్లాసాన్ని ఆపుకోలేదు. మాలోటి అభాగినుల మీద అవుల్లాసాన్ని వెదజల్లుతూవుంటుంది. నన్ను శశో్న వచ్చి కౌగలించుకున్నప్పుడు నేను హర్షోన్మాదాలవర్షంలోతడిచి ముద్దైపోతూవుంటాను. ఆదంపతు లిద్దరు అనురాగంలో మున్గివుంటారు. ఆ అఖండ ప్రేమక్షణానికి ప్రపంచంలోని యేవస్తువు సాటి? ప్రేమ యెల్లకాలం వొకేమాదిరి వుండదని నాకు తెలుసు. జీవనచింతలు, దురాశలు వారినికూడ తను వశంచేసుకుంటాయి. కాని యీమధురస్మృతులు దాచుకున్న ధనంలాగ అంతంవరకు వారికి సహాయంచేస్తూనే వుంటై. తనభర్త స్వగృహాని కేగినపుడు శశో్న వెక్కి వెక్కి యేడుస్తూవుంటుంది. ఆసమయాన నా హృదయం గద్గదమై పోతూవుంటుంది. భర్తదగ్గర నుండి వుత్తరంరాగానే ఆమెకు గొప్పనిధి దొరికినట్లు వుంటుంది. శశో్న యేడ్పులోనూ, విఫలతల్లోనూ వొక స్వాదంవుంది, వొక రుచివుంది. వ్యగ్రతతోనూ విహ్వలతతోనూ కూడివున్నై శశో్న నేత్రాశ్రువులు. నిరాశతోనూ, దుఃఖంతోనూ కూడివున్నై నా అశ్రువులు. ఆమె వ్యాకులతలో ప్రతీక్షావుల్లాసాలున్నై. నావ్యాకులతలో కేవలం నిరాశలున్నై. ఆమె రోదనలో అధికారమమతలున్నై. నారోదనలో భగ్నతాడనాలున్నై.

ఈ వుత్తరం పెద్దదౌతుంది. కాని నామనస్సులోని భారం తగ్గడంలేదు. భయంకరమైన రోజులు కాస్తున్నై. తండ్రిగారు నన్ను 'మసూరి' తీసుకువెళ్ళే ప్రయత్నంలో వున్నారు. నామూర్ఖతవల్ల ఆయనగారికి క్షయ అని సందేహంగావుంది. నాకు మసూరే కాదు స్వర్గంకూడ నరకంతో సమానమని తెలియదు తండ్రిగారికి.

అభాగిని,

కుసుమ.

నాల్గవవుత్తరం

నాప్రాణదేవతా,

నిన్న మసూరినుండి తిరిగివచ్చాను. ఆరోగ్యాన్ని చేకూర్చే మంచిస్థలమని అందరూ అంటారు. కావచ్చు. నేనొకదినంకూడ నాగది వదలిపోలేదు. భగ్నహృదయులకు ప్రపంచమంతా శూన్యం. నేను రాత్రి వొక మంచిస్వప్నంచూశాను. చెప్పి ప్రయోజనం? మృత్యువంటే యిప్పటికికూడా భయంవేస్తూవుంది. ఆశా బంధనాలు నాజీవితాన్ని బంధించివేస్తై. జీవితోద్యానద్వారంవద్దకుపోయి దానిలో షికారు చేయకుండా తిరిగిపోవడం ఎంతదుఃఖదాయకం? ఆవుద్యానవనంలో యెంతో సౌరభంవుంది. యెంతో ఆనందంవుంది. నాకాద్వారమే మూయబడివుంటుంది. ఆవుద్యానవనంలో విహరించి ఆనందం పొందవలెనని అనేక కోరికలతోనూ, అనేకప్రయత్నాలతోనూ బయలుదేరా. కాని నేను ఆవుద్యానవనసమీపానికి చేరగానే ద్వారం మూయబడినది.

నేను మరణించినతర్వాత నాశవంమీద రెండు కన్నీళ్ళబిందువులైనా వదుల్తారా? ఈమాత్రం వుదారత చూపించలేరూ? మరణించేవారి అపరాధాల్ని అందరూ క్షమిస్తారు. మీరుకూడా నన్ను క్షమించండి. వచ్చి నాశవాన్ని స్నానంచేయించి నాముఖాన కుంకుమబొట్టు పెట్టండి. నాచేతులకు గాజులతొడిగి గంగాజలం నోట్లోపోయండి. నాలుగైదుఅడుగులు నాశవాన్ని మోయండి. దానితో నాఆత్మ సంతుష్టిచెంది మిమ్మ్మ ఆశీర్వదిస్తుంది. భగవంతునిదర్బారులో మీయశాన్ని గానంచేస్తానని వాగ్దానం చేస్తున్నా. ఇదికూడా

అలక్ష్యమేనా? ఆ శిష్టాచారంతో బాధ్యతలన్నిటి నుండీ మీరు తప్పుకపోతారు. ఈమాత్రం చేస్తారని నాకు విశ్వాసముంటే ఎంతో సంతోషంగా మరణిస్తాను? ఎంతో సంతోషంగా మృత్యువును స్వాగతమిస్తాను? కాని మీరు అన్యాయం చేయకు. నామరణవార్త వినగానే మీరువచ్చి నాకోసం మృత్యువును కొంతక్షణం ఆపుతా రని నేను కోరుకుంటును. నేనా శుభావసరాన్ని నా జీవితంలో చూడగలుగుతానా?

సరే, నేనో ప్రశ్న అడుగవచ్చా? చెప్పవలెను. నాస్థానం యింకో సౌభాగ్యవతి ఆక్రమించుకుందా? అట్లాజరిగితే ఓ ధన్యవాదాలు. కొంచెం ఆమె చిత్రాన్ని పంపుతారా. నేనా చిత్రాన్ని పూజించి పాదాలమీద శిరస్సుంచుతాను. నేను సంతోషపెట్ట లేని జీవితవల్ల వరప్రసాదంపొందిన ఆసౌభాగ్యవతి పాదాలకడే అంటిని పావనంచేస్తా. ఆమెతో మీరు సుఖంగావుండవలెనని నాహృదయేచ్ఛ. అపరోక్షంగా గాకపోయినా, పరోక్షరూపంగానైనా ఆ జీవిత యోగ్యత నేనుచేయగలిగినా మీకు వుపయోగించానని అనుకుంటా. ఆమె శుభనామం, గ్రామం తెలియ పర్చండి. ఆమెవద్దకు వెళ్లి "చెల్లీ, నాభర్తను నీవు ప్రేమి కవు. కాబట్టి నేను నీకు దాసిని. నీపాదాలవద్ద శరణ మివ్వు. నేను పుష్పాలతో నీశయ్యను అలంకరిస్తా. నీపాపటి ముత్యాలతో నింపుతా." అని ప్రార్థిస్తా. ఇదే జీవనసాధనమౌతుంది. నాకు యీర్ష్య కలుగుతుం దనిమాత్రం తలచవలదు. ఎవరైనా నా వస్తువును లాక్కున్నప్పుడే నాకు యీర్ష్య కలుగుతుంది. ఆ వస్తువు నాదని తలంచేభాగ్యం లేనప్పుడు దానికోరకు కోరుకుంటుయీర్ష్య?

ఇంకా చాలా వ్రాయవలసివుంది. కాని డాక్టరు గారు వచ్చారు. ఆయన నా హృదయపరితాపాన్ని క్షయ అనుకుంటున్నాడు పాపం.

దుఃఖంతో పీడింపబడుతున్న

కుసుమ.

నాకు సౌభాగ్యాన్ని చేకూర్చిన ఆ రెండు పుత్తరాలు. నేను అదేశహీనుణ్ణి. భావుకత నాలో లేదు. కాని యీ పుత్తరాలు నన్ను వ్యాకులపరిచాయి. సొకసోటు నిజంగానే నేత్రాలు అశ్రుపూరిత మయ్యాయి. తల్లిదండ్రులు తమ ప్రాణాల్ని హరించుకు యివ్వడానికి సిద్ధంగావున్న బాలికవివాహం జరిగిన తర్వాత యీవిధంగా విపద్గ్రస్తురాలవడం దయింత వేదనతో కూడిన విషయం. ఇటువంటి వైవాహిక దుర్ఘటనలు చాలా తక్కువగా జరుగుతువుండడంలో సందేహంలేదు. స్త్రీ పురుషుల అధికారం సమానం కానిది నిత్యము యిటువంటి అఘాతాలు జరుగుతూనే వుంటాయి. దుర్బలులను శిక్షించడం మానవస్వభావం. కరిచేకుక్కను గూర్చి దూరంగా పారిపోతారు. కరవనికుక్కమీద వినోదంకొరకు రాళ్లు రువ్వుతారు పిల్లలు. నీ నౌకర్లు నౌకరీ చేసేవారైతే పోట్లాడు కోరు. కానివారిలో వొకర్ని పురోహితగాను, రెండవ వానిని అతని అధీనంలోని నౌకరుగాను చేసి చూడు. పురోహిత నౌకరుమీద దర్జా చెలాయిస్తాడు. సుఖ మయినదాంపత్యపు పునాది అధికారసమానమైతేనే ఆధారపడివుంటుంది. ఈ వైవాహ్యంలో ప్రేమవుం టుందని తలంచను నేను. యజమాని పశువుమీద చూపించే ప్రేమనే మన దినం పురుషుల్లో చెప్పే మనే ప్రేమ. పశువు తల వంచుకొని పని చేసినంత కాలం యజమాని గడ్డిమేత వేస్తాడు. శరీరాన్ని శుభ్రపరచి ఆ భూషణాల్ని కూడ అలంకరిస్తాడు. పశువు తనపనిలో మందంగావుండి మొదలంచినప్పుడు యజమాని కొరడా దెబ్బ దాని వీపుమీద పడుతుంది, దీన్ని ప్రేమ అనరు.

అయిదో పుత్తరం విప్పా.

అయిదవ పుత్తరం

నే ననుకున్నప్రకారం వెనుకటి పుత్తరానికైనా మీరు జవాబు వ్రాయలేదు. నన్ను వదిలిపెట్ట దంత

త్రించుకున్నారని దీనితో తేలిపోయింది. పురుషునికి స్త్రీ కాలిచెప్పుతో సమానం. స్త్రీకి పురుషుడు దేవతుల్యుడు. దేవతకంటే కూడా గొప్పవాడు. వివాహం పుదయించినప్పటినుండీ పతిని కల్పించుకుంటూనే వుంటుంది స్త్రీ. నేను చేసింది అదే. నేను బొమ్మలాటలాడుకునే సమయాన మీరు బొమ్మరూపంలో నా మనోదేశంలో ప్రవేశించారు. మీ పాదాలను వత్తాను. హారాలతో, పుష్పాలతో, నైవేద్యంతో మిమ్మల్ని సత్కరించా. కొన్ని దినాలరాత్రి కథలు వినడంలోను, చదవడంలోను, నాకు దుఃఖ్యమవుతు వుండేది. అప్పుడు మీరు కథానాయకరూపంలో మా యింటికి వచ్చేవారు. నేను నా హృదయంలో స్థానమిచ్చి మీకు బాల్యకాలంనుండీ మీరు దేవతావిధంగా నా హృదయంలో మారిపున్నారు. ఆభావనలు నా అంతస్థల పునాదులదాకా పోయినై. నా అస్తిత్వపు కొక్కెలు అన్నీ ఆ భావనలచేత కప్పబడివుంది. వాటిని హృదయంనుండి తీసివేయడం సహజం కాదు. వాటితో నా జీవనపరమాణు విలువలు వదిలిపోతై. అదే మీ కోరికైతే ఆవిధంగానే జరగడం మంచిది. నేను మీ సేవలో యుక్తనా చేయడానికి సిద్ధం. మీ సేవలో నేను నాశనం గావడమే నా జీవితోద్దేశ్యం. నేను అజ్ఞానంతో చాలను పరిత్యజించా. ఆత్మసమర్పణాన్ని పాదాలతో ప్రోక్షించా. కాని మీరు నన్ను స్వీకరించ దలంచలేదు. నివసించాలను. మీదోష మేమీ లేదు. మీరింత కఠోరంగా ఉండడానికి కారణం నేనే. నేనే నా తప్పు చేసివుండాలి. మీరు దాన్ని నాలుక మీదకు తెచ్చుకోవడంకూడా వుచితం కాదు. నేను ఆ నిష్ఠురాన్ని సహ్య చేసినప్పుడైనా సహించడానికి తయారుగావున్నా. మీచేతితో విషపుగిన్నెను తీసుకుని త్రాగడంలోకూడా విలంబంవుండదు. కాని విచిత్రం విధిగతి. స్త్రీ పురుషునికి దాసి అనే భావాన్ని కొప్పకునేదాన్ని గాదు నేనెప్పుడు. పురుషునికి స్త్రీ సహచారిణిగాను, అర్ధాంగిగాను తలుస్తూవుండేదాన్ని. కాని యిప్పుడు తెలుసుకున్నా. కొన్ని దినాలక్రిందటనే ఒక పుస్తకం చదివాను. దానిలో పూర్వం స్త్రీ పురుషులకు పశువులరీతి సంపత్తి అనివుంది. పురుషునికి స్త్రీని అమ్మడానికిగాని, తాకట్టుపెట్టడానికి గాని చంపడానికి కాని అధికారంవుండేది. పరుని పక్షంవారు వచ్చి కన్యను యెత్తుకొనిపోవడమే వివాహపు ఆచారమైవుండేది. కన్యతోకూడ పశువు ధాన్యం, పశువులనుకూడ తీసుకుపోయేవారు. కన్యను తనయింటికి తీసుకునిపోయి కాళ్లకు చేతులకు సంకెళ్లు వేసి యింటిలో వుంచేవారు. స్త్రీ తన ఆత్మసమ్మానాన్ని పోగొట్టుకోవడం కొరకు పురుషుని దేవతయని వుపదేశం యిస్తూవుండేవారు. అనేకవేలసంవత్సరాలు గడచినా పురుషుని భావాల్లో పరివర్తనమేమీ కాలేదు. పురాతన ఆచారాలన్నీ విస్మృతం గాగాని, సంస్కారరూపంగా గాని యీనాటికివున్నై. ఆలేఖకుడు స్త్రీసమాజదశను యెంత సుందరంగా నిరూపించినది ఈదినం సార్థకమైంది.

మిమ్మల్ని నా పత్రాలను నాకు తిప్పి పంపవలసిందని నేను సవినయంగా ప్రార్థిస్తున్నా. అంతిమ ప్రార్థన కూడయిదే. మీరిచ్చిన వస్త్రాభరణాలు నాకు వుపయోగపడవు. వాటిని నావద్ద వుంచుకోవడానికికూడ అధికారంలేదు. మీరుయిష్టంవచ్చినప్పుడు తెప్పించుకోవచ్చు. వాటిని నేను పెట్టెలో పెట్టి వేరుగా వుంచా. వాటివివరాలుకూడ దానిలో వ్రాసివుంచా. తీసుకోండి. ఈరోజునుండి నాకోసంగాని, నాకులంతోగాని యేవిధమైన సంబంధంలేదు. నేను మీకు విశ్వాసఘాతం చేస్తున్నానని పొరపాటున కూడా తలంచకండి. నేను యీయింటిలోనే బ్రహ్మచర్యంతో మరణించినా, మీకూడ నాకు యేమాత్రం కష్టంవుండదు. భర్తలేని కష్టమే నేను పోషించబడిన ఇలవాడు యొయొక్క మూలతత్వం. ఈ నాదృష్టి కూడ అమూలతత్వాన్ని నా హృదయంనుండి తీసివేయలేవు. మీరు యొక్క దర్పుండి నా సకలంగావుండమని భగవంతుని

విన్నవించుకుంటున్నా. తనకోరకు, తన మాతాపితరుల కోరకు, తన భర్తకోరకు వారిజీవనం అర్పణమని ఈ జీవితంలో అన్నిటికంటె గొప్పఅనుభవం నాకు కలిగింది. మాతాపితల గృహంలో గాని, భర్త గృహంలో గాని స్త్రీకి గౌరవంలేదు. మాయిల్లు శోకాగారమైంది. అమ్మ యేడుస్తూవుంది, నాయన యేడుస్తూవున్నాడు. కుటుంబంలో నిరాకరంగా యేడుస్తూవున్నారు. నా పుట్టుకవల్ల జనానికి యింతో మరో వేదన కలుగుతూ వుంది. ఒకవేళ నాను యీబాలిక స్త్రీజాతిలో పుట్టకపోతే చాలబాగుండేది అని తలంచుకుంటూ వుండవచ్చు. కాని ప్రపంచమంతా వొకస్త్రీపురుషాయి నా మిమ్మే జయించలేదు. మీరు నాప్రభువులు. మీ తీర్పు నిశ్చలమైంది. దానికి అపీలుగాని, ఫిర్యాదుగాని లేదు. మంచిది, యీదినంతో యీకాండసమాప్తి. ఇక నేను నా దళిత భగ్నహృదయంవున్నాం. మీసేవ చేయలేకపోతినని దుఃఖిస్తున్నా.

అభాగిని,

కుసుమ.

మ

మూక వేదనదశలో నేనెంతసేపు కూర్చున్నది నాకే తెలియదు. ఇంతలో పతినుడు "నీవు పత్త్రాలను చదివి యేమి నిశ్చయించుకున్నావు?" అని అన్నాడు.

నేను శోకంతో గూడిన హృదయంతో తిన్నంగా అన్నా— "తావు త్తరాలే అవరపికావహృదయాన్ని వశం చేసుకోలేనప్పుడు నావుత్తరాలు యేమిపని చేస్తే? ఇంతకంటె కఠినాశేదనలు నావల్లగాదు. తావు త్తరాలను స్పర్శించని మార్మికభావంలేదు. ఆస్పత్రానువద్దకు వెళ్లి సుఖాముఖీగా నాలుగుమాటలు మాట్లాడి అసలు సంగతి తెలుసుకోవడమే నాఅంతిమవుపాయం. అతను నంతో మ్రపదమైన జవాబు యివ్వకపోతే నారక్తు అతనిరక్తం యేకం కావలసిందే. నాకు పురిక్ష గాని, అతనికి అన్యాంతరశైమగాని తప్పదు. కుసుమ స్వార్థ పూహాపాలు కానియాదవస్త్రై. నీవు ఆమెమనో బాధ్య తూవుండు. నేనిరాత్రే మురాదాబాదు వెళ్లి యిల్లం దీకి సంగతులన్నీ తెలియజేస్తా. అతను పవిత్రహృదు డుగా కనుపించుకున్నాడు."

నాతోటికి వచ్చినదంతా నాగా. ఆతర్వాత మే మిద్దరం భోంచేసి స్టేషనుకు వెళ్లాం. పతినుడు ఆగ్రాకు వెళ్లాడు. నేను మురాదాబాదుకు బయలుదేరా. క్రోధావేశంలో నేదేదైన చేయకుని చేస్తానేమోనని భయపడి నాడు పతినుడు. నేను వచ్చి చెప్పినమాట అతనికి చిత్తశాంతి కలిగింది.

నేను ప్రాతఃకాలం మురాదాబాదుచేరి పరీక్షించడం మొదలుపెట్టాను. అతనువంటవాడు ఇంటిలోవున్న వానరికిహెం తప్పనితేలింది. బజారులోగాని, కాలేజీలోగాని, వాని యిష్టమిత్రులలో గాని అందరూ అతని ప్రశంసచేశే. పొద్దుపోకపోయింది. సంధ్యాసమయానికి అతనియిల్లు చేరుకున్నా. నిష్కపటభావంతో వచ్చి పాహదాలమీద వోరిగాడు అతను. ఆవి నేను మరవలేను. అటువంటి వాక్యకుశ్లి, సుశీలుణ్ణి నేను చూడలేదు. కుశలప్రశ్నలనుగురించి నాలుగైదుమాటలు అడిగినతర్వాత యీవిధంగా అన్నా— "నీతో నేను కలవడం సంతోషమైనవిషయం కాని యేమిఅపరాధం చేసిందని కుసుమను కఠోరంగా దండించుకున్నావు? ఆమె నీకు కొన్నిపత్త్రాలు వ్రాసింది. నీవు వాటికి జవాబైనా యివ్వలేదు. రెండుమూడు పర్యాయాలు యిక్కడకువచ్చినా, ఆమెతో నీవు మాట్లాడనుకూడ మాట్లాడలేదు. అనిర్దోషురాలైన బాలికతో యీ విధంగా ప్రవర్తించడం అన్యాయం కాదా?"

యువకుడు లజ్జితభావంతో చెప్పాడు— "మీరు యీప్రశ్న రాకుండావుంటే బాగుండేది. దీనికి జవాబుయివ్వడం నాకు చాలాకష్టం. నాతప్పుగాదని తెలియజేయడానికి విధిలేక చెప్పవలసివస్తుంది. మీరు నన్ను అత్యంతలోభిననీ, స్వార్థపరుడననీ తలంచవచ్చు. కాని యదార్థంలో తవివాహంవల్ల

నాకు ప్రాణంకంటె ప్రియమైనకోరికవొకటి పూర్తి కాలేదు. వివాహం చేసుకుని నాకాళ్లకు బేడీలు వేసుకోదలంచలేదు. నన్ను నవీనుడు బలవంతపెట్టడంవల్లను నాకు అన్నివిధాల సహాయంచేస్తానని ఆశావాక్యాలు చెప్పడంవల్లను నేను ఒప్పుకున్నా. వివాహం జరిగిన తర్వాత నావిషయమై ఆలోచించలేదు. ఇప్పుడు చదువుకోవడానికి విదేశం పంపగలిగే విషయాన్నిగురించి ఒకవుత్తరమైనా వ్రాయలా. నేను వివాహానికిపూర్వమే ఆయనకు నాకోరిక వెల్లడించా. కాని నన్ను నిరాశుణ్ణిచేయుడమే ఆయన వుచితమని తలంచాడు. నాఆశలన్నీ మట్టిపాలు గావడానికి కారణం ఆయనచూపించిన అశ్రద్ధయే. యల్.యల్.బి. ప్యాసై కాళ్లకొట్టుకుంటూ కోర్టులకుపోవడంకంటె వేరే యింకేమి లేదు."

నేను అతనితో "అయితే నీవు నవీనుణ్ణి కోరే దేమిటి? ఇదివరకు కోర్టువిషయంలో ఆయననేమి తక్కువచేయలా. బహుశా విదేశంపంపే ఖర్చు ఆయన భరించలేక పోవచ్చు"అని అన్నా.

అతను తలవంచుకొని యీవిధంగా అన్నాడు— "అయితే ఆయన వివాహానికిపూర్వమే చెప్పవలసింది. నేను వివాహం యెందుకు చేసుకోవాల్సి? ఆయన పెట్టిన ఖర్చులవల్ల నాకేమిలాభం కలిగింది? రెండు వైపులా పదిపన్నెండువేల రూపాయలు బూడిద పాలైవుంటై. వాటితోపాటు నా అభిలాషలుకూడ బూడిదపాలైనై. నాయనగారికి కొన్ని వేలనష్టమైంది. ఆయన నన్ను విదేశం పంపేస్థితిలోలేరు. నవీనుడు తలచుకొంటే నన్ను విదేశంపంపలేడా? ఆయనకు పదిపన్నెండువేలరూపాయలు ఒక లెక్కలోనివి గావు."

నేను నిశ్చేష్టుడనైనాను. నానోటినుండి అనాయాసంగా యీమాటలు వెలికివచ్చినై—"ఛీ యీపాడు ప్రపంచం! యీపాడు హిందూసమాజం! ఒక అబలజీవితాన్ని సంకటపెట్టి, ఆమెకెంతో అత్యాచారాలతో వొత్తిడిచేసి తాను పూర్ణతో భోగము పొందగోరే స్వార్థపరులు వుంటున్నారు. విద్యోపార్జనకొరకు విదేశంపోవడం తప్పుగాదు. భగవంతుడు శక్తియిచ్చివుంటే వెళ్లు. కాని భార్యనుత్యజించి, మామపైన ఆధారాన్ని వేయడం లజ్జతోగూడినపని. నీవు నీ పురుషార్థంతో వెళ్లినప్పుడే కొనియాడబడతావు. కొందర్ని కష్టపెట్టిగాని, ఆత్మసమ్మానాన్ని అమ్ముకునిగాని వెళ్లడం ఒక వెళ్లడంగాదు." ఆమహాపురుని దృష్టిలో కుసుమకు మూల్యంలేదు. ఆమె కేవలం అతని స్వార్థసిద్ధికేర్పడిన సాధనంమాత్రమే! ఇటువంటి నీచునితో తర్కించడంకూడ వ్యర్థం. మాటాట్లు అతని చేతిలో చిక్కివుంది. అతనిపాదాలమీద శిరస్సు వొంచడంకంటె యింకో వుపాయంలేదు.

రెండోబండిలో ఆగ్రాచేరి వృత్తాంతమంతా నవీనుకి చెప్పాను. భాధ్యతంతా అతనిశిరస్సుమీద వుంటుందని అతనికేమి తెలుసుపోను? ఆర్థికపరిస్థితుల వల్ల వివాహాలకుబాగా పోగొట్టుకోయినప్పటికీ, పది పన్నెండువేలరూపాయలు సులభంగా యివ్వలేనప్పటికీ, ఆ యువకుడు నవీనునితో ఆవిషయం ప్రస్తావించివుంటే అవశ్యం యేదో ఒకవుపాయం చేసివుండేవాడు. అతనికి కుసుమకంటె యింకెవ్వరున్నారు? అతనికి యీమాట జ్ఞాపకమేలేదు. అందువల్లనే ఈ సమాచారం చెప్పగానే యీవిధంగా అన్నాడు.

"ఆపెద్దమనిషి యీకొద్దివిషయాన్ని యింత రాద్ధాంతంచేశాడు. ఇష్టంవచ్చినపుడు యిష్టంవచ్చిన చోటికివెళ్లి చదువుకోవచ్చునని తెలపమే అతనికి వుత్తరంవ్రాయి. దానిఖర్చంతా నేనే పెట్టుకుంటా. సంవత్సరంపాటు కుసుమను యేడ్పించి యేడ్పించి చంపాడు ఆనిర్దయుడు."

ఇంటిలో దీనివిషయం చర్చించుకున్నారు. సంకట విముక్తికొరకు అనుష్ఠానం చేయబోయేవిధంగా ఒక వెయ్యిరూపాయలచెక్కు కుసుమపేర పంపబడ బోతూవుంది.

"అమ్మా! రూపాయలు పంపనవసరంలేదని నాన్నగారితో చెప్పు," అని కనుబొమ్మలుముడిచి కుసుమ తనతల్లితో చెప్పింది.

తల్లి విస్మయంతో బాలికవైపు చూచింది. "యేమి రూపాయలు? అరూపాయలా? పంపితేనేమి? అంతా వానిదే. విదేశానికిపోయి చదువుకోవాలని అభిలాషవానికివుంది. మేము పోయేటపుడుకూడ కట్టుకు పోతామా?"

"వొక్కపైసాఅయినా పంపించవద్దని తండ్రిగారితో చెప్పు."

"పంపితే తప్పేముంది?"

"మనిషిని పట్టుకుపోయి అతని యింటివారిని ముక్తిధనంఅడిగి బాగా డబ్బులాగే దారిదొంగవాస్తరువాడు అతను."

తల్లి తిరస్కారనేత్రాలతో చూచింది—"ఏమిమాటలవి? ఇన్నిదినాలతర్వాత దొరికొచ్చినదేవతను మళ్ళీ అలిగించుతావు."

కుసుమ విదలిస్తూచెప్పింది—"అటువంటి దేవత అలగడమే మంచిది. ఆస్వార్థపరునితో నేను నిర్వహించలేను. అతనికి రూపాయలుపంపితే విషంత్రాగి మరణిస్తా. ఇది పరిహాసంగాదు. నేను అటువంటిమనిషి ముఖంగూడ చూడగోరను. తండ్రిగారితో చెప్పు. నీకు ధైర్యమైతే నేనేచెపుతా. నేను స్వతంత్రంగావుండ నిశ్చయించుకున్నా."

కుమార్తె ముఖమండలం రక్తవర్ణ మవడం తల్లి చూచింది. ఆప్రశ్నతర్వాత తల్లి చెప్పనూలేక పోయింది, వినాలేకపోయింది.

రెండోదినం సంగతంతా మదనుడు నాతో చెప్పాడు. నేను ఆర్త విస్మృతదశలో పరుగెత్తుకుంటూపోయి కుసుమను కౌగలించుకున్నాను. నేను స్త్రీలలో యీఆత్మాభిమానాన్ని చూడగోరుతున్నా. నామనస్సులోవున్నదాన్ని చేసిచూపించింది కుసుమ. దాన్ని చెప్పడానికి నాకు సాహసంలేదు.

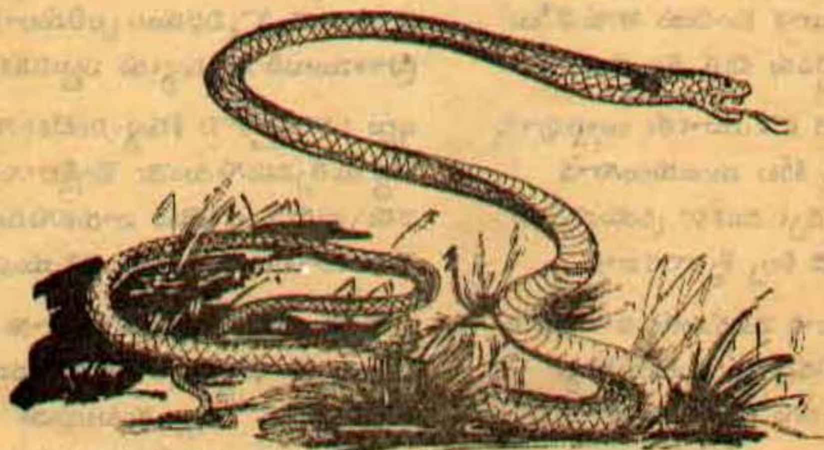
కుసుమ తనభర్తకు ఉత్తరంవ్రాసిగాని, అతని మాట యెత్తిగాని సంవత్సరమైంది. మదనుడు అల్లుని బ్రతిమిలాడి తీసుకువస్తానని చెప్పాడు. కాని కుసుమ అతని పేరుకూడ వినదలచుకోలేదు. ఆమెలోని స్వావలంబప్రవృత్తి నాకు ఆశ్చర్యకరంగావుంటుంది.

నిరాశ ఆవేదనలతో కూడివుండే కుసుమ తేజోహీనముఖం, స్వాభిమాన స్వాతంత్ర్య తేజస్సులతో భాసిల్లుతూవుంది.

వ్యాసకర్తలకు:—ప్రకటింపబడని వ్యాసములు తపాలబిళ్లలు పంపిననేగాని తిరిగి పంపబడవు. ప్రకటింపబడునట్లయిన ఆ సంగతి వెంటనే తెలియజేయబడును.

సంపాదకుడు.

నల్ల త్రాచు

కాటువేసి విషము క్రక్కినా

యింక నా విషానికి విరుగుడు లేదు.

నల్ల త్రాచువంటిదే—మానవునకు నిరుత్సాహము కలిగించు నీరసము.

త్రాచు విషమునకు విరుగు లేకున్న లేకపోవచ్చు

గాని మానవుని నీరసమునకు—నిస్సత్తునకు

అదృష్టవశాత్తు విరుగుడు వున్నది.

అది అమృత సేవనము.

మానవుని ఆవరించు నిస్సత్తువను పారద్రోలి

ఉష్ణరక్తమును జీవితోత్సాహము నిచ్చునది

"అమృత"

కేసరికుటీరం — మద్రాసు

ఏజంట్లు : సీతారాం జనరల్ స్టోర్స్ — బెజవాడ

ప్రణయాపరాధి

శ్రీమతి అబ్బిశెట్టి కనకరత్నయమ్మగారు

అతఁడొక గౌరవకుటుంబ జాతివాఁడు
ముదిమిచేఁ గేలుకంపించి పోవుఁగాని
తనదు చేయిగాక కుంచియ తాకుచోట
జీవకళ లుట్టిపడు చిత్ర శిల్పమగును.

లలితకళకోటి కొనియాడెఁ బ్రీతిపూని
సార్వభౌమ కిరీట మంజరులుగూడ
పిలిచిముద్దిచ్చెఁ దనకళా ప్రియవధూటి
కలసిక్రీడించె శిల్ప శృంగార వాటి.

అన్న మనువారి నెఱుగ మతఁ డాయ లేదు
వచ్చినది బీదపాదల పంటయయ్యెఁ
గ్రిందుమీఁదగు మీఁదును గ్రిందునగును
జక్కచిక్కిన నిరుపేద పాపమపుడు.

మూఁడుమాసంబులకుఁ గ్రింద ముద్దుబిడ్డ
జననిఁ గాచిన వెన్నలై యవనిలోతిగ
ముకులితకుసుమములు దినియెట్లొ గడుపుచున్న
కడుపుమంటకు నిదితోడు పడినదకట.

పదువు మూనూఁగుమాసాల ప్రాయమపుడు
ఇంటినిండను శిష్యులే మెఱుఁగుగనినఁ
గాలుకదుపంగలేని యాకాలమందుఁ
జెలికత్తెనుసందిచ్చు శిష్యుఁడేడి ?

వయసు చెల్లిన తనభార్య జ్వరముపడియెఁ
దనయ యత్తవారింటికిఁ దరలిపోయెఁ
బాపమా ముదివగ్గు బొమ్మములరాల్చి
వైద్యునింటికి మెల్లమెల్లఁ బయనమయ్యె.

"వందనశతంబు దయసేయ వలయుమీరు
వచ్చుచున్నాఁడ మీకు నాహ్వానమీయ
నాడఁబోయిన తీర్థమే యడ్డుపడెను
బుట్టిన దినంబునేడు మా మోహనునకు"

అంచుఁ బలికినప్రౌఢ విద్యార్థిమాట
పిడుగువ్రయి చెంతఁగా వెడలివచ్చెఁ
బాప మెన్నెన్నొ విధముల బ్రతిమలాడి
ప్రాణములుదీసె శిష్యుఁడు పట్టువిడక.

ఇల్లు నగరోత్తుకోని శిష్యు నింటికరిగెఁ
బెద్ద యుత్సవమగుచుండెఁ బెండ్లిలాగుఁ
వచ్చువారును బోవుచు వారునగుచు
నచటఁజూచిన జనము క్రిక్కిరిసియుండె.

జరిపి విధ్యుక్తధర్మముల్ శాస్త్రిగారు
పోనఁగ మాధ్యాహ్నికాలిక భోజనములు
వంటకంబులతో నాల్గు గంటలపుడు
పరిచయులుదప్పు మిగిలిన వారుననిరి.

శాంతియుతమైన తనచిత్రశాలలోని
కండజానుజేరి యాసీను లైనయపుడు
గురువుగారికి శిల్పోప కరణములను
జూపెశిష్యుండు వేర్వేరఁ జోద్యపడగ.

మోహనుని జంకనిడుకొని మురువుతోడ
నచటికరుదెంచె శిష్యుని యనుఁగుజాయ
బాలుని కంఠమందు రత్నాలమాల
వ్రేలుచుండెను జెలిపాలు వెల్లివిరియ.

అదియుకానొక పన్నిదంబందు తనకుఁ
బ్రాప్తమైనట్టి బహుమతియంచు శిష్యుఁ
డందికొని దానిగురువుల హస్తమునిడి
చూపుకోసము చూపెను ద్రిప్పిద్రిప్పి.

అచటనున్నట్టి పరిచయు లబ్రమంది
గురువులకరంబులో మాల నరయఁగోరి
పుచ్చుకొన్నారు వరుసగా మెచ్చుకొనుచు
నొక్కరొక్కరి యేదియో యూహతోడ.

కీ॥ శే॥ కలగర కాంచనమాల. కలగర హరబ్రహ్మముగారి
సహధర్మచారిణి. సంగీతసాహిత్యములందు పిన్న
వయసునందే ప్రవీణత సంపాదించినది.

మిస్. ఎస్. కె. ముగసేత్

కాలికట్ సుప్రసిద్ధ వ్యాపారి ముగసేత్ కుమార్తె. మంగళూరు కళాశాలలో మద్రాసురాజధాని యందు ఇంగ్లీషున ప్రథమురాలుగా పరీక్షనై ఇంగ్లండువెళ్లి ఆక్స్‌ఫర్డు విశ్వవిద్యాలయమున మూడేండ్లుఇంగ్లీషున ప్రత్యేకపరిశ్రమజేసి తనప్రతిభను మెప్పువడసి తిరిగి భారతదేశమునకు వచ్చిరి.

సంజకెంజాయ లట్లున జాలువారి
హేమరసమున మింటిమొలాముఁ జేసెఁ
జిత్రశాలాస్థు లంత లేచిరి యొకింత
ప్రొద్దుపోయెను నిండ్లకుఁ బోవలెనని.

చంటిబిడ్డయు నేడ్వఁగా సాగెనపుడు
'ఈయుమా, మాల పిల్లవాఁ డేడ్పుమాను'
నంచుశిష్యుఁడు భార్యతోఁ ననెను— కాని
యెచటఁజూచిన మాల కన్పింపదాయె.

చకితులై రెల్లరును మహాశ్చర్యపడుచు!
నొకరిపై నొక్కరనుమాన మొందుచుండ్రి
రత్నమాల యెచ్చోటను రాలిపడెనొ!
యెవరుకొంగలో! దేవుఁడే యెరుఁగుఁగాక.

అందఱు పరీక్ష సేయుచునుం చనిరిగాని
ఎట్టకేలకు నట్టులే యేరుపడెను
గురువుగారొక్క రేయింకఁ గొందునపడిరి
వారిజేబులె పైకుబ్బు వారియుండె.

"ఓ భవానీప్రసాద! నేనొప్పుకొనను
నను బరీక్షింప నీవు నందఱకుఁబోలి
చేయవలసిన విధినన్ను న్యాయసభకు
నీడ్చి దండింపఁదగినఁ జేయింపుమోయి!"

అనిరి గురువులు విద్యాధరామరేంద్రు
లటఁ బరీక్షకు నొప్పుకో కలుకసెంది
యొదిగియు భవాని భర్తతో నూరకుండ
నచటివారలు గురువులే యనిరి దొంగ.

ఎల్లవారలు తమతమ యిండ్లకేగి
రంత మరునాటి యుదయంబునందు లేచి
మోహనునితల్లి పొత్తిళ్లు పుణుకుచుండఁ
దళతళ త్తని మెరసె రత్నాలమాల.

భర్తకునుజూపి పొరపాటు పడితిరనెను
సరళకుంగేల రత్నాలసరముగాంచి
నిలువునీరయ్యెనట భవానీప్రసాదు
అనపరాధుని దొంగగంచు నందఱనిరి.

వారములు పక్షములు నెలల్ వత్సరములు
గడచిపోయెను నొకపుణ్యకాలమందు
గోష్పదీ తీరజలములఁ గ్రుంకులాడి
నిలిచి తిరిగిచూచెను భవానీప్రసాదు.

బవిరిగడ్డంబు కాషాయవస్త్రములును
కపిలజడలును బూదిరేకలు వెలుంగ
గోష్పదీతీరజలములఁ గ్రుంకులాడ
నరుగుదెంచెను గురువు ప్రత్యక్షమయ్యె.

కంపలంబడ్డ కాకిగాఁ గలఁగిపోయి
శిష్యుఁడురుగతి గురువులఁ జేరిమ్రొక్కి—
వినతులు నతుక మహాభయ వినయమునను
చేసి సాష్టాంగపడెఁ గంటిచెలమలూర.

"స్వామి! మన్నింపవలెనను బ్రేమతోడ
దొరకె రత్నాలమాల మాచిఱుతబిడ్డ
పొత్తిగుడ్డలలోన — మీచిత్తమెంత
అలవటించెనొ గద నాడు హా! మహాత్మ!

వెదకివేసారితిని మీదు సదనమందు
గ్రామమందున మీజాడ గానరాదు
ఎచటికేగితిరో! యేమొ! యెరుకలేక
శోకబాష్పాలు రాల్చులుఁజూచుచుంటి."

తనదుశిష్యుని బైకెత్తి విద్యాధరుండు
శిరముమూర్కొని కూర్చుండఁజేసిపలికెఁ
"తండ్రి! యానాటినామాట తీండ్రమగుచు
నినుఁగలఁచెనటంచుఁ గన్నీరుదుడిచి.

కాని దానికిఁగల దొక్క కారణంబు
అకట! మూనాళ్లనుండి మేమలవటిల్ల
తిండి యొక్కింతలేక పస్తుండినాము
అందు మీతల్లి జ్వరముచే నవయుచుండె.

భక్తిగల శిష్యుఁడనడు విశ్వాసమునను
వచ్చినాఁడను మీయింటి కిచ్చగలిగి
ఒక్కఁడనె పంచభక్ష్యముల్ మెక్కునపుడు
జ్ఞప్తి నచ్చెను మీతల్లి జ్ఞానవతియు.

ఆమెవిడనాడి తినలేక యక్కటకట!
భక్ష్యములు కొన్ని జేబులోఁ బదిలపరచి
తండ్రి! అరుదెంచుచున్నాఁడఁ దత్తరిలుచు
అంతలో రత్నముల దొంగయనిరి నన్ను.

బయటపడునని జేబులో భక్ష్యములును
అటఁబరీక్షింప నొప్పకోనై తినన్ను;
అక్కట! యింటికినేగగా నామెగూడ
మరణశయ్య కలంకారమణియు నయ్యె.

దహనసంస్కారములుచేసి తరలినాఁడ
తీర్థయాత్రలకై నాడె తెగువఁజేసి
ఇప్పుడీరీతి నున్నాఁడ—ఎరిగితీవు
నెట్లో యీదుఃఖచరితంబు నిచటఁదండ్రి!

అకట! యిన్నాళ్లకీ ప్రణయాపరాధి
కనువులుండఁగఁ దొలఁగె చౌర్యాపవాదు
చాలుసీశిక్ష నాకు వత్సా"యటంచు
నరిగె నెటకో హుటాహుటి నతనివీకి.

బాపట్ల స్త్రీ హితైషిణీమండలి అయిదవ వార్షికోత్సవ సభ

(శ్రీమతి పాలపర్తి సరోజినీదేవి బి. ఏ. గారి అధ్యక్షోపన్యాసము)

సోదరీమణులారా!

ఈసభాధిపత్యము నొసంగి నాయెడల మీరు కనబరచిన అవ్యాజప్రేమకు ప్రప్రథమముననే నేను మీకు నాహృదయపూర్వక నమస్కారములను సమర్పించుచున్నాను. నేను ఇంతదనుక విద్యావ్యాసంగములోనే మునింగియుండుటచే సభాప్రసంగములే నాకు క్రొత్తలని చెప్పవచ్చును. ఇక సభాధ్యక్షత్వమునుగూర్చి వేఱుగా నుడువవలసిన పనియేలేదు. అందును, ఇంతకుమున్ను ఈ అధ్యక్షపీఠమును, నాకంటె జ్ఞానమునందును వయస్సునందును, అనుభవమునందును అధికులైనవారే అలంకరించియుండిరి. ఇక్కారణములచే మీఆహ్వానము వచ్చినపుడు నాకు ఒకవిధమైనజంకు కలిగినది. తగనిపదవి అంగీకరించుట అనుచితమని తోచినది. అయినను ఒప్పుకొనక తప్పదని మండలివారు గట్టిగావ్రాయుటచే 'సరే'యనుట తక్క నాకు ఉపాయాంతరము లేదయ్యెను.

సమాజయుగము

ఈయుగమును పలువ్వురు పలువిధముల పిలుచుచుందురు. నేను దీనికి సమాజయుగమని పిలుచుట సమంజసమని తలంచుచున్నాను. సంఘము, మండలి, సమితి సభ యనునవి సమాజముయొక్క పర్యాయపదములు. సమాజమునే క్లబ్బు, లీగు, అసోసియేషన్, సొసైటి మొదలగు పదములతో ఇంగ్లీషున వ్యవహరించుచుందురు. ప్రపంచములో నెచ్చటబట్టినను అనేకవిధములయిన సంఘములు గలవు. నేడు మనదేశములో ప్రతినగరములోను, ప్రతిపట్టణములోను, ప్రతిగ్రామములోను తుదకు ప్రతికుగ్రామములోగూడ సమాజము లుత్పన్నము లగుచున్నవి. సంఘీభావముయొక్క శక్తిని గుర్తించి ప్రజలు నేడు సమాజములమూలమున తమ అభీష్టములను సాధింప ప్రయత్నించుచున్నారు. ప్రతివ్యక్తిలోను ఎంతయోశక్తి గర్భితమైయున్నది. పదిమంది వ్యక్తులు ఒక్కసంఘముగా గూడినపుడు ఆశక్తి పదిరెట్లు పెరుగును. సూర్యకిరణములో వేడిమిగలదు. లెన్సుఅద్దము మూలమున కొన్నికిరణముల నొక్కచో కేంద్రీకరింప జేసినపుడు వస్తువును దహింపచేయగల అగ్ని ఉత్పన్నమగుచున్నది. ఇదియే సమాజములతత్వము. దీనిన్గ్రహించియే సాహిత్యము, సంగీతము, తత్వశాస్త్రము, శరీరవ్యాయామము మొదలగు నానావిషయములలో అభిమానము గలవారు సంఘముల నేర్పరచుకొని తమ అభిమానవిషయములను వృద్ధిలోనికి తీసికొనిరా ప్రయత్నించుచున్నారు. ఇట్లులే ఒక్కొక్కధర్మమునందు

గాని ఒక్కొక్క సాధనామార్గమునందుగాని అనురాగము గలవారు సమాజములుగ గూడి తమభావముల పెంపొందించుకొనుచున్నారు. మఱియు కార్మికులు సంఘములుగా నేర్పడి యజమానులతో డీకొని తమ క్షేమముకొఱకై ప్రయత్నించుచున్నారు. కర్షకులు సమితులుగాగూడి భూస్వాములతో పోరాడుచున్నారు. భిన్నభిన్న రాజకీయాభిప్రాయములు గలవారు తమ అభిప్రాయానుగుణముగ దేశాభివృద్ధికై పాటుపడుచున్నారు. సంస్కర్తలును, సనాతనులును, సంఘములస్థాపించుకొని ఒండొరుల బలాబలముల చూచుకొనుచున్నారు. నిరుద్యోగులు సహితము సంఘములనేర్పరచి తమ సమస్యాపరిష్కారమునకై యొత్తిడి జేయుచున్నారు. స్త్రీలు సమాజముల నెలకొల్పి తమ అభ్యుదయమునకై పాటుపడుచున్నారు. సోదరీమణులారా! ఈపురమునందలి నారీలోకములో నణగియున్నశక్తిని విజృంభింపజేయు సదుద్దేశముతో నీమండలిని స్థాపించి యింతకాలమునుండి నడపుకొని వచ్చుచున్న నిర్వాహకులను నేను మనసార అభినందించుచున్నాను.

నాడు—నేడు.

పూర్వము పురుషులు, స్త్రీలను ఆట వస్తువులనుగా భావించుచుండెడివారు. అందువలననే ఇంగ్లాండు దేశస్థుడగు టెన్నిసను మహాకవీశ్వరుడు "Man is the Hunter Woman is his game," అని వ్రాసియున్నాడు. పురుషుడు వేటకాడు; స్త్రీ వేటాడబడు జంతువు అని అర్థము. సంఘములో స్త్రీకి వ్యక్తిత్వముగాని స్వాతంత్ర్యముగాని నాడు లేదయ్యెను. తమ రక్షణములో నుండవలసినవారినిగా నెంచి పురుషులు స్త్రీలకు ఏహక్కులను లేకుండ జేసివైచిరి. అవలంబించిన శిక్షావిధానమునుబట్టి తమ హక్కులను తామే గుర్తింపలేని స్థితికి క్రమేణ స్త్రీలను పురుషులు తీసికొనివచ్చిరి. "నస్త్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హతి" "స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయంకరీ" "నిరాశ్రయా నశోభంతే పండితా వనితా లతా" యను వాక్యములె ఎట్టిస్థానము స్త్రీలు మన దేశమున మున్ను ఆక్రమించియుండిరో బాగుగ వ్యక్తీకరించుచున్నవి. ఇప్పుడిప్పుడు హైందవనారీలోకము ప్రపంచపరిస్థితుల తిలకించి కన్ను తెరచినది. పాశ్చాత్యదేశములలో సహితము, నాగరికతకు పేరుపొందినట్టి ఇంగ్లాండు దేశములోగూడ నిన్న మొన్నటిదనుక స్త్రీలకు తగిన స్వాతంత్ర్యము లేదయ్యెను. వోటింగు హక్కును సహితము, స్త్రీలు ఎంత ఆందోళనయో చేసి ఎన్ని ఇడుములో పడిన పిమ్మటనే సంపాదించుకొనగలిగిరి. సంతకముజేయు సామర్థ్యము కలిగిన మాత్రముననే ఆ హక్కు శ్రమపడకయే మనకు లభింపనున్నను ఆఫీసుకువెళ్లి ఎవరు వ్రాసి ఇత్తురని మనలో ఎందరమో ఉపేక్ష చేయుచున్నాము. వోటింగుహక్కు చాలా విలువగలది. దేశపరిపాలనావిషయములో మనకు కూడ కొంత ప్రాధాన్యతయు, మన అభిప్రాయములకు కొంతవిలువయు తదనుగుణ

ముగ పనులు జరుగుటయు కలదని దానిని బట్టి స్పష్టము కాగలదు. అట్టి అమూల్యమైన అవకాశము మనము పోగొట్టుకొనదగినది కాదు. ఆస్తులద్వారా ఫ్రేంచైజు ఉన్నపుడు వోటర్లు బహుతక్కువగానుండిరి. ఇపుడు ఈ విద్యాయోగ్యతవలన మరికొందరు ఓటర్లగుట తటస్థించునని అధికారులూహించిరి. కాని అదియు కల్లయే యగునేమోయని నాభీతి. దేశనాయకులు ఆందోళనమొనర్చి గడవును పదేపదే మార్పించుచు వచ్చినారు. ఏమిచేసినను ఓటర్లు విరివిగా జేరుటలేదు. మనలో ఉపేక్షాభావము హెచ్చు. హక్కులున్నను వాని నుపయోగించుకొనవలెనన్న ఉత్సాహము తక్కువ. కాని యిందు కెవరిని అనవలసిన పనిలేదు. మన సాంఘికస్థితి ప్రకృతమున నిట్లులున్నది.

స్త్రీ సమాజముల ఆవశ్యకత

మన భరతఖండము ఇతర దేశములకంటె విద్యలో చాల వెనుకబడియున్నది. జర్మనీ, డెన్మార్కు దేశములలో స్త్రీపురుషులలో నూటికి నూరుమంది విద్యావంతులు. జపానులో, పురుషులలో నూటికి 98 మందియు స్త్రీలలో 100 కి 96 గురును చదువు వచ్చిన వారై యున్నారు. ఇంగ్లాండులో పురుషులలో 100 కి 94 మందియు, స్త్రీలలో 100 కి 91 మందియు, అమెరికాలో 100 కి 96 మంది పురుషులును, 94 మంది స్త్రీలును విద్యాసంపన్నులై యున్నారు ఇతరదేశముల స్థితి యిటులుండ మన దేశస్థితి ఎట్లున్నదో గమనింపుడు. మనదేశమున పురుషులలో 100 కి 7 గురును స్త్రీలలో 100 కి 1.25 మందియును విద్దెనేర్చినవారై యున్నారు. పాశ్చాత్యదేశములలో ఒక్కొక్క మనుజునికి సగటున 9 మొదలు 17 రూపాయలవరకు ప్రాథమికవిద్య నిమిత్తమై సెలవగుచుండ మనదేశంలో మనుష్యునికి రెండణాలు మాత్రమే వ్యయము గావింపబడుచున్నది. దీనినిబట్టి విద్యావిషయమున ప్రభుత్వము వారెంత యుపేక్షాభావము వహించి యున్నారనుట సువిదితము. ఇక ప్రజలు స్వతంత్రించినదుపు విద్యాసంస్థలన్ననో, దేశదారిద్రమువలన నీరసస్థితికి పాల్పడుచున్నవి. ఇట్టి సందర్భములో సాధ్యమైనంతవరకు మనమే స్వయంకృషివలననే జ్ఞానసముపార్జనమునకు గడంగవలెను. అట్టి ప్రయోజనము ఈమండలివంటి సంస్థలసాహాయ్యముననే శీఘ్రముగ సాధ్యము కాగలదని నా అభిప్రాయము.

స్త్రీ విద్య

విద్యలేనిది స్త్రీలు మానసికముగ గాని శారీరకముగ గాని నైతికముగగాని, ఆధ్యాత్మికముగగాని అభ్యుదయము గాంచజాలరు. దైవకృపవలన స్త్రీలకు విద్య ఆవశ్యకమా, కాదాయని చర్చించు దినములంతరించినవి. స్త్రీలకెట్టి విద్యావిధానముండవలెను ఎంతవరకు వారికి పురుషులతో బాటుగా సామాన్య విద్య అవసరము అనునవి ప్రకృతము స్త్రీవిద్యాభిమానుల నాందోళనపరచు విషయములు. ఈమాట యెట్లున్నను విద్యయన కేవలము చదువుట వ్రాయుటతో పూర్తి

యగు నామమాత్ర విద్య కాదని మనము తెలిసికొనవలెను. జ్ఞానవికాసమే నిజమగు విద్య. మన హిందూసంఘములో బాలికలు పిన్నవయస్సుననే గృహస్థాశ్రమస్వీకరణము చేయవలసిన వారగుటచే వారికి తగిన జ్ఞానసముపార్జనమున కవకాశము తగ్గిపోయినది. తరువాత జ్ఞానమును పడయవలెననెడు అభిలాషకలిగినను అందుకు తగిన అవకాశములులేవు. ప్రపంచవిషయములను గ్రహించవలెనను కోరికగలవారు సహితము తగిన సౌకర్యములు లేకపోవుటచే కూపస్థమండూకములవలె నుండవలసిన వారగుచున్నారు. విద్యావంతుడగు భర్తకు సర్వవిధముల సాయపడవలసిన సహధర్మచారిణి, దేశకల్యాణమునకు తోడ్పడుబిడ్డలను సిద్ధముచేయవలసినమాత విద్యాశూన్యగానుండు టెంతయు విచారకరముగదా!

వార్తాపత్రికలు

జ్ఞానప్రచారమునకు స్త్రీ సమాజములు అవలంబింపదగు సాధనములలో వార్తాపత్రికలు అగ్రగణ్యములని వక్కాణింపవచ్చును. జ్ఞానాభిలాషకలవారు ఇచ్చటికివచ్చి నానావిధ వార్తాపత్రికలను చదువుకొనవచ్చును. విద్యాగంధమెఱుంగని సోదరీమణులకు విద్యనేర్చినవారు వానిని చదివిచెప్పనగును. వార్తాపత్రికాపఠనమువలన ప్రపంచములో ఎట్టెట్టి పరిణామములు కలుగుచున్నవో గ్రహించుటకు వీలగును. అంతియేగాక మన దేశములో గూడ ఇతర ప్రాంతీయులు ఎట్లు అభివృద్ధిమార్గముల నన్వేషించుచున్నారో యెఱుంగనగును. మరియు స్త్రీఉద్యమము లెచ్చటెచ్చట నేవిధముగా కొనసాగింపబడుచున్నవో కనుగొని ఆయాపద్ధతులలో మనకు యోగ్యములగు వానిని పరిగ్రహింపవచ్చును. పత్రికలలో ప్రచురింపబడు ఏకథలైనను చదువుకొని మనసు నుల్లాసముగను ఉత్సాహవంతముగను ఉంచుకొనవచ్చును. గృహమున నుండియే యిట్టి జ్ఞానమును సంపాదించుకొనరాదాయని యెవ్వరైన ప్రశ్నింపవచ్చును. కాని తెలియనివిషయముల తెలిసినవారికడనుండి గ్రహించుటకును, లౌకిక రాజకీయ మత సాంఘికవిషయములపై చర్చలు గావించుకొనుచు సత్యాసత్యముల నారయుటకును సమాజము లుపకరింపగలవు.

గ్రంథభాండాగారములు

గ్రంథభాండాగారము, నారీమణులలో జ్ఞానమును పెంపొందజేయగల రెండవసాధనము. ప్రచురింపబడు సమస్తగ్రంథములను ఎల్లవారును తెప్పించుకొనజాలరు. అందువలన సద్గ్రంథములన్నియు సమకూర్పబడియుండు గ్రంథాలయములు ప్రతిపురమునందును నుండుట ముఖ్యము. గ్రంథాలయోద్యమమునకై 'Andrew Carnegie' అను కోటీశ్వరుడు 10 కోట్లరూపాయలను వెచ్చించియున్నాడు. విదేశములలో గ్రంథాలయోద్యమము బహువ్యాప్తియందున్నది. ప్రతిగ్రామమందును, పురుషులకు స్త్రీలకు ప్రత్యేకగ్రంథాలయములుకలవు. మన దేశములో గ్రంథాలయోద్యమవ్యాప్తికై విద్యాభిమానులు ఆందోళన మొనర్చుచున్నారు. మొత్తమున ఆంధ్రమున

750 గ్రంథాలయములున్నవి. గ్రంథాలయ మహాసభ లచ్చటచ్చట ఏటేట జరుగుచున్నవి. గ్రంథాలయముల మూలముననే దేశములలో విజ్ఞానము విశాలవ్యాప్తి గాంచుచున్నది. మనదేశములో ఈగ్రంథాలయోద్యమమునందు ముందంజవైచినది బరోడా రాష్ట్రము. ఏపురమునందైనను ఏగ్రామమునందైనను గ్రంథాలయము స్థాపింపబడిన యెడల దానికగువ్యయములో 2 పాళ్లు ప్రభుత్వమువారు భరింతురు. ఒకపాలే స్థాపించినవారు భరించవలసినది. అచ్చట జిల్లాపట్టణ గ్రంథాలయములు, 800 గ్రామగ్రంథాలయములు, 200 పఠనమందిరములున్నవి. ప్రతి పాఠశాలయందు ప్రభుత్వమువారు ఒకపుస్తక భాండాగారము నుంచుచున్నారు. ప్రజలు నూటికి 60మంది వీనినుపయోగించుచున్నారు. సంచారగ్రంథాలయములు సహితము అందు స్థాపింపబడినవి. ఇట్టి విద్యావ్యాప్తికి జేయూతనొసంగుచున్న గైక్వారు మహారాజుగారు స్తుత్యార్హులు. వందనీయులు. తదితరసంస్థానాధిపతులును భారత ప్రభుత్వమువారును ఈవిషయములో వారి ననుగమించు టత్యావశ్యకము.

ఉపన్యాసములు

జ్ఞానవ్యాపనమునకు, సాయపడు సాధనములలో విద్యాధికులొసంగు ఉపన్యాసములు గూడ పేర్కొనదగియున్నవి. అభిమానము వహించి కొందరు కొన్నివిషయములలో ప్రత్యేకముగ కృషిచేయుచుందురు. అట్టివారిచ్చు నుపన్యాసములెంతయు జ్ఞానదాయకములు కాగలవు. అందుచే మండలులు విద్వాంసుల రావించి వారికి ప్రీతికరములగు వానినిగూర్చి ప్రసంగములనిప్పించి నారీలోకములో జ్ఞానమును వ్యాపింపజేయదగును. మహాపురుషులయొక్కగాని, వనితామతల్లుల యొక్క జీవనచరిత్రములు మనజీవితములను దిద్దుకొనుటకు మిక్కిలి ఉపకరింపగలవు. పూజ్యులగువారి వర్ధంతులను జయంతులను జరుపుచో వారిపుణ్యచరిత్రములను పెద్దల మూలమున వినుటవలన చాలమేలు కలుగగలదు. సరిగా నర్థము చేసికొనగల్గినచో పురాణములుగూడ మన కుపకారము చేయగలవు.

మానవాభిసేవవృద్ధి కేవలము శ్రవణము వలననే సాధ్యముకాదు. జ్ఞానార్జనముతో పాటు మానవసేవచేయుటగూడ యావశ్యకము. దరిద్రులు, వికలాంగులు, అంటరానివారు, మనసేవ నపేక్షించుచున్నారు. అట్టివారికి మండలివారు తమకు చేతనైన సేవ చేయుటకు పూనుకొనతగును.

జ్ఞానమును వ్యాపింపజేయుటయేగాక మండలులు గృహాలంకరణమునకు తోడ్పడు లలిత విద్యలనుగూడ ప్రోత్సాహపరుపవచ్చును. అల్లికపనులు (Crochet work) కుట్టుపనులు (Embroidery work) పేము పని, Fret work మొదలగు విద్యలను వారమునకొక్కతూరి చెప్పుచువచ్చినచో స్త్రీలకెంతయు నుపయోగకరముగ నుండగలదని నాతలంపు. ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్కవిద్యయం దభిరుచియుండును. ఎవరి కేవిద్యయం

దభిరుచికలదో నేర్పుకలదో వారు అద్దానిని ఇతరులకు నేర్పవచ్చును. విశ్రాంతిసమయములలో ఉపయోగకరముగ నుండునట్టి ఉల్లాసపుపనులవి. ఒకరు మరియొకరిగృహములకు వెళ్లుటయున కష్టము. రెండుమూడు పనులు నేర్చుకొనవలెనన్న ఇర్వురు మువ్వురి గృహముల కేగవలసియుండును. అది సాధ్యమగు విషయముకాదు. నలుగు రొకచో గూడి ఏపనినైనను సాధించుట సుకరము. ఒంటరిగా చేయుటలో సంతోషములేదు. ఈ మండలివంటి సంస్థలలో అట్టిపనులు సుసాధ్యములు. అంతియేగాక మండలులలో చేరుట వలన ధనికులు దరిద్రులు పండితులు పామరులు, అనుతారతమ్యములు నశించును. ఒండొరులలో ప్రేమ సౌహార్ద్రములు పెంపొందును.

ఉపసంహారము

మన దేశము నేడొక నూతనయుగమున ప్రవేశించుచున్నది. స్త్రీలకు కష్టదినములు గడచి మంచిదినములు వచ్చుచున్నవి. ఇన్నాళ్లనుండి తదభివృద్ధికి ప్రతిబంధకములుగా నుండిన సంకెళ్లు ఒక్కటొక్కటిగా తెగిపోవుచున్నవి. శ్రీహరవిలాస శారదాగారి దయవలన బాల్యవివాహనిరోధకచట్టము అమలులోనికి వచ్చినది. ఈనాడుగాకపోయినను క్రమక్రమముగానైన బాల్యవివాహములు నశింపకమానవు. దానితోపాటు స్త్రీలకు విద్యాభ్యాసమున కెక్కుడు వీలుకలుగగలదు. అంతియేగాక శారదావివాహశాసనమువలన వివాహవిషయమున తమ అభిప్రాయమును వెల్లడించుటకు బాలికలకు కొంత అవకాశముగూడ లభించినది. ఇది క్రమముగా స్త్రీల వివాహస్వాతంత్ర్యమునకు మార్గదర్శకము కాగలదు. త్వరలో అంతర్వర్ణవివాహసమస్య శాసనసభలో ఆలోచనకు రానున్నది. అంతియేగాక స్త్రీలవారసత్వమునకు సంబంధించిన చట్టమునుగూడ శాసనసభవారు ఆలోచింపనున్నారు. ఈ సమస్తవిషయములును మనము శ్రద్ధతో విచారించి అభిప్రాయముల నియ్యవలసినవై యున్నవి. ఈపనిని స్త్రీసమాజములు చేయవలసియున్నది. నేను పేర్కొన్న నానావిషయములలో మండలి కొంతకొంత పనిచేయుచున్నందులకు నేను సంతోషించుచున్నాను. పురస్త్రీల అభివృద్ధికి తోడ్పడుచు త్వరలో స్థిరమగు భవనమును పడసి, మండలి చిరకాలము వర్ధిల్లుగాకయని కోరుచున్నాను.

అంగరాణ్మణీ

శ్రీమతి కుడితిపూడి జచ్చమాంబగారు

దేవానీకమదెల్ల దన్నుఁగొలువన్ దేవేంద్రుడంచున్ మహా
భావావన్ వెలుఁగొందు దైత్యహరుడే పాదాబ్జముల్ పట్టి యో
దేవా! భిక్షయటంచు వాఁగొనగ జేతేతంద్రి నీదేసుమీ
ద్యావాపృథ్వులఁ బేర్కొనర్ దగు మహాత్యాగంబు సూతాత్మజా. ౧

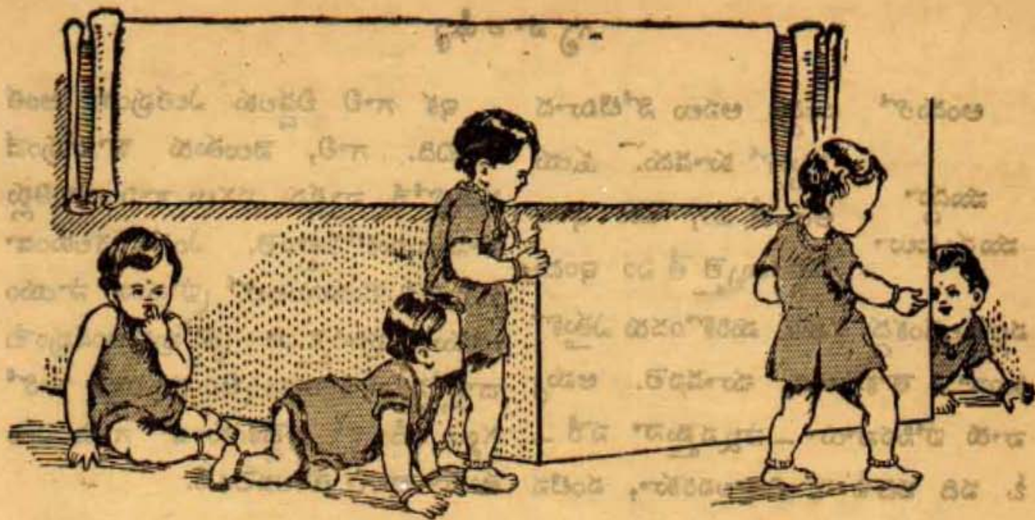
భానుతనూజ! నీవపుడు భవ్యభవత్కరవాలధారచే
మానుగ వర్మకుండల సమస్తము జీల్చిశివేళ లోకముల్
పూనిక నెట్టులేడ్చెనొకో పూతచరిత్రుఁడనౌ త్వదీయ గా
థానలకీలతాలయి హృదబ్జములాఁగక యంగరాణ్మణీ. ౨

రవిజా! పోయినపోవునంచు దనువున్ రక్షింపకే యిచ్చితౌ
నవురా తత్ప్రిభవాతిరేకమునసే దాన ప్రపూర్వంబునౌ
భవపుణ్యాత్మక కర్ణనామునవహో! భాగ్యైక తేజోనిధీ
భువనంబందున ధార్మికాగ్రగణనాపూర్వుండ వీవే సుమీ. 3

కౌశికా!

సూతసుతుండు నీవనుగ సూర్యుని విన్నప మాలకింపకే
శాతకరాసిచే దనదు శౌర్యముగన్పడ కుండలంబుల
న్నాతత భక్తితోడుతను నార్యుడవంచని కోయుచుండగన్
ప్రీతిని పారద్రోలి యెటు ప్రేలమవై తివి పాకశాసనా. ౪

రాజ్యంబన్న త్రివిష్టపంబు ధరణిన్ గాపాడువారల్ సురల్
పూజ్యుండౌ గురుడో బృహస్పతి ప్రతాపోపాదులన్నన్ గురుల్
ప్రాజ్యంబౌ శ్రీయయన్న వేల్మ్రుదువ గన్పట్టంగ లేదెందు ల
న్నాజ్యంబందగనే నొకండ ననలేదా సిగ్గు నాకాధిపా. ౫

శిశుపోషణ

మొదణ్ణుంచీ ప్రతిదినమూ నీళ్లు పోయడ మవసరం. వరుసస్నానాలనీ తేటగాలేడనీ దినస్నానం మానడం ఏమాత్రం ఆరోగ్యం కాదు. నీళ్లు మరీ వేడిగావుండకూడదు. వెచ్చగావుంటే చాలు. కొన్నాళ్లయిం తర్వాత నులివెచ్చగావుంటే సరి ఉపయో గించొచ్చు. నీళ్లు వేడిగా
స్నానమూ
వుండకుంటే జలుబు చేస్తుం దనుకోడమూ వేడినీళ్లు వాడ్తే పిల్లలు బాగా నిద్రపోతారనుకోడమూ పట్టివెర్రి. వేడినీళ్ల వల్ల వచ్చేనిద్ర అలసటవల్ల. సహజంగా వచ్చేదికాదు.

నీళ్లు పోయడానికి ముందు యీనీళ్లు పోయవచ్చా కూడదా అని తెలుసుకోవలె. మోచేయి భరించే వేడైతే జడియ నక్క ్లేదు.

నీళ్లుపోసింతర్వాత మెత్తటి వెచ్చని చిన్న గుడ్డల్ని తీసుకొని తుడవకుండా వంట్లో తడి పోవునట్లు అద్దడం మంచిది.

కండ్లు నోరు చెవులు ముక్కు వీటి పరి శుభ్రత అవశ్యం గమనించవలె. పరిశుభ్ర మైన ఒక్కొక్క పేలికతోనైనా ప్రత్తితో నైనా ఒక్కొక్క అవయవాన్ని శుభ్రపరచ వచ్చు. అన్నిటికీ ఒకటేవాడటం ప్రశస్తం కాదు.

స్నానం ప్రొద్దునే. రాత్రిళ్లు వెచ్చని నీళ్లతో ముఖాన్ని చేతుల్ని Sponge చేయ డం చాలు. Sponge చేసినప్పుడూ నీళ్లు పోసినప్పుడూ దుస్తులు మారిస్తే చాలు. అంటే దినానికి రెండుసార్లు మార్చవలనన్న మాట.

కడపటిమాట — ఆహారం. వెనుకనేకాని ముందివ్వడం కూడదు.

ముద్దుపెట్టుకోడం మంచిది కాదని — వద్దని ఏలా చెప్పడం? అందులో కన్నతల్లికీ తండ్రికిన్నీ. ఇతరులకు చెప్పొచ్చు మరీ మొగ మాటమైతే తప్ప.

ముద్దూ ముచ్చటలూ

అందులో ముద్దు అసలు నోటిమీద పెట్టుకో కూడదు. క్షయ అయితే ఏం, మరి ఇతర చెడ్డజబ్బులైతే ఏం ఇందువల్ల కల్గడంకద్దు కనుక. మరికొందరు ఎత్తుకోకుండా – తాకకుండా చూడవలె. అమ్మవారు పోసినవారూ – స్నానమైనా సరే – ఓ పది పదిహేను దినాలవరకూ, వంటిన చర్మరోగ మేదైనావున్నవారూ.

ఇక గాలి బిడ్డలకు ఎంతవుంటే అంత మంచిది. గాలి, వెలుతురు బాగావుండే గదుల్లోనే వాళ్లను పగలు కాని రాత్రిళ్లు కాని పడుకో పెట్టవలె. ఎండ తగలకుండా ఓగంటో రెండుగంటలో ప్రొద్దునా సాయంత్రమూ వూరికైనా త్రోపుడుబండివుంటే దాన్లోనైనా కొంచెం త్రిప్పడం పిల్లల కారోగ్యం. దీంట్లో వుద్దేశంకూడా గాలి–వెలుతురూ బాగా తగలవలెననే.

—ఎస్. శేషగిరిరావు.

క్షమార్పణ

శ్రీమతి అడపా సుగుణమణిగారు

"రామూ!"

"బాబూ!"

"అమ్మగారు నిన్న సముద్రతీరమున నేమిచేసి యుండిరి?"

"బాబూ!..."

"నీవు ఆమె వచ్చుటకు ఎప్పుడు తీసుకొనివెళ్లి యుంటివి? మరల నామె ఎప్పుడు తిరిగివచ్చెను?"

"ఏమి బాబూ? మామూలు ప్రకారముగనే..."

"సరి...ఇదివరలోకన్న ఆమె యిప్పుడు కారును విశేషముగా వాడుచుండుట నీవు గమనించలేదా?"

"లేదు బాబూ"

"మరియిదివరలోకన్న పెట్రోలుఖర్చు విశేషముగా గానవచ్చుటకు కారణమేమి?"

"....."

"ఇటీవల ఆమె నూతనస్థలములకు పోవుచున్నదా"

"లేదు బాబూ"

రాము విశ్వాసపాత్రుడైన సేవకుడు. తానెరిగిన విషయములను వెల్లడించిన యజమానురాలు కష్టముల పాలవునని ఆమెను కాపాడుటకై సంసిద్ధుడై రానున్న విపత్తునకు తలయొగ్గి బొంక సాహసించెను. కాని తన యజమానుని శల్య పరీక్ష ముం దాతని తాత్కాలికపు మనోధైర్య మెంతసేపో నిలువలేకపోయెను.

"రామూ! నీవబద్ధమాడుచున్నావు. నీపై నాకధిక విశ్వాస ముండెడిది. కాని నీవును యితర సేవకులవలె లేలితివి......... నీ కొనర్చిన మేలున కిది ప్రతిఫలము కాబోలు."

రాముడు మారుమాటాడలేదు. తొట్రుపడు పాదములతో రెండడుగులు వెనుకకునైచి భయకంపిత హస్తములను పెనవైచుకొని తన యజమానునిమోము మీద సాహించలేక తలవాల్చి న్యాయస్థానమునదోషి పగిది నిలుచుండెను. అతడు దయార్ద్రహృదయుడగు తన యజమానుని వాత్సల్యమునకు విశేషముగ ఋణపడియున్నమాట నిజమే. ఇటీవల తన యజమానుని భార్య నడవడికలో నూతనాంశములు గాన్పించుటయు యదార్థమే. ఆమె నూతనవ్యక్తులతో సంప్రదించుచుండుట, దుర్మార్గుడగు పరపురుషునితో సైకత స్థలముల వాహ్యాళికై వెడలుట మున్నగువ వాత డెరుంగుట సత్యమే. పాపమాత డనేకసారులు యజమానుని కెరుకపరుప సాహసించనూలేదు, సఫలుని తలంచనూలేదు.

"మంచిది రామూ నీవిక వెళ్లవచ్చు...చూడూ... మన యిరువురిమధ్య జరిగిన యీ సంభాషణ యితరు తెలియరాదు. దీనిని నీవు మరచిపోవలయుననుమా నామాట జవదాటవని నమ్ముచున్నాను."

పొంగి పొరలివచ్చు క్రోధము నణచుకొనుచున్న తన యజమానుని ప్రజ్వలితమోము నొక్కసారి అర మోడ్పు కనుంగవతో తలయెత్తిచూచి, ఆతనిమాటలకు వల్లెయుననట్లు ప్రత్యుత్తరముగ తలనాడించి, స్త్రీ సంరక్షణార్థమై అవిశ్వాసముగ ప్రవర్తించినందులకు పశ్చాత్తాపముగ నాలుకను కరచుకొనుచు సంకోచముతో రాముడు గదినివీడెను.

* * * *

శ్రీనివాసరావు పేరెన్నికగన్న జీవితభీమా సంస్థ కార్యదర్శి. మాసమునకు మూడువందలరూప్యముల జీతమును బడయుచున్నాడు. సాలునకు పదివేల ప్రతిఫల మొసంగు పిత్రార్జితమగు భూవసతికూడగలదు. ఆతనిభార్య విశాలాక్షి దయాదాక్షిణ్యాది గుణముల లోను రూపసంపదలలోను అన్నివిధముల భర్త కనుకూలమైన సతి. ఏ సందర్భములోనైన దాంపత్యమును కొనియాడవలసివచ్చినచో లోకులు విశాలాక్షి శ్రీనివాసులను తార్కాణముగ చెప్పుకొనుచుండుటకద్దు. కాని ఆదంపతుల కొక మనోవ్యాకులత గలదు. అది సంతానములేమి. వీరాల కాపురమునకువచ్చి ఎనిమిదేండ్లు గడచినను నేటివరకు ఆమెకు సంతానముగలుగలేదు. ఆ కాంక్షలో ఆమె త్రొక్కని పుణ్యాశ్రమములు

ప్రయోక్త్యానికై వ్రతములు మునగనినదులు చేయని వ్రతములు లేవు. కాని అదృష్టము అందరిహస్తగతము కదా!

పైన సుదహరించిన సంభాషణ జరుగుటకొక పక్షము పూర్వము శ్రీనివాసుడు తలనొప్పిగనుండుటచే నియతి కాలముకన్న ముందుగనే కచేరినుండి గృహమున కేతెంచెను. కాఫీ తయారుచేయుటయందు దారి తేరిన తన ప్రేయసిచే తయారుచేయబడిన వేడి కాఫీ మృదుమధురముగు తన కుసుమకోమలిపదలాలిత్యము తనబాధ నివృత్తి చేయునని యాతని విశ్వాసము. కాని యాతని కాశాభంగమగునట్లు విశాలశయనమందిరమునగాని చావడిలోగాని కాన్పింపలేదు. వెదకుచు వంటయింటికి పోవుసరికి ఆమె తనయడుగుల సవ్వడినైన గుర్తింపలేనంతటి యేకాగ్రచిత్తముతో నేదియో దీర్ఘాలోచన చేయుచుండుట కనుగొనెను. విశాల కొంతవరకొక జాబును పఠియించి దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడచి లేఖాదహన సంస్కారమునకు గడంగెను. ద్వారమునకు నిలుచుండి యాదృశ్యము నవలోకించుచున్న శ్రీనివాసునకు దేహము గగుర్పొడిచినది. తనకనులు తానునమ్మలేక సందేహము గలిగెను. మారుమాటాడక వెనుదిరిగి శయనమందిరమునజొచ్చి శయ్యపైబరుండి యోచనా నిమగ్నుడయ్యెను. తా నెరుంగని రహస్యపులేఖ తన భార్యకెవరు వ్రాసియుందురు? అంత పదిలముగ లేఖను వంటయింటిలో చదువవలసిన నిగూఢ రహస్యమేమైయుండును? ఆ పత్రమును చదివిన వెంటనే కాల్చివేయవలసిన అగత్యమేమి? ఇవి పాప మాతని పట్టి బాధించుచున్న విషమసమస్యలు. అతని అనుమానమునకు సహేతుకముగు కారణము లేకపోలేదు. స్త్రీకి తన ప్రవర్తనపై కళంకము నారోపించు విషయములు లేకున్న ఆ పత్రమును కాల్చు నవసరమేమి? విశాల దోషియని నిరూపించుటకీ నిదర్శనము చాలదా? పాశ్చాత్య నవనాగరికతావ్యామోహముచే కొందరు కన్యలు తమ శౌశీల్యమును పాడొనర్చుకొనుచున్నటు వినియున్న తాను తనభార్య సహితము అవివాహితగా నున్నప్పుడట్లేల చేసియుండలేదని తలంచవలయును? విశాలసోదరికుముద్వతి విశ్వవిద్యాలయములో హూణ విద్య నభ్యసించుచున్న కాలముననే ఆమెనుగూర్చి కథల వినియున్నాడు. కుమ్మరావములో ఇత్తడిముంత యున్నట్లు కుముద్వతికి తోబుట్టువగు తనభార్య సద్వర్తనమును ఎట్లు విశ్వసింపగలడు? డోలాయమానుడగు నాతనిని పట్టిపీడించుచున్న అభేద్యసంశయములకిది ఆటపట్టు. గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటన్నట్లు శిరశ్శాధచే పీడింపబడుచున్న శ్రీనివాసునకు మనోవేదన నైదోడైనది. ఇంక చెప్పవలసినదేమున్నది? అనుమానపిశాచమునకు తావు లభింపకయుపోవలె. లేకున్న వ్రేళ్లునాటి శాఖోపశాఖలై విస్తరించుట కెంతకాలముపట్టును?

విశాల వంటయింటనుండి శయనమందిరమునకు విచ్చేసి దీర్ఘాలోచనా నిమగ్నుడైన భర్తను కనుగొని నివ్వెరపడి 'నేడేమి యింతవేగముగా ఆఫీసునుండి వచ్చా'రని చిరునగవుమోమున గొందులాడ ప్రశ్నించెను.

"ఆ..."అని తూష్ణీంభావముతో నాతడు మోము నావలకు త్రిప్పివైచుకొనెను.

"మీ శరీరములో బాగులేదా?"అని ఆతురతతో విశాల మరల ప్రశ్నించెను.

"లేదు...ఆ...ఔను"అని శ్రీనివాసుడు పరధ్యానముగా జవాబిచ్చెను.

విశాల దిగులుపడి తన కోమలహస్తమును భర్త నుదుటిపైనుంచి ఉష్ణస్థితిని గమకించుటకై యత్నించెను. కాని చేయితాకిన వెంటనే అతడు త్రుళ్లిపడి వెనుకకు వ్రాలెను.

"మీకు చలిగాఉందా?"

"అవును-ఆ-లేదు"

"త్వరగ పండుకోనండి. నేను డాక్టరును కబురంపిస్తాను."

"అక్కరలేదు నావంట్లో బాగానేఉంది. తల మాత్రము కొంచెము నొప్పిగాఉంది."

"తలనొప్పటండీ! అట్లనినా కిదివరకేల చెప్పలేదు? ఉండండి కొంచెం కాఫీ తయారుచేసి తెస్తాను. గత రెండుసంవత్సరాలనుండి శలవన్నమాటెరుగక కష్టపడి పనిచేయుటంవల్ల ఆరోగ్యంచెడింది. కొన్నాళ్లపాటు శలవు పెట్టకూడదటండీ. ఏ ఊరైనా వెళ్లి విశ్రాంతి తీసుకోవచ్చు. స్థలమార్పు ఆరోగ్యాభివృద్ధికి తోడ్పడుతుంది కూడను" అంటూ ప్రత్యుత్తరమున కాశించక కాఫీ తయారుచేయుటకై వెడలిపోయింది విశాల.

"క్షణక్షణముల్ జవరాండ్రచిత్తముల్ ...యదార్థమే... లేకున్న ఈమె కీఊరు విడువవలసిన తలంపేల?...ఓహో... తెలిసినది. ఊరు విడువవలసిన ప్రతిబంధకమే గలిగినది. లేకున్నన న్నేల శలవుపెట్టుమని నిర్బంధించును?" అనుచు శ్రీనివాసరావు నిట్టూర్పువిడచి యోచనానిమగ్నుడయ్యెను. అతని కనులయెదుట చిత్రాంగి సారంగధరులు, తిష్యరక్షకుణాలులు, తారాశశాంకులపాత్రములు ప్రదర్శింపబడుచున్నట్లు కానవచ్చెను. స్త్రీవలనవశించిన కౌరవులు రావణకుంభకర్ణాదుల చరిత్రలు జ్ఞప్తికివచ్చినవి. లోకంతస్థ మొనర్చిన స్త్రీనిందాగర్భితశ్లోకములు కొన్ని ఒకదానివెన్క నొకటి స్ఫురించినవి. ఇరువదినిమిషముల తరువాత విశాల తెచ్చిన కాఫీ అతని జిహ్వకు విషమువలె పరిణమించినది. ఆమె యొనర్చిన శుశ్రూష బాధానివారణకుమారు బాధోత్పత్తికి మూలకారణమైనది.

"డ్రైవరును పిలవనంపు. నేనువెళ్లి డాక్టరును చూచివస్తా"నని కొంతవడికి మౌనమునువీడి శ్రీనివాసుడు విశాలతోననెను.

"మీరు వెళ్లేదానికన్న డాక్టరునేరమ్మని కబురంపిస్తే బాగుండదండీ"

"అట్లాకాదు నేనేవెళ్లి బీచిరోడ్డునకూడా కొంచెం తిరిగివస్తాను."

"అవునండి పరిశుభ్రమైనగాలి పీల్చవచ్చు. దుస్తులను మార్చుకోండి. నేనువెళ్లి డ్రైవరుకు కబురంపిస్తాను."

శ్రీనివాసు డాయత్తపరుపబడిన చలనశకట మారోహించి డాక్టరు గృహమువంకకైన తొంగి చూడక సముద్రతీరమునకుపోయి యేకాంతమగుచోట గూర్చుండి ఒకదానిపై నొకటిగ యరుదెంచుతరంగముల తిలకించుచుండెను.

లోకములో మన చెప్పుచేతలలో నిముడ్చుకొనలేని వస్తువులు కొన్నిగలవు. అట్టివానితో సంపర్కము కలుగచేసుకొనవలెనన వాటి యుద్దేశముల ననుసరించి నడువవలయును. లేదా, తొలిలోనే స్వస్తి చెప్పవలయును. ప్రస్తుతము శ్రీనివాసుని కలంచుచున్న దీ సమస్యాపరిష్కారమే. అతడు విశాల ప్రవర్తన సహించి ఆమెతో కాపురముచేయుటయా? లేక త్యజించి యొంటరైనపోవుటయా?

* * * *

వారము దినములు గడచినవి. శ్రీనివాసునకు దినమొక యుగముగ తోచుచున్నది. విశాల యొనర్చు ప్రతికృత్యము అతని అనుమానమునకు దోహదమొసంగుచున్నది. నాటిరాత్రి పండ్రెండు గంటలైనను శ్రీనివాసుడు వాలుకుర్చీలో కూర్చొని ఊహాతరంగముల మునిగి తేలుచున్నాడు. అతని హృదయములో తనలోనున్న అగ్నివల్లనే తగులబడిపోయిన బూడిదమాత్రము గలదు. అతని ముఖముపై అంతరంగిక హృదయవేదనయొక్క ఛాయ ప్రతిబింబించుచుండెను. ఆ గదిలోనున్న గడియారము దాని విహితకృత్యమును నెరవేర్చుకొనుటకై కొట్టిన పండ్రెండుగంటల నాతడెరుంగనే యెరుగడు. అప్రయత్నముగ నాతని నోటినుండి "నా సర్వస్వమని నమ్మిన విశాల ద్రోహము చేయుటయా?......పరీక్షించెదగాక" అను మాటలు బయలువెడలెను. మరుక్షణమున విశాల శయనించియున్న గదిలోనికి నిశ్శబ్దముగపోయి మంచముప్రక్కను నిలుచుండెను.

విశాలగాఢనిద్రలో నుండెను. ఆకులచాటునుండి రెండు మూడు చంద్రకిరణములు గవాక్షముద్వారా ఆమె మోముపై ప్రసరించి సహజలావణ్యమగు ముఖమునకు దేదీప్య మొనగూర్చెను. పిల్లతెమ్మెరలు ఆమె ముంగురుల నటునిటు కదల్చి మోమున కొక వింత సోయగము కలుగజేయుచుండెను.

నిశ్శబ్దముగ రెండు నిముసములు గడచినవి. తలవని తలంపుగ విశాలగాఢనిద్రలో "నే తప్పక చేసెదను. నీ వేమి చేయుమనిన నది యొనర్చెదను. కాని, యీవిషయము నా నాథు డెఱుంగరా"దని కలవరించెను.

ఇంక నేమున్నది. నిషాలిగించిన కోతి అగ్గిత్రొక్కినట్లు శ్రీనివాసు డున్మత్తుడై గదివీడి పరుగిడెను.

* * * *

సంధ్యాసమయము. శ్రీనివాసుడు వాహ్యాళి కైనను వెడలక కచేరిసావడిలో కూర్చొని అంతవరకు తా నన్వేషించిన విషయముల క్రమముగా తలంచుకొనుచు వాపోవుచుండెను. అంతలో తన వ్రాతబల్లపైనున్న టెలిఫోనుగంట కొట్టినది. శబ్దగ్రాహకము చెవియొద్ద నిడుకొని సంభాషణ కుపక్రమించెను.

"………………"

"నేనే శ్రీనివాసరావును."

"………………"

"చాతాలాల్ కంపెనీ వర్తకులా, భగవాన్దాసులా? వందనములు. క్షేమమా?"

"………………"

"ఔనౌను. ఈమధ్య పని తొందరవలన రాలేక పోయితిని. వర్తకముగా బాగుగా సాగుచున్నదా?"

"………………"

"మావంటివారే నగలను కొనుటకుమారు అమ్మజూపినయెడల వర్తకము బాగుగా కొనసాగునను చున్నారా?"

"……"

శ్రీనివాసునకు ఏమి ప్రత్యుత్తర మొసంగుటకును తోచలేదు. అతడు నగలను విక్రయింప వాంఛించ లేదే. ఎట్టకేలకు తన అసమర్థత వెలిబుచ్చుచు "మీ రేమనుచున్నారో నాకు బోధపడలే"దని పలికెను.

"………………"

"నా భార్య అమ్మ జేయమని మీ చేతికిచ్చిన వజ్రపుగొలుసు విషయమా, రాత్రిలోగా అమ్మి వేయమని చెప్పారా?"

"………………"

"బేరం కుదిరిందా. 2750 రూపాయలకా?

"………………"

"భగవాన్దాసుగారూ! మీకు జ్ఞాపక మున్నదా? ఆగొలుసు నా మామగారు మీ కంపెనీలోనే నాలుగువేలకు కొన్నారు."

"………………"

"వజ్రములలో మాత్రము కొన్నప్పు డున్నధర అమ్మినప్పు డుండదా? సరే. నా భార్య ఉద్దేశము కనుగొని రేపు ఉదయం తెలియపరుస్తాను. సెలవు."

టెలిఫోనును మరల యథాస్థానమునందుంచి శ్రీనివాసుడు యోచనానిమగ్నుడయ్యెను. తన యనుమతి లేనిదే విశాలకంఠహారమును విక్రయింప యత్నించుటలో భావమేమి? తన్నువిడచి యొవనితోనైన...? మహాభాగ్యము! ఈ రెండువేలరూకలతో నెంత కాలము జీవయాత్ర సాగించగలదు?

* * * *

ఆ నిశీథకరాళభీకరరాత్రిలో పదునొకండు గంటలప్పుడే కొట్టినది. యథాప్రకారముగ శ్రీనివాసు దన్వేషణార్థమై శయ్యాగారమున ప్రవేశించి, విశాల యింకను నిదురపోక మంచముపై పరుండి రోదన మొనర్చుచుండుట గాంచెను. తన ప్రణయసామ్రాజ్యమున నీ యనుమానబీజ మంకురింపకపోయినచో తన సతి యొక్కొక్క కన్నీటిబొట్టు తన హృదయమును

విభ్రమము.

మిస్. శాంతా కాళిదాస్ గాంధి.
బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయమున సైన్సు
దీసికొని ఇంటర్ పరీక్షయం దుత్తీర్ణురాలై,
ఇంగ్లండునం దున్నతవిద్య బడయుటకై వెళ్లిరి.

శారితా విభాకర్—ఎల్.సి.పి.ఎస్.,
ప్రసూతి వైద్యమునం దున్నతవిద్యకై
ఇంగ్లండు వెళ్లిరి.

శ్రీమతి సోఫీయా వాడియా

దివ్యజ్ఞాన సంఘమునందు కవితావ్యాస నవలా
రచయితల సంఘమునందు సుప్రసిద్ధురాలు.
అర్జెంటైనాలో పైసంఘసమావేశమునకు
భారత ప్రతినిధిగా వెళ్లిరి.

వేయిప్రశ్నలు చేసియుండెడిదే. కాని నేడో, అది వజ్రతుల్యమై అభేద్యమైనది. తనపతి శయనించియున్న మంచముపైనైనను కూర్చుండుట కిచ్ఛగించక ఆ చెంతనున్న కుర్చీసమీపమునకు లాగుకొని కూర్చుండెడి “ఎందుకీ యే”డ్పని తప్పనిసరిగ శ్రీనివాసుడు ప్రశ్నించెను.

“తమతో ఒక అపరాధమును చెప్పి క్షమార్పణ కోరుకొనవలసియున్న”దని విశాల కనులు తుడుచుకొనుచు లేచికూర్చుండెను. ఆమె నయనద్వయమున కరుణా, అవ్యక్తమైన యేదో వ్యథ పొడకట్టుచున్నది.

“అపరాధములు క్షమింప వీలైనవి, వీలుకానివి అని రెండు విధము”లని సగర్వముగ శ్రీనివాసుడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

“నే నేమి మీ మాటలధోరణిమారినట్లున్నది? జరిగిన దేదియో వినని దే......”

“ఉపోద్ఘాతము చాలించి సంగతేమిటో తేలనీ” అని అర్థోక్తిలోనే విసుగుదలతో శ్రీనివాసు డనెను.

“నా సోదరి కుముద్వతికి వివాహము నిశ్చయమైన సంగతి మీరు వినియేయుందురు. ఆమె చదువుకొనుచున్న సమయమున తన సహపాఠియగు మోహనరావునకు సదుద్దేశముతో బాల్యచాపల్యమున కొన్ని ఉత్తరములు వ్రాసినదట.”

“ఏమి ఉత్తరములు ?”

“ఏమో నాకు తెలియదు. కాని మోహనరావు మాత్రము దురభిప్రాయపడి నాసోదరి వివాహము సంగతి నెరింగి ఆ ఉత్తరములు బహిర్పరచినచో నా చెల్లెలి వివాహమున కంతరాయము గలుగుననియు, ఆ ఉత్తరము లాతనిదరినుండి పరిగ్రహించుటకు కుముద్వతి నాతనికిచ్చి వివాహమైన నొనర్పవలయుననియు లేదేని తాకోరిన ద్రవ్యమైన నీయవలయుననియు నా చెల్లెలిని బెదరించుచు ఉత్తరము వ్రాసెనట. ఆమె నాకీ యంశములను ఉత్తరముద్వారా తెలియబరుచుచు ఎట్లైన తన నీ క్లిష్టపరిస్థితులనుండి కాపాడుమని కోరినది. నే నట్టియుత్తర మింటనుంచుట భావ్యము కాదని కాల్చివేసితిని. నాటినుండియు నాసోదరి సంరక్షణార్థమై భగీరథప్రయత్న మొనర్చితిని. రాత్రింబవళ్లు నాకదే ధ్యానముగలిగి ఒక్కొక్కప్పుడు ఈవిషయములనే కలగాంచితినని చెప్పుట హాస్యాస్పదముగనే ఉండును. మోహనరావుతో ఈవిషయమై రెండు మూడుసార్లు సముద్రతీరమున ప్రస్తావించి రెండువేల రూపాయి లాతని కొసంగుటకును ఉత్తరములను పరిగ్రహించుటకును యేర్పాటుచేసితిని. నా దగ్గర అంతసొమ్ము లేకపోవుటచే నా రత్నహారమును లాతాలాల్ కంపెనీవారికి విక్రయింపనొసంగితిని. నా చెల్లెలిపైనున్న అభిమానము కొలది యిన్ని విషయములు తమ కెరుకపరచక కృతఘ్నునై సాహసించి యొనర్చినందులకు నన్ను క్షమించరా ?” అనుచు విశాల మరల రోదన మారంభించెను.

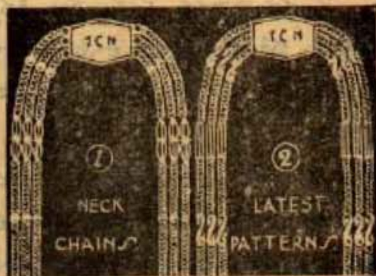
శ్రీనివాసుని సంశయమేఘావృతము పటాపంచలైనది. ఆతని హృదయకుహరమున ప్రజ్వరిల్లుచున్న రోషానలముపై కుంభవృష్టి కురిసినది. అప్రయత్నముగ నాతని నయనములనుండి యశ్రువులు రాలినవి. క్షణమున కుర్చీనుండి లేచి మంచముపై కూర్చొని విశాలను తన యంకమునకు చేరదీసి “క్షమార్పణ కోరుకొనవలసినది నీవు కాదు. నే”నని యోదార్చెను. ఆ దంపతు లిరువురును పూసగ్రుచ్చినట్లు జరిగిన విషయములనెల్ల వక్కాణించుకొని మధ్య మధ్య తా మనుమానించిన విషయముల నన్వయించుకొని ఆనందాబ్ధిలో నోలలాడిరి.

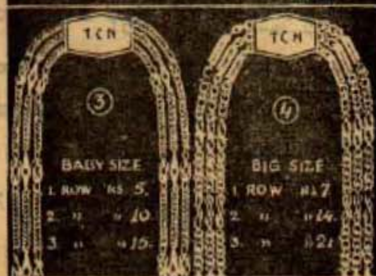
శ్రీనివాసుడు కంఠహారమును విక్రయింపకయే మోహనరావునకు రెండువేల రూకల నొసగి, రహస్యలేఖలను గ్రహించి, భార్యకొసగి యిరువురును కుముద్వతి వివాహమునకు పయనమయిరి.

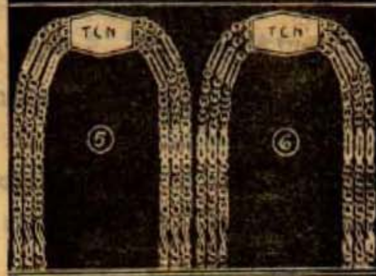
గ్యారంటి!　　2 సం॥ ల　　గ్యారంటి!!

టి. సి. ఎన్.
గోల్డెన్
మెటల్
చెయినులు

కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ అసలు బంగారు
నగల కేమాత్రం తీసిపోవు.

పెద్దసైజు 1 పేటది	1-కి రూ.	7	0	0
" 2 పేటలది	1-కి రూ.	14	0	0
" 3 పేటలది	1-కి రూ.	21	0	0
" 4 పేటలది	1-కి రూ.	28	0	0
బేబిసైజు (చిన్నది) 1 పేటది	1-కి రూ.	5	0	0
" " 2 పేటలది	1-కి రూ.	10	0	0
వి.పి. ఖర్చు 1 పేట మొదలు 4 పేటలవఱకు	1-కి రూ.	0	6	0

అక్కఱలేనిచో వారమురోజులలో త్రిప్పిపంపిన
అంగీకరింపబడును.

మా ఏజంట్లు:—పటేలుస్టోర్సు, మ్యునిసిపల్ హైస్కూలురోడ్డు, బెజవాడ.

మా చక్కని బొమ్మల కేట్లాగు ఉచితము.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కో.,
280, వాల్టాక్సు రోడ్డు, మదరాసు.

తెలుగుటాకీలు అభివృద్ధి పొందాలంటే?

హిందీలోను బెంగాలీలోను టాకీలు అద్భుతంగా అభివృద్ధిపొందుతూ వుండడం, వీని కేవిధానా తీసిపోని ఆంధ్రంలో మాత్రం అవి శైశవస్థితిలోనే వుండడం ఎవరికైనా ఆశ్చర్యం కలిగించకపోదు. అంటే దక్షిణదేశంలో నుతికెక్కిన చిత్రాల్ని మనవారూ తీశారు. తీస్తున్నారు. అయితేమాత్రం? ఇతర భాషల్లోలాగ అభివృద్ధికి రావాలంటే ఇంతమాత్రం చాలదు. అందుచేత క్రింది విషయాల్నికూడా ఆలోచిస్తే బాగుంటుందేమో.

నటీనటులు కేవలం డబ్బుకోసమే ప్రాకులాడుతూ, ఫిల్ములలో నటించడం అంతా రాగాలు ఈడ్చడంతోటే వుందనుకుంటే చాలదు. వారికి సినీమాలంటే యేమిటో, ఆ కళ ఎట్లా ఆరాధించాలో ఆ కళ తెలిసిన వారి ఆజ్ఞల ఏలా మన్నించాలో తెలిసి వుండాలి. వీనికి తోడుగా ప్రపంచ జ్ఞానం, విద్యకూడా అవసరం. అపుడే వారూ, కళాకూడా అభివృద్ధికి రావడానికి అవకాశాలుంటాయి.

డైరెక్టర్లు డబ్బు తక్కువ అవుతుందని దారినిపోయే యెవణ్ణో పట్టుకొనివచ్చి తర్ఫీతుచేసి పనికొస్తాడనుకుంటే వుపయోగంలేదు. అటుగాకుండా బాగా తెలుసు మాకని గర్వించే నటకావతంసులను చేరదీసి వారు తమయిష్టప్రకారం మెలగడానికి బదులుగా వారియిష్టప్రకారమే తాము నడుచుకొంటూవుంటేకూడ అభాసమే. ఫిల్ముతీసేవాళ్ళి, చూచేవాళ్ళి భయపెట్టేలాగు సింహగర్జనాలు చేస్తూ తైతెక్కలాడే వారివల్లగూడా ఇంతే వుపయోగం. ఒకవేళ ప్రేక్షకులు – రసౌచిత్యం ఎఱుగక – దీనికి సంతోషిస్తే సంతోషించవచ్చు. డబ్బుకూడా రావచ్చు. కాని ఫిల్ములలో మాత్రం అభివృద్ధికి దారివుండదు. డైరెక్టర్లు సరియైన నటీనటకబృందాన్నే యేర్పరుచుకోవాలి. ఫిల్ముపరిశ్రమనుగురించి చాలా అనుభవంకూడా సంపాదించివుండాలి. ఏక్టర్లవల్లనైతేయేమి, యితరమార్గాల వల్లనైతేయేమి వీరికి కష్టాలు రావచ్చు. కష్టాలొచ్చాయని తీసేఫిల్ములు పాడుగా తియ్యడానికంటే పూరకుండడమే ఉత్తమం.

ముప్పాతికామువ్వీసం తెలుగుఫిల్ములు – అన్నిఫిల్ములగతి అంతే – పాడుగావడానికి ప్రేక్షకుల అభిరుచులే కారణం. వారికి ప్రకృతికి ప్రతిరూపం అయిన చిత్రాలట్టే రుచించవు. ఎవరైనాసరే – సమయాసందర్భాలు విడిచి – పాడాలి. ఏ నటుడైనాసరే శివమెత్తినట్లు దుమకాలి; హుంకరించాలి; గర్జించాలి. లేకుంటే వారికి నచ్చదు. అందుచేత వీరికిష్టమువచ్చినట్లల్లా డైరెక్టర్లు, ఆభాసంగా చిత్రాల్ని తయారుచేస్తారు. లేకపోతే ఖర్చుపెట్టిన డబ్బంతా పాడుచేసుకొంటామేమో అని భయం.

ఫిల్ములు తీయడానికి ఎంతసేపూ పురాణకథలే రాణించవు. ఫిల్ములు జనుల అభిరుచులబట్టి వారి నానందింపజేసే వుద్దేశం

తోనే తయారుచేయబడుతవి అనుకొన్నా వాటిని ఫిల్ములమూలంగా బాగుపడ చేయ డానికూడా డైరెక్టర్లు శ్రద్ధతీసికోవాలి. ఎంత చాకచక్యంచూపినా, ఎంతప్రవీణత

శ్రీరంజని —— 'లవకుశ', 'కృష్ణలీల', 'శశిరేఖ', 'పతితులని' వీనియందు ప్రధాన పాత్రను ధరించి ప్రఖ్యాతిబడసినది. శ్రీ పుల్లయ్యగారి నిర్వాహనమున లవకుశయందు ప్రదర్శించిన నేర్పు ఈమె ఇతర చిత్రములందు జూపజాలక పోయినది.

ప్రదర్శించినా నిరంతరము కుప్పిగంతులువేసే హనుమంతరాయుని, చిత్రవిచిత్రాలుగా

వెన్నదొంగలించే గోపాలకృష్ణయ్యని, తత్కాలానికి ప్రేక్షకులు చూచి కిచకిచలతో ఆనందింతు రేమోగాని దానివల్ల వారేమీ నేర్చుకోరు; బాగుపడరు. అంతకంటె ముఖ్యమైన వుద్దేశాలు ఘటనలు వుండే విషయాల్ని ఫిల్ములుదీస్తే సంఘం బాగు

దాసరి కోటిరత్నం — 'సక్కుబాయి', 'అనసూయ', 'లంకాదహనం' అను చిత్రములందు నటించినది. సక్కుబాయి భూమికను చాలనేర్పుతో నిర్వహించినది.

పడుతుంది. ఇపుడు ముఖ్యంగా మనదేశానికి సంఘం అభివృద్ధిఅయ్యే - దేశాభ్యుదయానికి — ఫిల్ము లవసరం. వీనిలోనే జనాభిరుచులను, వారి కానందంగలిగే

విషయాలను, వారు నేర్చుకోవలసిన వాటిని కూడా అనుసంధానం చేయొచ్చు. ఇపుడిపుడే ఒక సాంఘిక చిత్రం బైలుదేరింది. ఇటువంటి సాంఘిక చిత్రాలు - చాలా బైలుదేరవలసి వున్నవి. భారతీయులకు రాజకీయ చిత్రాలు చాలా ఆకర్షణీయం అని కొంతమంది అంటారుగాని అవి పూర్తిగా సాధ్యమయ్యే అవకాశాలు మనకు లేవు ప్రభుత్వం ఒప్పుకోదుకాబట్టి. కాని యితర విధాల సంఘం బాగుపడే చిత్రాలు ప్రదర్శిస్తే సఫలం కలుగుతుంది.

ఈలా వ్రాయడంలో, ఆంధ్ర దేశంలో కళారాధకులుగాని, నిపుణులైన నటీనటకులుగాని, నిర్వాహనశక్తి అనుభవంగల డైరెక్టర్లుగాని లేరనే అభిప్రాయం లేదు. ప్రసిద్ధులు వున్నారు. వీరంతా యేకీభవిస్తే కళారాధనతోపాటు సంఘాభివృద్ధి కలుగుతుంది. ఇపుడు ఫిల్ములు తయారుచేస్తూ వుండేవారు తయారుచేయ సంకల్పం వున్నవారు కూడా యీ విషయాలు గమనిస్తారని అనుకుంటున్నా.

ఇంకోమాట. స్టుడియోల్లో నీతినియమాల గురించి వినబడేహృదయదారణ విషయాల్ని ఫిల్ము పరిశ్రమకు సంబంధించిన వారంతా చక్కచేస్తారని ఆశయం. లేకపోతే అది ఫిల్ము పరిశ్రమకే కాకుండా, సంఘానికీ తీరని కళంకం అవుతుంది.

(ఏ డ్రీమర్)

త్వరలో ప్రదర్శింపబడబోవు తెలుగుచిత్రములు

మోహినీ రుక్మాంగద మదరాసునందు నేషనల్ మూవీటోన్ కంపెని లిమిటెడ్ వారిచే తయారుచేయబడుచున్నది. రామతిలకం, గగ్గయ్య మొదలగు వారిందు నటించుచున్నారు. ఇది ప్రాచీనసంప్రదాయముల ననుసరించి తీయబడుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

వీర అభిమన్య

బొంబాయి సాగర మూవీటోన్ స్టుడియోలో తీయబడుచున్నది. పులిపాటి వెంకటేశ్వర్లు, నాగభూషణరావు, కమలాబాయి, యిందులో పాత్రల నిర్వహించుచున్నారు.

ప్రేమవిజయము

ఇండియన్ సినీటోన్ వారి సాంఘిక చిత్రము. ఇదియే తెలుగున మొదటి సాంఘిక చిత్రమన వచ్చును. ఇందు నటించిన పాత్రధారులందరు కొత్తవారైనను సుప్రసిద్ధు లనిపించుకొనదగినంత చక్కగ నటించినట్లు తెలియుచున్నది.

శశిరేఖాపరిణయము

స్వర్గీయులైన, సుప్రసిద్ధ డైరెక్టరు పి. వి దాసు గారిచే 'వేల్సుపిక్చర్సు'నందు ప్రారంభింపబడినది. త్వరలోనే విడుదలగానున్నది. దీనిలో రాజేశ్వరరావు, శ్రీరంజని మొదలగు పెక్కుమంది పేరొందిన నటకులు పాల్గొనుచున్నారు.

సతీతులసి

ఆంధ్రదేశములోని సుప్రసిద్ధ నటీనటకులందరిందు పాల్గొనుచున్నారు. కథ కవికోకిల రామిరెడ్డిగారిది. బి. ఎస్. రాజయ్యగారిందులోని సంగీతమున పాల్గొనుచున్నారు. దీనిని నెల్లూరు శ్రీరామాఫిలిమ్సువారు తయారుచేయుచున్నారు.

ఇంకను, గుంటూరు ఈస్టిండియాపిక్చర్సువారి రుక్మిణీకళ్యాణము, మోహినీరుక్మాంగదయును, స్టార్ కంబైన్సు లిమిటెడ్ వారి సారంగధరయును, దేవదత్తా ఫిలిమ్సువారి సతీసులోచనయు త్వరలో విడుదలయగునని తెలియుచున్నది.

మగని చెవిలో

"అనసూయ"

(రెండో పెళ్లినిగురించి)

"అరదమునెక్కి కేతనపటాంచల
చంచలమైన తాల్మితో
తురగజవంబు మున్గడవద్రోసి
కడంగెడు తత్తరంబుతో
తిరుగాడు బండికండ్లపగిదిన్
భ్రమియించుమనంబుతోడ..."

ఏమిటండీ ఆ పద్యము! కృష్ణుడు సత్యభామ యింటికి వెళ్లుచున్నప్పుడు అతని మనస్సును గురించి వర్ణించి చెప్పినదా! నిజంగా అటువంటి మనుష్యులూ, అటువంటి మనస్సులూ ఉంటాయా? ఆ కృష్ణుడికి యేమిపట్టిందండీ అంత భయపడి సత్యభామ యింటికి వెళ్లకపోతే! మిమ్మల్ని సలహా అడిగితే క్లబ్బుకువెళ్లిపొమ్మని చెప్పియుందురు గదా! కృష్ణునికి ఆపాటి బుద్ధి పుట్టలేదు. అందుచేత వెళ్లేడు, ఆ యిల్లాలిచేత శాపులు తిన్నాడు!

మన కృష్ణారావు నాటి కృష్ణునివంటివాడే!

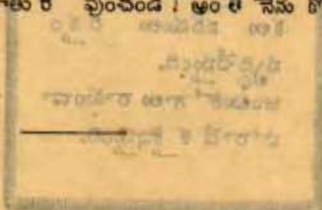
అవునో! ఎవరైనా కొంచెము భార్యయెడల ప్రేమగా ఉంటే వాడికి ఏమీ చేతకాదనీ, ఆడారి కాదనీ, వాడికి పెళ్లాంవద్ద భయమనీ, అంటారు! మీకు లేకపోవడం సరేకదా, ఒకరివద్దనున్న సుగుణం పైనా చూచి మెచ్చుకోలే రెందుచేత చెపుమా! పెళ్లాలు సావిత్రిలాగు ఉండాలి, సీతలాగు ఉండాలి అని మీరు చెప్పుచుండడం బాగుందీ! మేముమాత్రం మగవాళ్లు కృష్ణుని మోస్తరుగా రాముని మోస్తరుగా ఉండాలని కోరడం బాగులేదూ? అయినా మన దేశంలో ఆడవాళ్లని అన్యాయంగా అధఃపాతాళాని కణిచేసేరు; దాని ఫలితము ఇక కొద్దిరోజులలోనే రాకమానదు లెండి! ఇప్పటికే పాశ్చాత్య సంపర్కం నించి మీ అధికారపు కట్టడములు కాలడం ప్రారంభించేయి! పూర్తిగా దగ్ధమైపోయేంతవరకూ మీ రింకా మీ పాతస్వర్గంలోనే ఉన్నట్టు భావించుకుంటూ ఉండండి! మిమ్మల్ని యింట్లో కూర్చొబెట్టి పిల్లలను చూడండి అని చెప్పి మేము క్లబ్బులకు వెళ్లే రోజులు రాకపోవు లెండి! అప్పుడు తెలిపిస్తాము మీయొక్క కుటిలత్వమంతా! అప్పుడు మీ చేత తినిపిస్తాము మీరు మాకు పెట్టిన కష్టములయొక్క ఫలములన్నీ! తెల్లవారిలేచిన దగ్గరనుంచీ నానా చాకిరీచేసి పిల్లలతో నానా బాధలూపడి మీఅమ్మా మీఅప్పా తిట్టిన తిట్లన్నీ తిని యేదో కొంచెం పెందలాడే పనులు తెరపిచేసుకొని కూచుంటే, మీరు ఎక్కడో బాతాఖానీకివెళ్లి రాత్రి పదిగంటలవరకూ రాక కాలక్షేపము చేసివేయడమూ, నేను అలాగు పిట్టలాగు మీకోసము కనిపెట్టుకొని కూర్చొవడమూ, తరువాత పిల్లలు ఒక నిద్రతీసి మళ్లీ నా పీకలమీదికి సవారీ అయిపోవడమూ—ఇలాగు నేను ఇన్ని బాధలు పడుతూఉంటే మీకు చీమకుట్టినట్లేనా ఉందీ? చాకలిమూటలు మోయడానికి గాడిదెలాగు మేము ఇవన్నీ అనుభవించడానికే పుట్టేమని కాబోలు మీ తాత్పర్యము! చిన్నప్పుడు పెళ్లిలో మెడమీద పూజ పెడితే యేమిటో హాస్యాని కనుకొన్నాను గాని యింకా నిజముగా యెద్దుపూజలాగు ఉంటుందని అనుకోలేదు. జయపురం ఘాటీలమీద బరువు లాగు

కొనిపోయే రెద్దులలాగు మేము యీ సంసారాన్ని వ్యాపితీసి కళ్లడానికి దేవుడు మాకు రాసేడు కాబోలు! పోనీ, ఎంతబరువైనా మోయవచ్చును. ఎన్నిపాట్లైనా పడవచ్చును. 'నా' అన్నవాళ్లుంటేను! కాని అలాంటి వాళ్లేరీ? చూచి సంతోషించేవారు లేరే! చేసినపనీ, పడినకష్టమూ, అంతా అడివిగాచిన వెన్నెల అయిపోతూఉంటే, చింకిచేబులో ధనం పోసినట్లు కారిపోతూవుంటే, మరి ఏకారా, సంతోషమూ, ఉత్సాహమూ ఉంటాయి చెప్పండి! మీరైనా ఒక మాటు కొకమాటు కష్టసుఖాలు ముచ్చటిస్తూ ఉంటే, ఇంత మనోవ్యథ, ఇంత దుఃఖము నా కుండదుగదా! కాని అందుకు మీకు ఆసక్తిలేదు. తీరుబాటులేదు. క్లబ్బుకు ధారపోసే అయిదు గంటలలో రెండు గంటలు తగ్గిస్తే ఏం తుపానులు పెట్టేస్తాయా, రైళ్లు కొట్టేస్తాయా, భూకంపాలు పుట్టిపోతాయా! లేక మీ స్నేహితులకు మతులుపోతాయా, మీకు వెఱ్ఱెత్తిపోతుందా? ఆ రెండుగంటలసేపూ యింట్లో కూర్చొని పిల్లలిని చూస్తూ నాకు చేయూతగాఉంటే నాప్రాణం ఎంత సంతోషిస్తుంది! అలాంటిబుద్ధి మీకు పుట్టితే! నావంటి మంచివాళ్లు ఉన్నంతకాలం ఇలాగు కళ్లు కానకతిరుగుతారు, తరువాత మీపాట్లు కుక్కలుపడవు! నావిలువ మీకు యిప్పుడు తెలియదు! ఎలాగూ నాకు మూడు నాలుగేళ్లలో మార్కం ఉందని జ్యోతిష్కుడు చెప్పేడుట గదూ! అప్పుడు మీరు తిరిగీ పెళ్లాడాలి—మీకు నాయొక్క మంచి చెడ్డలు అప్పుడు బోధపడాలి! మరి పెళ్లాం వస్తేనేగాని తొలిపెళ్లాం గుణాలు బోధపడవు. దాని ధాటికు ఆగలేక క్లబ్బు రెటువంటిదో నెలకు ఒక మారైనా చూడక, నిత్యమూ పిల్లల రేడుపులు చెవులో ఓంకారశబ్దములాగు వినబడుతూఉంటే, మీరు ఆ రెండోపెళ్లాంవద్ద భయభక్తులుగల్గి భృత్యులగా సంచరిస్తూ ఉన్నప్పుడు నాకు చూడాలని మహా కోరికగా ఉంది! వీలైతే దెయ్యమునైనాఅయి ఈ యింటిలో ప్రవేశించి చూడకపోను లెండి! అప్పుడు ఒకప్పుడు కాకపోతే ఒకప్పుడైనా "పోయిన ఆవనూయ మంచిది; దానిని నిష్కారణం బాధపెట్టేను; ఇప్పుడు ఈ జాంబవతివచ్చి నా ప్రాణాలు పుచ్చుకుంటూ ఉన్నది; క్లబ్బుకా వాచిపోయినాను, వంటపొగంతా నా కళ్లలోనూ ముక్కులోనే ఉంటూ ఉన్నది; తోటి స్త్రీలందరూ వారి యిష్టంవచ్చినట్లు కథలల్లి వాగురించి పోస్తూఉన్నారు! ఏమైనా దీన్ని ఎదిరించి అన్నానంటే నిజమైన జాంబవతిలాగే బరికేసి రవ్వపెట్టి నా పరువంతా బయటపెట్టేస్తుందేమో అని భయము వేస్తూఉంది!" అని ప్రతి నిమిషమూ మీరు గింజుకుంటూఉంటే, మీ జాంబవతి మీపైని ముఖము చిట్లిస్తూఉంటే చూచి, "ఏమండీ! నేను అన్నది నిజమైందా?" అని అడగాలని ఉంది.

అందుచేత ఏదో నేను బ్రతికిఉంటే యీ రెన్నాళ్లూ నన్ను సుఖపెట్టండి, మీరు సుఖపడండి! 'నా' అన్నవాళ్లు లేక తహతహ లాడిపోవుచున్నాను! మీ దర్శనము హైదరాబాదు నవాబుగారి దర్శనములాగు అపురూపమైపోయి, మీ అమ్మగారూ మీ అప్పగారూ నన్ను మాలదాన్ని చూసినట్లు చూస్తూ ఉండి కాల్చుకొని తింటూఉంటే, ఎందుకండీ యీ పాడుబ్రతుకు! మీ పిల్లలిని మీరే పెంచుకొందురు గాని, లేకపోతే మీ రెండోపెళ్లామూ మీ అమ్మా అప్పా పెంచుతారు! నా కెందుకు ఈ చిత్తశోభ? ఈ మూడు నాలుగేళ్లూ ఎలాగో కళ్లు మూసుకుంటే నాకు మార్కము రానేవస్తుంది, మీ కోరిక తీరనే తీరుతుంది! నాబాధ అంతమవనే అవుతుంది!........

నా మార్కంఅంటే ఎందుకండీ అంత సంతోషం మీకు? ముఖం వికసించిపోయింది తామరపద్మంలాగు! సంబరం దాచుకోలేకుండా ఉన్నారు! అలాగే కానివ్వండి! యీ సంతోషమంతా రెండోపెళ్లాము వచ్చిన తరువాత చూద్దాము! నాన్నకు పెళ్లి అవుతుందని సంబడేగాని సవతితల్లి వస్తుందని జ్ఞానములేనట్లు

జాంబవతిమాట మరచిపోకండి! జాంబవతి మీ యింటిలో కాలు పెట్టిన తరువాత మీయింటివద్ద లోపలా పైనాకూడా అలికిడిగానే ఉంటుంది లెండి! యింటి లోపల ఆమే మీపైని రణగుణధ్వనిచేస్తుంది! అప్పుడు ఎన్ని చిత్రాలు,ఎన్ని తమాషాలైనా జరుగుతూ ఉంటాయి లెండి! రెండో పెళ్లి అనుభవం ముందున్నది లెండి! రెండూ పెళ్లిచేసుకోరూ?ఎరిగీ మరి-చీ మరిపెళ్లాడరూ? దానికేమి! ఈ కబుర్లు అందరూ మామూలుగాచెప్పేవే! ఎదురుగుండా మనిషంత మనిషి పెళ్లాం దెయ్యంలాగు నిలబడితే నేను తిరిగీ పెళ్లిచేసుకుంటానని అనడానికి ఏమగడైనా జంకుతాడు. కేవలం భయమని కాదు గాని ముఖం మెప్పక! నేను గతించిన పదమూడో రోజున మీరు పెళ్లి పీటలు చేసుకొని పల్లకీ రెక్కక పోరు! పెళ్లాడకపోతే శక్తిలోపం అనుకుంటారేమో నని బెంగ! నా మొదటిపెళ్లాం వోట్లువేయించుకుం దనో లేకపోతే మాఅమ్మ నూతిలోపడతానంటూ ఉన్నదనో, పిల్లలకు సంరక్షణలేదనో, ఏదో ఒక నెపం సంకల్పించుకొని పెద్దబ్బాయి చేయూతపుచ్చుకొని ఎలాగో బాజాలతో పల్లకీ రెక్కిపోతారు! చూపుకి వద్దాపొమ్మంటూ ఉన్నారు! పేరుకి స్త్రీలకు! మరేమిటి కావాలి! ఇక లోపలసంగతా? అది పెళ్లికూతురే తరువాత తెలుసుకొని తగినప్లాను వేసుకుంటుంది! ఆ తరువాత మీ ప్రాయశ్చిత్తం మీకు అవుతుంది! అప్పుడు నేను జ్ఞాపకం రాకపోనులెండి! ఆతరువాత సంగతి నాకెందుకు. నేను బ్రతిమాలుకొన్నట్లు నాకు దేవుడిచ్చిన యీ మూడు నాలుగేళ్లూ మాత్రము వృధాపోనివ్వకండి! స్త్రీ దరుపని పాపానికితోడు పెళ్లాం ఉసురుపోసుకొన్న పాపంకూడా మెడగట్టుకోకండి! ఏదో ముఖం మెప్పకైనా, పెదవులకు బెల్లం రాసుకొని అయినా, నాతో పూర్వమువలె—అనగా—మీరు చదువుకొంటూఉన్న రోజులలోవలె అభిమానముగా రెండు తీపిమాటలు మాట్లాడండి! క్లబ్బు రెండుగంటలు తగ్గించండి! ఇది ఇల్లూ, ఇది పెళ్లామూ అని ఒంటిమీద కొంచెం చైతన్యం ఉంచుకోండి! దానివల్ల మీభాగ్య మేమీ తరిగిపోదు! మీ గౌరవాని కేమీ లోపమురాదు! మీకు పరివారిలో తలవంపులు రావు! నన్ను చులకనచేసి శోధపెట్టినంతమాత్రముచేత మీకు రావుబహద్దరు, దివానుబహద్దరు, కితాబులు వచ్చి పడిపోవు, మీరు పెద్ద చక్రవర్తులైపోరు! కాబట్టి అగ్నిసాక్షిగా పెళ్లాడిన మోహమూ, ఇన్నాళ్లూ కలసిమెలసిఉన్న స్నేహమూ, ఇవి తలచియైనా నాయందు కొంచెం గౌరవ ముంచండి! అంతే నేను కోరేది!

ఒక పత్రికావిలేఖరి, "ఫలానా ఘరానామనిషి ప్రియభర్తను, కూర్మిసంతానాన్ని, దగ్గరిచుట్టాల్ను విడచిపెట్టి ఫలానాదినం స్వర్గస్థురాలైందని వ్రాయుటకు చాలా చింతిస్తున్నాము"

ఈవిలేఖరిగారు చింతించేది దేనికో!

కాడ్లివరాయిల్లో వుండే బలమునిచ్చే సహజగుణం స్కాట్సు ఎమల్షన్లో 3 రెట్లు అధికంగావుంది

జబ్బువల్ల నీశరీరంలోవుండే బలమూ సత్తువా నశించిపోయినపుడు, తిరిగీ బలంచేకూర్చేందుకు డాక్టర్లు, ఎ. డి. జీవధాతువులతో మంచిశక్తినిచ్చే కాడ్ లివరాయిల్లాంటి వుత్తమమైన బలవర్ధకంకంటె, వేరే ఏమీ చూపింపలేరు.

కాని కాడ్ లివరాయిల్ వున్నదున్నట్లే, బలహీనంగా వుండేస్థితిలో చక్కగా జీర్ణించుకోవడం కష్టం. చాలామంది యీస్థితిలో సేవింపజేలేరు. అందుచేతనే స్కాట్సు ఎమల్షను ముఖ్యముగా ఉపయోగమైంది. ప్రత్యేక పద్ధతితో తయారుచేయబడింది కాబట్టి, స్కాట్సు ఎమల్షను కాడ్ లివరాయిల్లోవుండే శక్తినంతా కలిగివుంటుంది; రుచికరంగా వుంటుంది. ప్రతివారూ జీర్ణించుకోవచ్చు. ఇదేకాకుండా, లైమ్, సోడాలందుండే బలమిచ్చే, హైపోఫాస్ఫైట్సు వున్నందువల్ల సాధారణ కాడ్ లివరాయిల్ కంటె మూడురెట్లధికంగా గుణం ఇస్తుందని కనిపెట్టబడింది.

అడ్డుకోనే శక్తికూడా వృద్ధిజేస్తుంది.

స్కాట్సు ఎమల్షన్ జబ్బుపడ్డపుడు పోయినబలం, ఆరోగ్యం చేకూర్చేదే కాకుండా బలహీనం గల్గినపుడూ చుట్టుప్రక్కల్లో రోగాలు వున్నపుడూ పుచ్చుకోవడానికి ఉపయోగపడుతుంది. రోగాలని రానివ్వ
ా పోరాడేశక్తి అమితంగా శరీరానికి కలగజేస్తుంది. రక్తం వృద్ధిచేయడానికి, నరములకు బలం చేకూర్చడానికి, అన్ని
లా శరీరానికి శక్తి కలిగించడానికి, స్కాట్సుఎమల్షన్ డాక్టర్లచే అరవైయేళ్లుగా సిఫార్సు చేయబడుతూవుంది.

SCOTT'S Emulsion

ట్సుఎమల్షను మండీవర్తకులు: శుద్ధమైన కాడ్ లివరాయిల్ నుండీ
ఇంపీరియల్ కెమికలు ఇండస్ట్రీసు (ఇండియా) లిమిటెడ్.
కలకత్తా, బొంబాయి, మదరాసు, లాహోరు, రంగూను, కొలంబో, కాన్పూరు, పాట్నా
అహమ్మదాబాదు, కొచ్చిను, క్యాలికట్టు, విశాఖపట్టణము, కరాచి, అమృతసరము.

పుష్ప చయము

జపానులో పరిచారికలు

ఇంటిలో దాసి అంటే అది మనకంటె తక్కువది. ఎటువంటి నీచమైనపనులైన చేయించవచ్చును, యిష్టమువచ్చినట్లు అధికారము చెలాయించవచ్చును; అది సాధారణముగా ప్రతిగృహిణియు గృహస్థుడు తలచుట మనలో అలవాటే. ప్రతియితర దేశములలోకూడ పరిచారికలున్నారు. వారి యాదరణ వేరు వేరుగా నుండును. వీరి యాదరణవిషయమై జపానువారినుండి నేర్చుకొనవలసిన దెంతేనియు గలదు.

జపానులో పరిచారిక, పాశ్చాత్య గృహములలో బీదరాలైన బంధువువలె నుండును. అక్కడామె జీతముపై పనిచేయుదాసిగాక పని నేర్చుకొనునదిగానుండును. అందుచేతనే ఆమెకిచ్చు జీతము చాలతక్కువ. బాలికలు పాఠశాలలను వీడినవెంటనే, అనగా పదునారేండ్లప్రాయమున, వివాహమాడుటకు ముందు గృహకృత్య నిర్వాహణమును గురించి తెలుసుకొనదలంచి పరిచారికవృత్తి యవలంబింతురు.

పరిచారికను యిల్లాలు గర్వముతో చూడక ఆమెపని నేర్చుకొనుచున్న బాలికయను యభిప్రాయములతో నుండును. సంవత్సరమునకు రెండుమార్లు లోకవారమువరకున ఆమెకు తన కుటుంబము జూచుటకు శెలవుకూడ యివ్వబడును. ఆ సమయములో ఆమెకు దుస్తులు బహుమతిగా నివ్వబడును. వీని విలువ ఆమె పనిచేయు వానిస్థితిని బట్టియుండును. ఇంట బనిజేయుచున్నంత కాలము యజమానురాలే ఆమె రక్షణమువహించి శ్రద్ధగా కాపాడును. యజమానురాలెంతో దయ, అక్కర, నమ్మకము జూపునో అంతకంటె ఎక్కువగనే పరిచారికకూడ ఆకుటుంబముపైడ శ్రద్ధగలిగియుండును. గృహనిర్వాహణమునందు వారు చాల విశ్వాసనీయులు. జపానునందు పరిచారిక లెప్పుడును దొంగిలింపరు.

దినమంతయు నామెకు విశేషముగా విసువు గలిగించు పనియుండదు. పెందలకడలేచి యింటిని శుభ్రపరచును వంటను సిద్ధముచేయును. ఆహారము ముగిసినతరువాత పాత్రల శుద్ధిచేయును. తదనంతరము యజమాని బూట్సులతుడిచి, పిల్లలనుబడికి పిలుచుకొనిపోవును. యజమానురాలి వెంబడి వస్తువులకొనుటకు బజారువెళ్లును. మధ్యాహ్నము సాధారణముగా నామె గుడ్డలుకుట్టును. సాయంత్రము మరలవంట-తరువాత పాత్రలు శుభ్రపరచడము, పడకలు వేయడములో నామె పనులు ముగియును. కాని సాయంత్రమామె విచ్చలవిడిగ తిరుగుటకు వీలులేదు. దినమంతయు నామెకీ పనులన్నియునున్నను సరియగు నాదరణముండుటవలన నామెకేమియు కష్టముగ గనిపించదు.

వారు యజమానుల గృహముల వీడునప్పుడు పరిచారికలవలెగాక ధనవంతురాండ్రగు కన్యలవలె విలువగలదుస్తులధరించి వెడలుదురు. దీనివలన వారికెంత యాదరణయుండునో తెలియుగలదు. వీనినిజూచి మన సోదరీమణులుగూడ తమయింట పనిచేయు పరిచారికలను తోబుట్టువులవలె యాదరించుచు, వారి వభివృద్ధి జెచ్చుటయేగాక యాత్మోన్నతినందుదురని తలంచుచున్నాము.

పాశ్చాత్యుల మూఢనమ్మకములు

ఇటీవల నొకడు శకునముగాలేదని తానుతప్పక వెళ్లవలసినకోర్టుపనికి వెళ్లలేదట. అతనికారోజు రూ. 2-13-0 జుల్మానావిధించబడినది. వాడు కోర్టునకు రానికారణము తెలిసికొని జుల్మానావిధించిన జడ్జిగారుకూడ వాని నమ్మకములతో ఏకీభవించెనట. ఎందుకన ఆ జడ్జిగారుకూడ యింటినుండి బైలుదేరి తిరిగి యేకారణముచేతనైనా వెనుదిరిగితే కొంతసేపు కూర్చునకుండా ప్రయాణముసాగించరట!

గుఱ్ఱపులాడము అదృష్టము గలిగించునని పాశ్చాత్యులకు చాలమందికి నమ్మకము. అందుచేత వారొక లాడమును ద్వారమునకు వ్రేలాడగట్టెదరట. అందరికివలెనే తనకు అదృష్టము గలుగవలయునని యొకడొకలాడము ద్వారమునకు వ్రేలాడగట్టెను. అమరుదినమాతడు ద్వారమును దాటుచుండగా లాడము తెగి వానితలపైబడి పెద్ద గాయము గల్గించెనట! అదృష్టమీవిధముగ తనతలపైబడునని పాపమాతడు తలంపలేదు కాబోలు!

శరీరమం దమితమైన విద్యుచ్ఛక్తిగల మనిషి

కౌంటుభవాన్ బెరెకాయి 63 సంవత్సరముల వృద్ధుడైనప్పటికిని నలువదియేండ్ల వానివలెనుండును. తనయందున్న యద్భుతశక్తినిగురించి యిటీవలనే తెలిసికొన్నాడు. "ఒక సంవత్సరముక్రిందనే నాశరీరములో అమితమైన విద్యుచ్ఛక్తిగలదని తెలిసికొంటిని. నేనొక గుడ్డను పైకెత్తుకొన్నపు డందుండి బుస్సను శబ్దము మిణుగురులు గలుగుట సంభవించెను. నా మిత్రుల కిది తెలిసినది. ఒక డాక్టరు సలహాపై సుప్రసిద్ధ డాక్టర్లకీ సంగతి తెలిపితిని. వారు నన్ను పరీక్షించి యిట్టివిషయ మింతకుమున్ను కనివిని యెఱుగమనిరి. తరువాత వారు నాలోనున్న విద్యుచ్ఛక్తి కొన్నివందలవోల్టు శక్తి గలిగియుండునని చెప్పిరి. వారు విద్యుచ్ఛక్తి పరిమితిని కొలుచు యంత్రముల దెచ్చిరిగాని అవి పనిచేయలేదు. సాయంత్రమగునప్పటికి నాయందుగల శక్తి బలహీనమగును. కాని రాత్రియంతయు యథాప్రకారముగనేయుండును. రాత్రి పడకమీద పండుకొన్నపుడు నా శరీరమిచ్చు వెలుతురునందే నేను చదువుకొనగలను. బల్బులనుగూడ చేతితాకి వెలిగింపగలను" అని యాతడు వచించుచున్నాడు.

"...నాథుల్ నేరముల్ సేయ, పేరలుకం జెందిన కాంత లుచితవ్యాపారముల్ నేర్తురే?"

భర్తప్రవర్తన బాగులేదని తనకు విడాకు లిప్పింపమనికోరుచు మిసర్స్ ఐవ్స్ అను నామె కోర్టులో దావాచేయగా, భార్యప్రవర్తన సరిగాలేదని భర్తకూడ దావాచేసెను. కేసు విచారణ సందర్భమున ఈ క్రిందివిషయములు బైటబడినవి.

ఐవ్స్ వివాహమాడినతరువాత నాల్గుసంవత్సరములకాలము భార్యాభర్తలమధ్య యెట్టికలతలులేకుండ సంతోషముగ సంసారము చేయుచుండిరి. అప్పుడామె భర్తకు ఎలెయినీ కాలింగ్ అను కన్యతో పరిచయమయ్యెను. వారిరువు రెప్పుడు నాట్యములకు పోవుచుండుట గని ఐవ్స్ భర్తను మందలించెను. కాని భర్తగాని ఆ కన్యగాని ఆమెమాటల సరకుచేయలేదు. ఇట్లుండ భర్త ఒకదినము కాలింగుకు 50 షిల్లింగుల విలువగల గ్లౌవ్స్ (చేతులకు తొడుగుకొనునవి) యిచ్చినట్లామెకు తెలియవచ్చెను. అప్పుడామె కాలింగును కలసికొని గ్లౌవ్స్ తిరిగి తీసికొని యికపై తన భర్తతో కలసి తిరుగుట చూచెనేని దండింతునని తీవ్రముగ మందలించి వచ్చెను.

త్వరలోనే ఆకన్య తన భర్తతో తిరుగుచుండుట ఐవ్స్ కనిపెట్టి, ఆమెను వీధిలో కలసికొని పక్కా గొలుసుతో దేహశుద్ధిగావించి, అచటనుండి భర్త పనిచేయుచున్న ఆఫీసునకువెళ్లి అచట నిలువచేయబడిన యొక కుండడుభాయిను భర్త తలపై గ్రుమ్మరించెను. ఇంత జరిగియు ఈ సమాచారము ఆ కన్యగాని భర్తగాని ఎవరికి తెలియనీయలేదు. ఈ వృత్తాంతమంతయు విని ఐవ్స్ ప్రవర్తన ననుమానించుటకు మార్గములు లేవనియు, ఆమె భర్త ప్రవర్తన చెడినట్లు తా నెంచుచున్నాననియు చెప్పుచు న్యాయాధిపతి ఐవ్సకు విడాకుల నిప్పించెను.

శాపాలికి శక్తివుందా?

మధ్య ఆఫ్రికాలో నొక నీగ్రో మాంత్రికుడు చెట్టువిరిగి మీదబడి మరణించెను. వాడు మరణావస్థలో నున్నపు డాతడుపయోగించుచున్న కడియములపై కన్నువేసిన యొక శ్వేతజాతీయుని గని ఏమో గొణుగుకొనుచు చనిపోయెను. తరువాత పాశ్చాత్యుడు మాంత్రికుని కడియముల తన స్వాధీనమొనరించుకొనెను. ఆత డొక గనులవ్యాపారి. కొలదికాలమునకే అతని గనులందు పనిచేయువారి కొక వాతరోగము సంభవించి వ్యాపారము చెడిపోయెను. ఆత డంతట వివాహమాడదలంచి స్వదేశమునకు బయలుదేరెను. అచ టతని కపారమైన ధననష్టము, నూతనముగా పెండ్లియాడిన యామె కారుమాసములు చిత్రములగు పెక్కురోగములు గల్గెను. తరువాత అతనికే జబ్బువచ్చెను. తేరుకొన్న కొంతకాలమున కాతడు కడియములదీసి వాని విషయ మొక మిత్రునితో చెప్పెను. ఆదినమే మోటారుకారుచే త్రొక్కబడి కాలియెముక విరుగకొట్టుకొనెను. ఇది గత జూలైలో జరిగినది. మిగిలియున్న ధనముకూడ నేరొకరీతిగా నష్టమువచ్చెను. ఆతని కుమారు డొకదినము ఆ కడియముల తాకిన కొంతసేపటికే మోటరుక్రిందబడి తీవ్రగాయములకు లోనయ్యెను. ఆ కడియము లతనివద్ద నిప్పటికిని గలవు. అతని కింకేమి గానున్నదో ?

మూడేండ్లక్రింద టొక పురాతనవస్తువుల సేకరించు వ్యాపారముగల నొక సుప్రసిద్ధురాలు ఈజిప్టునుండి మృతిజెందిన యొకమనిషి చేతిని సంపాదింపగలిగెను. శాస్త్రజ్ఞు లది 7000 ఏండ్లక్రిందటిదనియు, ఈజిప్టును పరిపాలించిన యొక రాకుమారి హస్తమనియు చెప్పిరి. దీనిని సేకరించిన యామె భర్త అట్టివస్తువుల నింట నుంచుకొనగూడదని మొరలిడినను ఆమె వినదయ్యెను. అంతటాతన కపాయకరమగు నొక రోగమువచ్చి దానినుండి తీరుకొనజాలక నాతడు గడచిన ఆగస్టుమాసమున గతించెను. అంతటా యిల్లా లా చేతిని పురాతన ఈజిప్టుపద్ధతుల ననుసరించి దహనముచేసెనట !

ఇంగ్లండులో నిట్టిశాప మొకటిగలదు. నూరేండ్లక్రిందట ప్రకృతము లార్డ్సు ఆఫ్ వాటర్ ఫోర్డ్ (Lords of Waterford) అనువారి వంశీయు లొకడు స్వారిచేయుచు నొకబాలుని క్రింద బడగొట్టెను. కాని యాతడు న్యాయస్థానమున నిర్దోషియని విడుదలపొందెను. ఆసమయమున ఆబాలుని తల్లి వితంతువు. అతనికి "మీ వంశములో నొకరైనను సహజమగు మృతి బొందకుందురుగాక" యని శపించెనట. కొన్నివారములకే నాతడు స్వారిలో గుఱ్ఱముమీదనుండి క్రిందబడి మరణించెను. తరువాత వచ్చిన వాటర్ ఫోర్డులార్డ్సులో నొకరు నీటమునిగి మరణించిరి; ఇంకొకరు గుఱ్ఱముమీదనుండి క్రిందపడి కుంటివాడగుదువను భయముతో ఆత్మహత్య జేసికొనెను; ఇంకొకరు త్రొక్కుడుచే మరణించిరి.

తమప్రభావము జూపిన శాపములలో నివి కొన్నిమాత్రము. శాస్త్రజ్ఞులు వీని కేమందురో ? ఇది వట్టి కాకతాళీన్యాయమా ?

గ్రంథ పరిచయము

కావ్యావళి

శ్రీమతి సోమరాజు ఇందుమతీదేవిగారు రచించిరి. ఇందు పతిభక్తి, శ్రీరంగనాథస్తుతి, వేణుగోపాల శతకము అను మూడు భాగములు గలవు. ఈ మూటియందును వీరి భావములు పవిత్రములై, మనోజ్ఞములై యున్నవి. శైలి మధురమైనది. ఈమె రచన మొత్తముపై పూర్వకవయిత్రుల దలపించుచున్నది. ఈ కవయిత్రి యిట్టి సద్రచనలు ఆంధ్రమునం దింకను రచియించి వన్నె దెత్తురని నమ్ముచున్నాము. ఇది యువకవి సమితి ద్వితీయ ప్రచురము. చక్కని అచ్చు; నాలుగణాల తపాలబిళ్లల పంపిన యువకవి సమితి, కలవపాముల, కృష్ణాజిల్లానుండి బడయగలరు.

యువతీ ఆరోగ్యవిధులు

శ్రీమతి టి. వరలక్ష్మమ్మగారు రచించిరి. ఇందు స్త్రీలకుపయుక్తములైన పెక్కు విషయములు గలవు. పరిశుభ్రత, ప్రథమచికిత్స, గృహసేవావిధానము, గర్భధారణకాలమున గమనింపవలసిన విధులు, ప్రసవదశ, అంటురోగములు, వానియెడ దీసికొనవలసిన శ్రద్ధ, రోగకాలములందు పథ్యపానాదులు మొదలగు విషయములను స్త్రీలకు సులభముగా నర్థమగురీతి వ్రాయబడినవి. ప్రతి గృహిణియు నీ విషయములను దెలిసికొనవలసిన యావశ్యకత మెండుగగలదు. ఆంధ్రభాషయం దిట్టి విషయము లపురూపములు. ఆ కొరతను పోగొట్టి స్త్రీలోకమున కత్యంతోపయోగముగ రచించిన టి. వరలక్ష్మమ్మగారు శ్లాఘనీయులు. ఈ పుస్తకము వెల ఒక రూపాయి. గ్రంథకర్త్రిగారివద్ద 1223, రామకోట, హైదరాబాదు (దక్కన్) దొరుకును.

వివాహతత్త్వము

శ్రీయుత బంకుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రిగారు రచించిరి. వివాహవయోనిర్ణయమును శాసించు శారదాబిల్లు అములునకు వచ్చినప్పటినుండి సనాతనధర్మపరుల కది సహింపగూడనిదైనది. కాని వివాహవయోనిర్ణయమున కే శాస్త్రములు ప్రమాణములని వా రుదహరింతురో వానియందే శారదాబిల్లునందుంచు వయస్సే — కొంచె మించుగ — తక్కదని వ్రాయబడియున్నదని వారికి తెలియకపోదు. కావున వివాహధర్మమును సువ్యక్తముచేయుట పండితుల ధర్మమైయున్నది. "శ్రీ మల్లయ్యశాస్త్రిగారు వారి గ్రంథమునందు వివాహతత్త్వమును శాస్త్రప్రమాణములతోను, లౌకిక పారమార్థికదృష్టితోను, హేతువాదముతోను చేసిన వితర్కనము సనాతనులకును, సంస్కారులకును పఠన పరిశీలనార్హముగనున్నది" అని ఈ గ్రంథమునకు పరిచయవాక్యములలో శ్రీ కా. నాగేశ్వరరావుగారు రచియించినది నిజమైయున్నది. ఈ గ్రంథమును పెక్కు శాస్త్రముల పరిశోధించి, పెక్కు ఉదాహరణములతో శాస్త్రిగారు రచించిరి. ఇది ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమువారిచే ప్రచురితము.

దేశీయ పరిశ్రమము

పారిశ్రామిక ద్వితీయ కుసుమముగా వెలువడినది. శ్రీ పెండెం వెంకట్రాములుగారు రచించిరి. ప్రకృతము భారతదేశ భాగ్యోదయము దేశీయపరిశ్రమలపై నాధారపడియున్న పూర్వము మన దేశమం దన్ని పరిశ్రమ లుండియున్నను కాలప్రవాహమున బడి లీనమైనవి. ఈ గ్రంథమున పూర్వకాలమున మన దేశమందలి పరిశ్రమలన్నియు నిదర్శనపూర్వకముగా చేర్కొనబడినవి. ఇపుడు ముఖ్యమైన పరిశ్రమలున్న స్థలములు వాని ప్రాముఖ్యతగూడ వివరింపబడినది.

ఇటువంటి సంగతులు తెలిసికొనుటవలన లాభముగల దని తలంతుము. వెల రు. 1-4-0. గ్రంథకర్తగారి వద్ద, పేరాల, చీరాలపోస్టు, దొరుకును.

తొట్టి వైద్యము ఈ గ్రంథ మిదివఱకే ఆంధ్రుల కరకమలము లలంకరించియున్నది. ఇపుడు గ్రంథకర్తగారైన డాక్టరు పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు ద్వితీయ ముద్రణమునందలి పెక్కు విషయముల విపులము జేసియు, పెక్కు పటములను వాని వివరములను జేర్చియు మూడవ ముద్రణమునకు దెచ్చిరి. కూనేమహాశయుడు సుప్రసిద్ధుడైన జర్మని వైద్యుడు. అతడు జలచికిత్సలచేతనే సర్వరోగములను తప్పక నివారణచేయు మార్గములను కనుగొని ప్రపంచమునకు మహోపకార మొనరించెను. వీరీ చికిత్సలపై పెక్కు గ్రంథముల రచించిరి. అవి ప్రపంచమందలి ముఖ్యమైన భాష లన్నింటిలోనికి అనువదింపబడినవి.

సులభములై, ప్రకృతిసిద్ధములై సర్వరోగములను సందేహము లేకుండ నివారించు నీ కూనేమహాశయుని పద్ధతుల నాంధ్రుల యందు చాటులోనికి దెచ్చుటకు మిగుల పాటుబడి యీ గ్రంథమును వెలువరించిన గ్రంథకర్తకు ఆంధ్రలోకము కృతజ్ఞత జూపదగి యున్నది. ఈ గ్రంథము 370 పేజీలు గల్గి, పెక్కు పటములతో నొప్పుచున్నది. క్యాలికో బైండు. వెల రు. 3. బెజవాడ ప్రకృతి కార్యాలయమున దొరుకును.

గోప్రభావము తెనాలి వాస్తవ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ మహోపాధ్యాయ చెరిగొండ నాగలింగ శాస్త్రి గారిచే రచింపబడినది. ఏలూరు గోసంరక్షణ సమితి త్రైవార్షిక కార్యబహుమానములలో ప్రథమగణ్యముగా రు. 116 బడసినది. ఇందు గోవు ప్రభావము పద్యములందు వ్రాయబడినది. గోరక్షణ సమితివారి యాశయములు శ్లాఘనీయములు.

గోవు ఇయ్యది పైసమితి త్రైవార్షిక కావ్య బహుమానములలో ద్వితీయగణ్యము. బొడ్డు బాపిరాజుగారు దీనిని రచించిరి. ఇదికూడ గోప్రభావమును దెలుపు పద్యగ్రంథము.

రామమోహన విజయము ద్రోణము రాజ రామమూర్తిగారిచే పద్య గద్య గేయములందు రచింపబడి శ్రీ కోకా వెంకటసుబ్బారావుగారి కంకిత మివ్వబడినది. సంఘమునందు చెలరేగుచున్న దురాచారప్రవాహము నాపి బ్రహ్మమత ప్రతిష్ఠ చేసిన యద్వితీయ మేధావంతుడగు రాజా రామమోహనుని చరిత్ర యందు రమ్యముగ వర్ణింపబడినది. వెల 0-6-0. పిఠాపురమున సాధనకుటీరమున దొరుకును.

మహాత్ముని ఆంధ్రదేశ సంచారము ఇందు ఆంధ్రదేశమందలి మహాత్ముని ఖద్దరు యాత్ర, సత్యాగ్రహ యాత్ర, హరిజన యాత్రలందలి వివిధ ప్రదేశములందు జరిగిన ఉపన్యాసాది వివరములు వరుసగా నివ్వబడినవి. మహాత్ముల సందేశములు, వారి anecdotes, హృదయాహ్లాదముగ నున్నవి. ఆంధ్రులెల్లరు దీనిని పఠించిన మహాత్ముని హృదయమును మరువకుందురు. గ్రంథారంభమున మహాత్ముని జీవితచరిత్ర క్లుప్తముగ వ్రాయబడినది. ఇది యాంధ్రగ్రంథమాలచే ప్రకటితము. హరిజన సేవాసంఘము, ఆంధ్రాబ్రాంచ్, ఏలూరునందుకూడ ప్రతులు దొరుకును.

తాతా చరిత్రము ఆంధ్ర పాఠకలోకమునకు నూతనవిషయముల దెలుపుచు జగత్కథలాది గ్రంథముల రచించినవారిలో నొకరు శ్రీ కొమండూరు శఠకోపాచార్యులు రచించిరి. ఆంధ్ర

మున ఆర్థికపారిశ్రామిక సమస్యల పరిష్కరించి వ్యాపారమును పెంపొందించువారి చరిత్రలుకూడ ఆవశ్యకములే. పార్శీ కులమున జనియించి, వ్యాపార రహస్యములు తెలిసి, విదేశపద్ధతుల నవలంబించి, కోట్లకొలది ధనము గడించి, భారతదేశమున పెక్కు పరిశ్రమల నెలకొల్పుటకును, విద్యను పెంపొందించుటకు నిమిత్తముగ పాటుబడిన జంషెడ్జీ నస్సర్వాంజీ టాటా జీవితచరిత్ర మీ గ్రంథమున సులభ శైలిలో వ్రాయబడినది. వెల పది అణాలు. కాకినాడలో గ్రంథకర్తగారివద్ద దొరకును.

తరంగిణి (ఖండ కావ్య సంపుటి) గ్రంథకర్త కందుకూరి రామభద్రరావుగారు, ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి. వెల 0-4-0.

ఈ తరంగిణికి ప్రవేశికను భావకవిత్వ విశారదులగు కస్తూరి శివశంకరశాస్త్రి గారు వ్రాసిరి. ఇందు 'గోదావరీనది' భక్తిపూరితము. 'గంగమ్మ', 'జన్మభూమి', 'ఆంధ్రభూమి', 'పాటభ్రమ', 'విశ్వశోకము', కోర్కె, సాయాహ్నవర్షము, పూజ, మాలతి, సానుభూతి, జీవితయాత్ర, 'విరహిణి' 'నా భాగ్యము' మొదలగు శీర్షికలతో గేయపణితిని వృత్తములలోను గీతములలోను విరచింపఁబడినవి. వీనిని చదువఁజదువ నింపుజనించుచున్నది. ఆంధ్ర యువకలోకమును ప్రబోధింపఁజాలియున్నవి. వలయువారు గ్రంథకర్తపేర వ్రాయవచ్చును.

(అ. వే.)

కోపదారి మొగుడు ఐదంకముల సాంఘిక నాటకము. శ్రీ ఓరుమళ్ల కామేశ్వరరావుగారు రచించిరి. ఇందలి కథయిది. శంకరశాస్త్రి అను నాతడు ముక్కోపి. ఏదో వంకలబెట్టి భార్యను పలుమారు చావమోదుచు ననాదరణ చేయును. ఆమె గతించిన పిదప నాతనికి పశ్చాత్తాపము గలిగి ముప్పదియేళ్ల వితంతువును వివాహమాడును. ఇందు సంభాషణలు చక్కగ నిర్వహింపబడినవి. సనాతనాచార వాతావరణమందలి యిల్లాండ్ర యభిప్రాయములు యథార్థముగ వ్యక్తపరుపబడినవి. కాని కథానాయకుని వితంతు వివాహానంతర జీవితమునుగూడ చేర్చియుండిన బాగుండెడిదేమో? గ్రంథమంతయు వ్యావహారిక భాషలో హృదయరంజకముగ నున్నది.

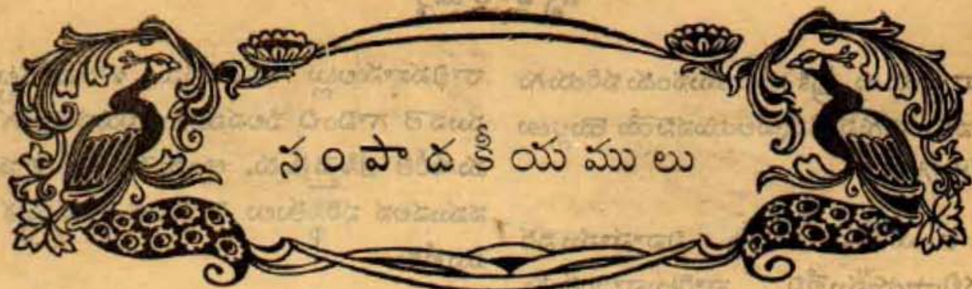
పత్రికా పరిచయము

'కమ్మమహారాజా' పత్రిక

గొట్టిపాటి సుబ్బరాయ చౌదరిగారి సంపాదకత్వమున అనంతపురమునుండి ప్రతిమాసము వెలువడు కమ్మకుల ప్రదీపిక. 1/8 క్రౌనుసైజు 64 పేజీలు. మొదటి నాల్గుసంచికలు మా కార్యాలయము జేరినవి. ఇందు చాలవఱకు కమ్మకుల సంబంధమైనవియు, కమ్మకుల ప్రదీపకులయొక్క చరిత్రలును గలవు. వీనితోగూడ వ్యవసాయమునకు, ఆయుర్వేదమునకు, తదితరవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్య గద్య వ్యాసములు గూడనున్నవి. త్వరలో నాంధ్రపాఠకలోకముచే నాదరింపబడుగాకయని కోరుచున్నాము. దీనికి సంవత్సరము చందా నాల్గు రూపాయలు.

గమనిక :— విమర్శనార్థమై పంపు పుస్తకములను పంపువారు రెండుప్రతులు పంపినగాని విమర్శింపబడవు.

సంపాదకుడు.

గుంటూరు స్త్రీలసభ—ఏకపత్నీ వివాహము

జూలై ౩౧వ తేది గుంటూరు లేడీ రిక్రియేషన్ క్లబ్బునందు పురస్త్రీలు సమావేశమై పురుషులలో నేడు బహుపత్నీ వివాహములు ప్రబలుచున్నవనియు, స్త్రీలకు దానివలన మిగుల నన్యాయము జరుగుచున్నవనియు ఖండించిరి. తదనంతరము "అగ్నిసాక్షిగ వివాహమాడిన తమ ధర్మపత్నులను, బిడ్డలను నిష్కారణముగ వదలి, ద్వితీయ వివాహములాడి వారి నగౌరవపరచుచు, పెను యిక్కట్టులపాలు చేయు దురాచారము పురుషులలో నిరాఘాటముగా వ్యాపించుచున్నందునను, ఇట్టి వివాహములు నీతికిని, శాస్త్రమునకును, లోకనాగరికదృష్టికిని వ్యతిరేకమయి భారతజాతికి ప్రపంచదృష్టిలో నపకీర్తి దెచ్చుచున్నందునను, భారతప్రభుత్వమువారును, రాష్ట్రీయప్రభుత్వమువారును, స్వదేశసంస్థానములవారును వెంటనే ఏకపత్నీ వివాహ (Monogamy) చట్టములు నిర్మించి, ద్వితీయపత్నీ వివాహమును (Bigamy) నిషేధింపవలయును" అని యేకగ్రీవముగా తీర్మానించిరి. అదియునుగాక దీనికి సహకారిగానుండుటకై "ఇట్టి వివాహములకు సంబంధించినవారల నాగరికులెల్ల బహిష్కరింపవలయును" అనికూడ తీర్మానించిరి.

కేవలము స్వార్థపరుడై నిష్కారణముగ, సంతానమునైన గమనింపక, సాధ్వియగు భార్యను వీడి తన కత్తి కెదురులేక స్వేచ్ఛావిహారుడై యుండు పురుషుని చేష్టలకు మనస్సు పరితపింప, ననాథలగు నా సాధ్వీమణుల కష్టములు హృదయమును నీరుగావింప నావేశముజెంది కొందరు నారీమణు లిట్టి శాసనములున్న మంచిదని దలంచుట విచిత్రముగాదు. వీటిచే నిట్టి దురంతములు తగ్గిపోవుటయు గలుగవచ్చును.

ప్రకృతిలో స్త్రీలకంటె పురుషుల కవకాశము లెక్కువగలవనియు, పురుషుల నెదుర్కొనుట భారతస్త్రీ ధర్మముగాదనియు, శతాబ్దములనుండియు దాస్యవాతావరణమున బెరిగిన స్త్రీలు చెప్పుటతో నేకీభవించుటవలన నుపయోగము లేదు. వారిని ప్రకృతముగల స్థానమున యుంచుటకై, శాస్త్రమునందున్నదనియు, స్మృతులందున్నదనియు నిదర్శనముల జూపుచు, తమ యధికారము స్థిరముగా నిల్పుటకై సర్వదా ప్రయత్నించు పురుషసత్తముల యాశయముల కంజలిఘటించుట కూడ నంతియు: పెరిగి పెద్దయైన తరువాత తన జన్మమున కాధారభూతురాలైన మాతృ

మూర్తియగు స్త్రీకి సంఘమునందు సరియగు స్థానము పురుషుడివ్వవలయుననియే యెల్లరు కోరదగినది.

అయినను ఏకపత్నీ వివాహమునెడ సదభిప్రాయములేని వారిట్లువాదింతురు. సంతానముకూడ గలిగిన ప్రథమకళత్రమును నిష్కారణముగ వీడి ద్వితీయ వివాహమాడు పురుషులు ప్రబలుచున్నారనుటకు వీలులేదు. కాలక్రమముగా సంఘములో భార్యయుండ ద్వితీయ వివాహము మిగుల గర్హింపబడుచున్నది. శతాబ్దముల నుండియు సంఘము మంచిదని దలంచెడి యాచారములే మాసిపోవుచుండ సంఘము హేయమని గర్హించు నీవాడుక వృద్ధిపొందుటకు మార్గములుండవు. అదియునుగాక, ఏ ద్విపాదపశువో గాక మానవమాత్రుడైన పురుషు డెవడును, తగిన కారణమున్న దప్ప, భార్యను వీడడు. అట్లు వాడు వీడినచో వాని శిక్షించుటకు ప్రభుత్వచట్టములుండనేయున్నవి. అదియునుగాక పురుషుడు పెక్కుఅను వివాహమాడుట శాస్త్రసమ్మతము. స్త్రీస్వాతంత్ర్య మెక్కువగనున్న పాశ్చాత్య ప్రపంచమునగూడ నిట్టి చట్టముల గానము.

ఒకవేళ నీ చట్టపు నిర్మాణమునకై ప్రయత్నించినను చేయునదెవరు? వీరిలో స్త్రీ లెంతమంది గలరు? తన గట్టత్రాళ్లు తామె దెచ్చుకొన్న పురుషులిట్టి చట్టములు గావింతురనుటకు వీలున్నదా? ఒకవేళ ఉదారాభిమానులట్లు గావించినను శారదాచట్టమువలె గావించి పేలవముగా నిరుపయోగముగు రీతి జేసివైతురు. అందుచేత ఈ శాసనమువలన పరిస్థితులు బాగుపడునని నమ్మకము లేదు.

సాంఘికవిషయములందన్నిటను ముందంజ వేసి శాసనముల నిర్మించు పాశ్చాత్యస్త్రీల కేల నీ శాసనావశ్యకత దోపలేదు.? వివాహములయందును, విడాకులయందును, సమష్టి బాధ్యతలయందన్నిటను స్త్రీ పురుషులకు పాశ్చాత్యప్రపంచమున దారతమ్యము లేదు. ఏ హక్కుల సంపాదించుటవలన తమ సంఘము సర్వతోముఖముగ నభివృద్ధి జెందునో వారెరుగుదురు. బాధ్యతా సంపాదన నిర్ణయము నొనర్చు బుద్ధి వికాసమును, బుద్ధివికాసమునకు దోహదమగు విజ్ఞాన సంపదయు విజ్ఞానసంపద్దాయియగు విద్యయు వారికిగలదు. కాననే వారికీ శాసననిర్మాణావశ్యకత దోపలేదు.

భారతస్త్రీలకన్ననో తమహక్కుల సంపాదించుటకు దగిన విజ్ఞానమును తుదకు తమ హక్కులెట్టివో యెరుగుటకు దగినబుద్ధి వికాసమును గావలయును. మనసంఘము గూడ దరతరములుగ స్త్రీలపై నన్నివిషయముల ననాదరము జూపుచున్నది. కాన మనసంఘమున స్త్రీలకెట్టి హక్కు లావశ్యకమో దానిని పొందు మార్గమేదియో, దానికై మనము ప్రయత్నింపవలయును. సంఘము ప్రవృద్ధమై ప్రకాశించవలయునన్న, మనస్త్రీలు విజ్ఞానఘనులై వెలయవలయు

నన్న, స్త్రీలు సమానమగు హక్కులకై పోరాడుట మేలు. సమానమగు హక్కులు గలిగినప్పుడేకపత్నీ వివాహబహుపత్నీ వివాహసమస్యలు నిలువవు.

విషయనిర్ణయ సభ—స్త్రీల ప్రాతినిధ్యము

జాతీయసభాశయముల నెరవేర్పుటకై నాఁడును నేఁడును స్త్రీ పురుష భేదములు లేక యందరు కృషి చేయుచునే యున్నారు. కావున విషయనిర్ణయసభయందుకూడ నట్టి భేదములకు చోటుండవలసినది గాదు. ప్రకృతముగల వర్కింగు కమిటీయందు స్త్రీల సమస్యలలో కాంగ్రెసు కనబరచుచున్న ఉదాసీనభావమును ఖండించుచు గుజరాత్ కాంగ్రెసువాదులు పలువురు జాతీయసభాధ్యక్షులైన జవహరిలాల్ వద్దకు వెళ్లి విజ్ఞాపనము సమర్పించిరి. దానికి ప్రత్యుత్తరముగా వారు సాధ్యముండియు వర్కింగుకమిటీలో స్త్రీలను జేర్పలేదనియు, నట్లు చేర్పకుండుట వారికే లాభమనియు, స్త్రీ లిపుడు నితరుల కృషిపై నాధారపడి యున్నారనియు, రాజకీయ సాంఘిక విషయములందు స్త్రీలకు పురుషసాహాయ్యమావశ్యకమనియు తెలుపు నొక ప్రకటన గావించిరి. ఈ ప్రకటనయందలి విషయములు చిత్రము గొలుపుచున్నవి.

కాంగ్రెసువారికి స్త్రీ పురుష భేదమును జూప నిష్టము లేకున్నచో వర్కింగు కమిటీకై సభ్యుల నెన్నుకొను నవసరమున స్త్రీల కవకాశము గల్గించియేయుందురు. స్త్రీలందు జయశీలురు గాకపోయియుందురేని యిపు డీ వాదనకే చోటుండదు. వారి కట్టి యవకాశమును గల్గింపక, సాధ్యమయ్యు నొక సభ్యురాలినిగూడ నియమింపక కాంగ్రెసు కట్టి భేదము లేదని ప్రకటించినంతమాత్రమున నది నమ్మకము గల్గింపదు.

వారి కట్టి యవకాశమున్నను గల్గింపకుండుటే మంచిదని జవహరిలాల్ గారన్నదేనితో నేకీభవింపజాలము. అవకాశములున్న పురుషవారిని వెనుక నెట్టుచున్న స్త్రీలభివృద్ధిబొందుటకు మార్గమగునా? ఈ ప్రకటనయందలి విషయముల కాశ్చర్యము జెంది ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన శ్రీమతి కమలాదేవి చటోపాధ్యాయగారీ విషయమై వ్రాయుచు, "ఇది విచిత్రమైన హేతువాదము; ఇంకను విచిత్రమైన మానసతత్వజ్ఞానము వృద్ధురాలు, గాడిద, యొకేజాతి చేరినవి. దీని నెంత మర్దించిన నంత మేలను సామెత నా కిపుడు జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచున్నది" అని వ్రాసిరి.

స్త్రీలు తమ కార్యములందు పురుషులపైననే యాధారపడి యున్నారనియు, స్వయంకృషి జేయరనియు జవహరిలాల్ గారనుచున్నారు. స్త్రీలు స్వయంకృషి చేయక పురుషులపై నాధారపడి వారి వరములకై యెదురుచూచుట లేదు. కాంగ్రెసువారి తీర్మానములు, కార్యములు స్త్రీ పురుషులకు సమానముగా వర్తించును గావున వారి కార్యక్రమములో సమానత్వమును గోరుచున్నారు. పురుషులతో కలసి మెలసి స్త్రీ పురుష భేదములేక దేశముకొరకై పాటుబడుటకే యెంచియున్నారు. అట్టియెడ

వారిని వర్కింగు కమిటీనుండి బహిష్కరించు టెంతవరకు దెచ్చి జాతీయసభా కార్యక్రమమునందే చోటు లేకుండజేసి వైచునేమో? ఇకనైన కాంగ్రెసు నాయకులిది గమనించి కాంగ్రెసునందు స్త్రీ పురుష న్యూనతాధిక్యతలు లేకుండచేయుదురని తలంచుచున్నాము.

శ్రీ సార్వభౌముల కపాయము తప్పుట

జూలై పదునాఱవ తేదీ ఉదయము జరిగిన సంఘటనయందు శ్రీ అష్టమయెడ్వర్డు గారికి అపాయము దప్పినందులకై మిగుల యానందించుచున్నాము. రాజుగారు నాడు జరిగిన యుత్సవమునుండి మరలి హైడు పార్కునందు మరలి వచ్చుచుండగా, బాటకిరుప్రక్కల నిలువఁబడి యుత్సవమును దిలకించుచున్న వారిమధ్యలోనుండి యొక స్కాట్లండు దేశీయుడు పిస్తోలును రాజుపై విసరివైచెను. అది రాజుగారి గుఱ్ఱమునకు దగిలి క్రిందబడెను. ఇంతలో రక్షకభటులు ప్రేక్షకుల సాయమున వానిని బంధించిరి. సార్వభౌము లూరకతిరిగిచూచి శాంతముగ వెడలిపోయి నాటి కార్యక్రమమును యథాప్రకారముగనే జరిపిరి.

బంధింపఁబడిన తరువాత అపరాధి రాజున కెట్టియపాయముగల్గింప తన యుద్దేశ్యముగాదనియు, యొక విషయమునకై యసమ్మతి ప్రకటింప నట్లు గావించిననియు జెప్పెను. పట్టుపడిన తరువాత వానియభిప్రాయ మెట్లున్నను వాని కారంభమున అపాయము గల్గింపవలయుననెడు యాశయ ముండకమానదు. తన యసమ్మతి దెలుపవలయునేని అంతకంటె యుత్తమ మార్గములు గలవు. పాశ్చాత్యదేశములందు, కత్తులు, పక్షములెక్కువై, ఒకరియాశయము లింకొకరికి గిట్టకున్న వ్యక్తులమీదబడి వారి నంతమొందించుట సాధారణమైనది. అభిప్రాయ బేధములు సరిచేసికొనుటకును, అన్యాయముల చక్కజేసికొనుటకును, ఇట్టివి నాగరికమార్గములుగావు. నాగరిక దేశీయులమని జెప్పికొనువారి నిట్టి సంఘటనలకు చోటిచ్చుట గర్హనీయము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.